

Collectie boeken.

Van de heer H.J. Popping.

- De rendierjagers.
(roman uit de laatste ijstijd)

H. J. POPPING

DE RENDIERJAGERS

Roman uit de laatste ijstijd



ZWERFSTENEN

4

DE RENDIERJAGERS

ROMAN UIT DE LAATSTE IJSTIJD

DOOR

H. J. POPPING



ZWERFSTENEN

*Bijdragen tot de cultuur en de geschiedschrijving
van het platteland.*

No. 4 — 1955

UITGAVE J. A. BOOM & ZOON • UITGEVERS • MEPPEL

INHOUD

De nederzetting	7
De tocht	15
De zomerresidentie	27
Zomer in de toendra	35
De dromer	41
Maagdenroof	47
Een tweekamp	55
De vrouw	63
De aanslag	71
Het leven gaat voort	77
De honger dreigt	83
Vorbereidingen voor de trek	91
Nogmaals de vrouw	97
Een eenling vecht tegen de toendra	103

I. DE NEDERZETTING.

Deze geschiedenis speelt zich af 10.000 jaar geleden.

Het was in de periode, dat de laatste ijstijd, Würmijstijd geheten, nog zijn maximum bezat. Een brede strook van Noord-Duitsland was gedeeltelijk bedekt met de uitlopers van zijn gletschers. Er was een rand, waar het gletscherijs afstierf, waar het smeltwater met zand en leem en gesteenten zich afzette. Daar lag de lijn van de temperatuurhoogte, die des zomers de ijsmassa's deed smelten. Evenwel, steeds kwamen door de druk van het honderden meters dikke centrum in Skandinavië nieuwe massa's ijs in taai-vloeibare toestand aanschuiven.

Het stukje Europa, dat wij thans Nederland noemen, had toen een geheel andere vorm; grote gebieden, thans door het zeewater bedekt, lagen toen droog en waren met ons vaderland verbonden. De gletschermassa's hadden een zo grote hoeveelheid water uit de oceanen gebonden, daaraan onttrokken, dat de zeespiegel ten opzichte van het niveau van het vasteland ongeveer vijftig meter lager lag dan thans. Engeland was door een brede landbrug met het continent verbonden. Ver naar het Noorden, voorbij onze Waddeneilanden, strekte zich het land uit. Onze rivieren waren genoodzaakt veel langere beddingen uit te graven of te spoelen, om hun water in de oceaan te kunnen lozen.

Het klimaat op aarde schijnt in doorsnee gemiddeld enkele graden kouder te zijn geweest dan thans het geval is. Een groot deel van Europa, waaronder ook ons land, lag evenwel onder de ban van de koude noord- en noordoostenwinden, die vanaf de oneindige gletschervelden neerstreken en die het grootste deel van het jaar hier heersten. Deze lieten de gemiddelde jaartemperatuur ongeveer met zes graden Celcius dalen; in de midzomer kwam de temperatuur slechts zelden boven de tien graden. De bodem was in het noordelijk deel van ons land steeds bevroren; alleen in het warmere jaargetijde ontdooide een dunne bovenlaag.

Een en ander was voldoende om fauna en flora hier een vrijwel arctisch aanzien te geven, al ging dit in het zuiden al een weinig over naar een ietwat gematigder aspect. Waar de bodem ook in de zomer bevroren bleef, daar konden geen

weelderige bossen gedijen; de meeste loofbomen bleven hier afwezig. Slechts berken of dwergberken, wilgen en dennen en daarnaast enkele struiken konden zich handhaven. De vlakten hadden het karakter van de toendra, waarin het rendiermos overheerst. Hiertussen groeiden enkele fraaie grassen, zoals het wollegras. Heideachtigen kwamen slechts sporadisch voor. Overigens was er in de bodembedekking toch wel enige variatie: er groeiden o.a. dryas octopetala, besdragende struiken, vergeet-mij-niet, silene, steenbreek in soorten, valeriaan, potentilla, enkele vlinderbloemigen. De bacterie- en humus-arme bodem bood deze strijdbare planten slechts een spaarzaam voedsel.

De dierenwereld werd vertegenwoordigd o.a. door het rendier, dat voor de jong-palaeolithische mens als jachtwild van grote betekenis was, van evenveel belang als de vuursteen, waaruit hij zijn wapens en werktuigen maakte. Verder zwierwen over de toendra dezelfde dieren, die thans het hoge noorden bevolken: poolvossen, sneeuw hazen, wolven, lemmingen, en — in het zuidelijker gebied — spaarzamer het wilde paard, de oeros, het edelhert, de eland, de bever en de otter.

Verder brachten een weinig leven in het eentonige landschap het hazelhoen en het sneeuwhoen, enige eenden- en ganzensoorten, de zwaan, een paar grotere roofvogels, de witte steenuil, de baarduil en de velduil, de ongeluksgaai, de bonte kraai en de raaf, benevens een aantal kleinere vogels.

En over deze barre toendravlakten van ons land trok toen, rond tienduizend jaar geleden, in kleine groepen reeds de mens, voerden hier onze voorzaten een harde, verbeterde strijd om het bestaan.

Aan de westrand van het heuvelland, dat vele eeuwen later Limburg zou heten, lag tegen een zuidhelling een aantal woonhutten bijeen. Er waren er in totaal een vijftiental. De heuvel beschutte de primitieve woningen tegen de koude noorden- en noordoostenwinden. Het waren zeer eenvoudige behuizingen, die hier de mens als woon- of verblijfplaats dienden. Ze hadden een ovale vorm en waren opgetrokken van twijgwerk, gevlochten om licht staand paalwerk van ruw gehouwen dikere stukken. De wanden waren bestreken en gedicht met leem of klei. In de hutten bevond zich een stookplaats, waarboven in het dak een rookgat was gemaakt.

Het zal in het laatst van Maart zijn geweest, en er lag nog een dikke sneeuwlaag op de bodem. Een nieuwe dag was aangebroken en Lemming, de hoofdman van de stam, die hier huisde, trad uit een der woonhutten. Hij begaf zich naar de deuropening van een der andere verblijven. Hij riep de naam „Wolf”. Een jonge man kwam zich nu bij hem voegen en zon-

der verder voorlopig woorden te wisselen, liepen beiden met vlugge, veerkrachtige pas in westelijke richting.

Beide mannen waren gehuld in dierenvelen; hun benen en de benedenarmen waren echter bloot. Om geen last te hebben van de scherpe korst van de bevroren sneeuw hadden ze stukken dierenhuid om de voeten gewikkeld. Hun lange hoofd-haren waren onbedekt en lieten hun hoofden verder onbeschat.

De bewapening van beide mannen was gelijk. Op hun rug hingen een boog en een tenen koker met pijlen. In hun handen droegen ze een lange speer met een punt van hoorn en twee werpsperen met vuurstenen spits. In een schede om hun middel stak een vuurstenen dolk of mes.

Lemming, de hoofdman, was iets kleiner van postuur dan zijn metgezel en iets minder stevig gebouwd. Hij was nu ruim twee jaar aanvoerder van de groep en hij was dit meer geworden door zijn geslepenheid dan door zijn lichaamskracht. Zijn voorganger, een onstuimige reus, die echter bij zijn ondernemingen de nodige voorzichtigheid wel eens vergat, had in een gevecht met een bruine beer het leven verloren; het dier had hem dusdanig met zijn bek en zijn klauwen toegetakeld, dat hij zeer spoedig daarop de laatste adem had uitgeblazen.

Wolf, de jongere man, deelde een hut met zijn jongere broeder Ren. Hij was ongeveer twintig jaar oud. Zijn vader leefde niet meer en in een van de andere hutten woonde zijn moeder met twee dochters en een jongere zoon. Het karakter van Wolf was even onstuimig als dat van de verongelukte hoofdman, maar zijn verstand was beter ontwikkeld.

De beide mannen waren deze morgen uitgetrokken om te trachten in contact te komen met een kleine rendierkudde, waarvan sporen waren gevonden. Zij zochten deze in westelijke richting. Ze waren daardoor, na enkele kilometers te hebben gelopen, buiten de heuvels en op de grote toendravlakte.

Op het vlakke veld bleek de sneeuw minder dik te liggen dan in het heuvelland. Hier en daar had de onbelemmerde droge wind het sneeuwdek zo goed als geheel doen verdwijnen, verstoven of opgedroogd, zodat deze plaatsen uitgezochte gelegenheden waren voor de rendieren om te grazen. De beide jagers marcheerden flink door over de uitgestrekte vlakte en ze speurden scherp links en rechts en in voorwaartse richting. Een paar keer passeerden ze de sporen van hun meestbegeerde wild en deze waren nog van de laatste dagen. Er was daarom veel kans, dat er nog een kleinere kudde in de omgeving verbleef.

De beide jagers hadden hun boog nog steeds op de rug hangen, toen ze reeds enkele uren hadden gezworven. Ze waren speciaal op rendieren uitgegaan, maar nog geen enkele ver-

tegenwoordiger van deze diersoort had zich tot nu toe laten zien. Ander of kleiner wild werd thans door hen verwaarloosd en kregen ze op deze wandeling ook niet onder schot.

„Het lijkt nog niet erg gunstig,” merkte Lemming op.

„Nee, maar het kan veranderen. Het duurt nog een hele tijd, voordat het weer nacht is,” antwoordde zijn metgezel.

Maar nu ontwaarden de beide mannen toch in de verte de donkere silhouetten van een aantal rendieren tegen de witte achtergrond. Lemming gaf verder de richting aan. Ze bukten om zich zo klein mogelijk te maken. Ze veranderden hun richting een weinig, om onder de wind van de kudde te blijven. Om niet ontijdig door het wild ontdekt te worden, hadden ze bovendien dekking nodig. Het was voor hen alleen mogelijk een of meer dieren te bemachtigen, door ze in een hinderlaag af te wachten.

De jagers hadden nu voldoende vastgesteld in welke richting het wild, al grazende, trok. Het gelukte hun, om onopgemerkt door de beesten, al sluipend een paar alleenstaande, verwaaide dennen te bereiken, waar omheen een groep bossige kraaiheidestruiken groeide. Ze gingen hierin languit liggen, een stevige pijl klaarlegend op hun zware bogen. Wanneer de dieren niet onverwachts naar links of rechts afdraaiden, zouden ze in hun buurt passeren.

Scherp beloerden de mannen door de struiken thans de langzaam naderende kudde. Lemming merkte op, dat de voerende bok een paar keer zijn kop ophief en de lucht onderzoekend opsnoof. Dit kon niet zijn, omdat hij onraad vermoedde, meende de hoofdman; onmogelijk kon hij nu reeds enige lucht van hen hebben. Lemming wist, dat dit iets anders betekende. De dieren begrepen, dat het zachtere jaargetijde weer in aantocht was, de tijd om de tocht naar noordelijker gebieden te ondernemen. Het was waar, de wind kwam nog steeds uit de richting, vanwaar de zon nooit kwam; het was nog flink koud en de grauwe lucht liet geen enkel zonnestraaltje door, maar de wind deed toch anders aan, oordeelde Lemming. Dit was ook werkelijk het geval; hij was iets naar het westen gekrompen en de oceaan had gezorgd, dat hij minder droog was geworden.

Er waren verschillende factoren, die mens en dier waarschuwd, dat de tijd voor de grote tocht naderde. Het lengen der dagen was ook een hiervan. En dan was er de onbedeneerde, de onbestemde drang in het schepsel om te trekken. Had Lemming ook 's avonds en 's nachts niet de roep van de trekkende vogels gehoord?

Lange tijd, doch zeer geduldig lagen de beide jagers daar in hun hinderlaag, want hun jachtwild verplaatste zich slechts

langzaam. Tot hun grote teleurstelling zwenkten de rendieren naar links af, voor ze binnen schotsafstand waren gekomen. Lemming bromde enige nijldige woorden in zijn baard. Hij vond het helemaal niet aangenaam, dat hij hier voor niemendal zo lang op de ijskoude grond had gelegen. Toch bleven ze nog enige tijd liggen, tot de hoofdman zei: „Laten we trachten ongemerkt bij gindse struiken in dekking te komen; misschien passeren ze daar.”

De beide jagers rezen op, om in gebukte houding langs een omweg de dekking in de verte te bereiken. Deze toeleg mislukte echter. De dieren hadden de gestalten op het witte sneeuwdek bespeurd, ze als weinig vertrouwenwekkend beschouwd en als op een sein sloegen ze op de vlucht.

„Onze schuld, Wolf. Waarom zijn we zo dom geweest om de witte vellen niet om te gooien,” mopperde de hoofdman.

De beide mannen oogden de rendieren na, in de hoop, dat deze hun vlucht zouden staken, maar de kudde bleef zich in snelle vaart van hen verwijderen.

„We gaan weer terug,” sprak Lemming, „de dag wordt korter. Laten we trachten nog een klein stuk wild machtig te worden.”

De jagers gingen nu een eind uit elkaar lopen; ze konden daardoor een groter oppervlak van het veld bestrijken. De bogen werden met een pijl, klaar voor schot, in de handen gehouden.

Het duurde niet lang, of een pijl doorkliefde de lucht om in het lichaam van een spierwitte sneeuwhaas te blijven steken. De doodsschreeuw van het dier klonk over de vlakke. Het haas werd door de schutter met een rendierpees vastgemaakt aan het door hem gedragen vel. Een tweede slachtoffer was een sneeuwhoen, nog in het zuivere lichtgekleurde winterkleed: geheel wit met enkele zwarte staartveren en een rode streep boven het oog. Een poolvos, reeds waakzaam geworden door de schreeuw van het haas, maakte tijdig, dat hij uit de buurt van de jagers kwam.

De mannen zwierven om een meertje. Hoewel het water nog een stevig ijsdek had, konden hier toch wel ganzen en eenden een ogenblik neerstrijken. De oeverbegroeiing gaf enige beschutting en dekking en er was naar het schein altijd nog wel iets eetbaars te vinden voor deze schrokkers, plantenwortels of in bladafval verscholen lager gedierte. Het gelukte Wolf om hier uit enige rotganzen een exemplaar te schieten.

Nadien schoten zij nog tweemaal een sneeuwhaas. Maar hiermede werd de gehele magere jachtbuit afgesloten.

Toen de schemer, die was ingevallen, reeds plaats had gemaakt voor de nachtdonkerte, gooiden de mannen hun bogen

weer over de schouder en gingen zij naast elkaar lopen. Lemming gaf aan zijn makker te kennen, dat hij over enkele dagen met de stam de tocht naar het noorden wilde aanvaarden. Wolf was echter van oordeel, dat men hiermee nog wel even kon wachten; volgens hem waren er nog weinig tekenen, dat de warme tijd spoedig zou aanbreken.

„Hebt ge dan de aanvoerder van de kudde niet gadeslagen? Hebt ge geen onrust onder de dieren opgemerkt? Spoedig begint de grote trek en ze mogen ons niet voor zijn. Proeft ge niet het vocht, dat boven en rond ons zweeft?

„Ge weet toch ook van die andere stam, die te laat met de trek begon, omdat hij het hier nog te goed en te gemakkelijk had. Maar toen deed de zon op eenmaal de sneeuw wegsmelten en het wilde water stroomde over het ijs van de rivieren en breed, zeer breed spoelde het over het land. En ze konden het wilde water niet meer oversteken en er was geen sneeuw meer, waarover ze hun sleden konden voorttrekken; de stam heeft toen gezworven overal, maar de dieren waren wel op tijd gegaan en ze hebben honger geleden, zeer lang en zeer erg.”

Wolf antwoordde op deze uiteenzetting eenvoudig: „Ge zult het wel goed zien, Lemming, ge hebt al zoveel malen de tocht gemaakt en ge zijt zeer verstandig.”

Toen de beide mannen de nederzetting weer hadden bereikt, verdeelden zij de jachtbuit. Wolf kreeg de gans en een haas en Lemming behield de rest. De jonge man bracht de vogel naar de hut van zijn moeder en de anderen, want hij en Ren voelden het als een plicht om dezen ook zoveel mogelijk van vlees te voorzien. Daarop begaf hij zich naar zijn eigen hut. Hij vond zijn broeder dicht bij het vuur zittende. Deze was bezig om een houten nap te bewerken met instrumentjes van vuursteen. Hij maakte zo een sterrandje aan de buitenkant. Ren had een aantal stukken brandend hout zo opgestapeld, dat deze enig licht verspreidden in de hut, waardoor het hem mogelijk was om zijn snijwerk ook nog voort te zetten, nu de duisternis buiten was ingevallen.

Wolf ging de sneeuwhaas van huid en ingewanden ontdoen. Daarop spoelde hij het dier af met enig sneeuwwater, dat zich in een houten vat in de hut bevond. Ren had intussen het vuur wat opgerakeld en daarna een platte braadsteen op de gloeiende houtskool gelegd. Toen de steen de vereiste warmte had gekregen, werd hierop het gevilde en in stukken gesneden sneeuwhaas gelegd. De stukken vlees werden nu enige malen op de hete steen gekeerd. Het vlees verkreeg een lichtbruine korst en het werd onder de korst malser door deze bewerking.

Toen het vlees naar het oordeel der mannen voor de consumptie op zijn best was, werd de steen van het vuur gehaald.

Met smaak na hun lange tocht begonnen de beide broeders de bouten te verorberen; zij aten het vlees met de handen. Van het haas waren alleen de beenderen nog over, toen de mannen met hun maal klaar waren.

Wolf vertelde aan zijn broeder, dat Lemming van plan was om over enkele dagen de tocht naar het noorden te ondernemen. Ren nam deze mededeling voor kennisgeving aan; ze interesseerde hem zeer weinig. Hij, Ren, was wat eigenaardig; zo geheel anders dan zijn broeder. Veel, wat anderen bijzonder interesseerde, beroerde hem geheel niet. Wat deed het er ook toe, of men vandaag of morgen of pas over vele dagen ging verhuizen, zo vond hij. Hij was een dromer, die graag zijn gedachten mocht laten gaan over het hoe en waarom van de uitingen der natuur; die graag lag te peinzen over al de vragen, die hij in het leven ontmoette. Terwijl de onstuimige Wolf graag al zijn tijd besteedde aan de jacht, ging hij alleen mee uittrekken om wild te verschalken, wanneer het met de voedselvoorraad ging nijpen. Liever zat hij in of bij hun hut en vervaardigde hij werktuigen van hoorn en been en van hout en hij versierde deze vaak met kunstig snijwerk; ja, zowaar was hij soms bezig om uit hout mensen- en dierengestalten te snijden.

Nog een uurtje zaten de broeders bijeen aan het warmende vuur. Toen zochten ze hun legerstede op, die bestond uit een opeenstapeling van takken, riet, heidestruiken, mos en bladeren, die in een enigszins ordelijke vorm gehouden werd door een omranding van twijgwerk. Als dek werden aaneengenaaide bontvellen over het lichaam gelegd.

Tussen en in de hutten van de nederzetting heerste nu spoedig dezelfde stilte en rust, die over de vlakte en tussen de heuvels lag. Alleen de nachtdieren slopen thans onhoorbaar rond over het witte sneeuwvlak.

II. DE TOCHT.

De leden van de stam maakten zich klaar voor de moeilijke en lange tocht. Lang, want een afstand van ongeveer driehonderd kilometer zou afgelegd moeten worden. Daar zouden vijftien tot twintig dagen mee gemoeid zijn en mocht het weer bijzonder ongunstig zijn, dan kon de trek nog langer duren. Moeilijk, omdat de tocht ging over eindeloze sneeuwvelden, zonder spoor of richtingaanwijzing; over het ijs van rivieren en plassen; omdat men moest bivakkeren in de open lucht, ook bij sneeuwstormen, die misschien nog over het land zouden gieren.

Elke hut, elk gezin had gezorgd te kunnen beschikken over twee of soms meer sleden, die zouden worden getrokken door vrouwen zowel als door mannen en door grotere kinderen. Op deze sleden werd het schamele bezit der gezinnen gepakt, vooral vele bont- en andere vellen, die moesten dienen voor de kleding en voor de dekking voor de nacht. Verder wapenen en gereedschappen, vuursteen, vuurboren, een flinke hoeveelheid gedroogd vlees en tenen manden om een en ander in te bergen. De sleden, lomp in elkaar geslagen en getimmerd van ruw gehouwen hout, waren van verschillende afmetingen; de grote werden als slaappleaatsen benut. De sleden werden getrokken aan brede repen van sterke taaie vellen. Er aan bevestigde stokken moesten het te veel slingeren der voertuigen tegengaan.

De stam beschikte ook over de trekkracht van een drietal volwassen rendieren. Deze waren als jonge dieren gevangen en in de nederzetting opgegroeid. Ze waren door de langdurige omgang met de mensen zeer mak geworden.

Er waren enige uren mee gemoeid voor alles voor de tocht in gereedheid was. Er moest soms onderling van sleden geruild worden en de voorhanden trekkracht werd over het geheel verdeeld. Een vrouw met een nog erg jonge zuigeling mocht de tocht meemaken op een der sleden met haar kleine dik in bont gepakt. Twee andere sleden vervoerden de jongere kinderen. Om meer warmte te behouden, lag op elke slede een aantal kleuters bijeen gestopt.

Het was al om het midden van de dag, die voor het vertrek bepaald was, toen de stoet zich in beweging zette. Voor

de eerste slede liep Lemming, de hoofdman. Twee mannen, die goed vertrouwd waren met de te volgen route, liepen, hun bogen tot schieten gereed houdende, voor alle zekerheid een paar honderd meter voor de karavaan uit. Moeilijk was de tocht door het heuvelland. Zwaar was het zwoegen naar boven, waar aan de top de sneeuw ook vrijwel was verstoven of opgedroogd. Bij het dalen moesten de sleden worden tegengehouden.

Telkens, wanneer er rust werd gehouden, zwermden de mannen naar links en rechts uit, om te trachten enig wild buit te maken, want het verse bloederige vlees smaakte toch maar veel beter dan de gedroogde lappen. Bovendien, de voorraad van dit laatste zou ook niet voldoende zijn om de ganse stam al de dagen van de trek te voeden.

Ook vele vrouwen gingen bij de haltes naar voedsel zoeken, naar planten en kruiden. Gewapend met houwelen van herten- of rendiergewei, zochten ze de omgeving af naar eetbare planten en jong groen, dat al kiemde onder de sneeuwlaag.

Groot was de oogst aan jachtdieren niet de eerste dagen; in het heuvellandschap liet zich geen rendier zien. Eenmaal gelukte het aan een groep jagers om een edelhert te schieten, maar het was verder uitsluitend klein goed, wat men bemachtigde: hazelhoenders en sneeuwhoenders, een paar eenden, een sneeuwgan, een witte uil en bonte kraaien. Vooral van de laatste was het vlees geliefd.

Voor de vrouwen in het bijzonder was de tocht zwaar en moeilijk. In de nederzetting hadden zij een gemakkelijk leven. De mannen zorgden er voor, dat er steeds vlees-voorraad was: het zoeken naar plantenvoedsel, dat meer vrouwenwerk was, was een lichte bezigheid. Bijna de gehele dag brachten de vrouwen door bij het vuur in de hut, zich bezig houdend met het naaien van kleding en dekking van de huiden, het snijden van wat groente en het zoeken van ongedierte op eigen lichaam en op dat van de kinderen. Het gevolg hiervan was, dat velen van haar, vooral de oudere, dik waren geworden; voor dezen was het lopen over grote afstanden een dubbele beproeving. De mannen daarentegen waren door hun jachtbedrijf getraind in marcheren; ze hadden hierdoor ook hun slanke gestalte behouden.

Tegen de avond werden, zo mogelijk op een plaats, die door bomen of struiken een weinig beschut was tegen de koude wind, de sleden dicht opeen geschoven. Hout was gedurende de dag al verzameld en nadat een vuurboor de eerste vlammetjes in het leven had geroepen, werden van het hout enkele vuren aangelegd rond het bivak. Om beurten kregen een paar mannen opdracht om gedurende de nacht waakzaam te zijn en

de vuren te verzorgen; men moest steeds op zijn hoede zijn tegen viervoetige rovers. Vooral de veelvraat had vaak de brutaliteit om, wanneer de vuren verflauwden, daar tussen door te sluipen en het gedroogde vlees van de sleden te roven.

Het weer was de eerste tijd van de tocht zo mooi als men dit maar kon wensen. Wel was de lucht bijna steeds dicht en grijs, zodat de zon zich zo goed als niet liet zien, en woei de wind bijna pal uit het noorden, maar de sneeuw was nu prachtig voor de slede. En hoewel de temperatuur nog geregeld onder het vriespunt was, ze was niet hinderlijk voor de stam, die een groot deel van het jaar aan felle koude blootgesteld was en daar geslachten lang aan gewend was.

Nadat men enige tijd had getrokken, de laatste dagen over een vlakke, kwam men aan de eerste grote rivier. Het was op een der plaatsen, die al vele jaren lang was uitgekozen door mens en dier, om de overtocht te wagen. Hier naderden de hogere gronden aan beide oevers dicht het stroombed; geen brede moerassige stroken die bij dooiweer en zelfs bij geringe vorst zo gevaarlijk konden zijn, begeleidden hier de rivier.

Stevig ijs dekde het water; al geruime tijd was er geen nieuwe watertoevoer meer geweest, doordat alle neerslag — en die was ook niet rijkelijk geweest — langs vrijwel het gehele stroomgebied der rivier als sneeuw en ijzel op de aarde was verankerd. Het was dan ook geen waagstuk om de overtocht hier uit te voeren en deze verliep zonder moeilijkheden.

Aan de platgetrapte of omwoelde sneeuw kon de trekkende stam zien, dat vóór haar reeds velen over de stroom waren getrokken; ze constateerde voetstappen van mensen en sporen van rendieren en van ander wild.

Een paar dagen later trok men een tweede rivier over. Nog had men hetzelfde gunstige weer en de tocht werd regelmatig voortgezet. Lemming en de andere mannen begonnen zich echter bezorgd te maken over de snel slinkende voorraad vlees. Steeds nog was de jachtbuit zeer mager geweest; alleen klein wild had zich laten verschalken, behalve het ene hert. De veelvraten, die zich na het voorbijtrekken van de karavaan onmiddellijk op de nog verse sporen begaven, vonden tot hun teleurstelling dan ook geen greintje vlees meer aan de weinige door de mens weggegooid beentjes.

Wel ontwaarde men een paar maal in de verte een kleinere of grotere groep rendieren en hoewel dan onmiddellijk enige mannen in witte bontvellen uittrokken om te trachten een of meer beesten buit te maken, telkens was deze poging zonder resultaat gebleven. Het was niet alleen de mens, die het jachtwild vervolgde. Zo vonden de jagers een door wolven of poolvossen grondig afgeknaagd skelet van een rendier en later van

een edelhert. Een andere keer verjoegen ze een paar arenden van de resten van een dode oeros, terwijl ruigpootbuizerden in de lucht cirkelden. Het waren echter slechts povere restantjes van het voor kort nog zo machtige en trotse dier, welke de roofridders van de lucht elkaar thans nog betwistten.

Zo verliepen de dagen eentonig, in langzaam, doch gestadig voorttrekken, tot er op eenmaal een stagnatie intrad. En deze viel juist in op het tijdstip, dat de oude vleesvoorraad geheel op was geraakt en men zich had voorgenomen desnoods een langere tijd te kamperen, totdat men eindelijk eens een paar rendieren machtig zou worden.

Wat was het geval?

De wind was weer een weinig naar het westen gekrompen en was daarbij flink in kracht toegenomen. De grauwe lucht begon zich te ontladen... sneeuwvlokken kwamen naar beneden dwarrelen.

Lemming vermoedde, dat een sneeuwstorm op komst was. Hij liet doortrekken om te trachten enige dekking te vinden, voordat de storm in alle hevigheid zou losbarsten. Dit gelukte. Aan de oever van een plas vond men enige beschutting in de oeverbegroeiing van berken en wilgen. De aanvoerder liet nu de sleden dicht naast en achter elkaar plaatsen, zodat ze zo weinig mogelijk ruimte in beslag namen. Veel luwte boden de kale bomen en struiken wel niet, maar Lemming liet een scherm van huiden oprichten aan de windzijde, zodat de snijdende wind de stamgenoten niet in volle kracht kon plagen. Zo wilde de hoofdman het einde van de sneeuwstorm afwachten; het verder trekken was thans niet verantwoord, nu de sneeuw steeds dicht begon te vallen en de vlokken in wilde vaart over de eindeloze kale vlakke joegen.

Vuur werd gemaakt; een viertal vuren werd om het kampement aangelegd. Hout was er rondom de bevroren plas gelukkig genoeg te verzamelen, al moest men voor een deel ook met verse takken stoken, die dikke rookwolken over de verlaten toendra joegen.

De volgende dag woei de storm in grote hevigheid; de mannen dachten er niet aan om met dit weer te gaan jagen, nog minder om de tocht voort te zetten. Ze bleven onder een dek op de sleden liggen.

De tweede dag was de weersgesteldheid nog niets veranderd en de mannen maakten er weer een rustdag van. Ze werden door de vrouwen, die honger begonnen te krijgen, uitgescholden voor luiards, maar ze stoorden zich hier niet aan.

De derde dag stoven de sneeuwvlokken nog juist zo over de vlakke als op de eerste dag.

Enige mannen kwamen bij Lemming en drongen er bij hem

op aan om een van de getemde rendieren te slachten want de leden van de stam hadden nu al een paar dagen een lege maag en ze kregen daardoor veel last van de koude. De vrouwen begonnen nu ook weer hun stem te verheffen; ze zeiden, dat de kinderen sterven zouden, wanneer het hongeren nog langer duurde.

Lemming voelde er niet veel voor, om een van deze dieren te doden en Ren viel hem bij. Hij zou hiertoe niet eerder willen overgaan dan in het alleruiterste geval. De dieren hadden hen steeds trouw gediend, dat mocht men niet vergeten, zo zeide hij. Ren greep zijn boog en pijlen, hulde zich in zijn witte kleed en riep: „Dat ene dier zou ons slechts een paar dagen kunnen redden. Grijpt jullie wapens: misschien hebben we vandaag geluk.”

Lemming was er direct voor om uit te rukken, ook met dit weer en enige minuten later trokken alle krachtige mannen van de stam, gehuld in witte vachten, in de sneeuwstorm over de witte toendra, op zoek naar dieren, die hen weer voor enkele dagen van honger zouden kunnen vrijwaren.

En de jagers hadden deze dag geluk. De sneeuwvlokken begonnen spaarzamer te vallen en het uitzicht werd langzamerhand beter. Over een breed front trokken de witte gestalten in snelle mars over de hardbevroren grond met het witte sneeuwdek, scherp speurende naar alle richtingen. Op hun rug droegen ze pijl en boog, terwijl ze speren in de hand torsten.

Na een paar uren zwerven ontdekte een der mannen, die buitengewoon scherpe ogen scheen te bezitten, een flinke kudde van het begeerde jachtwild. Voorzichtig marcheerde men verder. Spoedig zagen ook de anderen nu de dieren. Deze bevonden zich boven de wind en liepen in de sneeuw te snuffelen naar voedsel. Om geen last te hebben van de sneeuwjacht in hun ogen bewogen de beesten zich met de wind in de rug.

Lemming liet nu zijn mannen halt houden. Hij beval hun, om zich zo klein mogelijk te maken en hij verdeelde hen in vier groepen. Een der afdelingen zou hier de kudde afwachten, een andere, waartoe hij de vlugste jagers uitkoos, moest de dieren van de andere zijde aanvallen. De beide overige groepen moesten de rechter- en linkerflank van de kudde bekruipe. De aanvoerder drukte de mannen op het hart, dat ze, verspreid, de dieren zo dicht mogelijk sluipende moesten benaderen. De eerste aanval op de dieren moest zo mogelijk komen van de mannen die de kudde in de rug zouden besluipen.

Terwijl de anderen vertrokken, verspreidden de mannen, die hier voorlopig het verloop van de jacht zouden afwachten, zich op één lijn, ongeveer op schotsafstand van elkaar. Ge-

spannen wachtten deze jagers, liggende in de sneeuw en zich nog langzaam naar de dieren behevend, nu af. Het duurde nu niet lang meer, of ze konden vaststellen, dat de kudde, die zich nog steeds in een langzaam tempo in hun richting verplaatste, uit meer dan twintig dieren bestond. De beesten, die gedurende de sneeuwstorm vermoedelijk ook weinig of niets hadden gegeten, schenen nu al hun aandacht te besteden aan het zoeken van voedsel onder de sneeuw.

Geruime tijd moesten de mannen op de sneeuw nog wachten voor de aanval werd ingezet. Maar eindelijk zagen ze de rendieren voor zich opschrikken en zich in snelle draf zetten; de pas gevallen sneeuwlaag stooft op onder hun hoeven. Zagen de jagers een der dieren achterblijven en op de witte wade neerstorten? Of was het slechts verbeelding?

De beesten hadden de richting naar links ingeslagen, maar daar rezen voor hun verschrikte ogen ook enige witte onheils gestalten op en vreselijke dingen kwamen door de lucht aansuizen, die met kracht in hun lichaam drongen en die hen hevig pijnigden.

De kudde geraakte in de grootste wanorde; de meeste dieren trachtten terug te keren, andere poogden weer een andere richting in te slaan, maar nu kwamen van alle kanten die vreselijke gestalten aanrennen. Alle verband in de kudde was thans zoek en individueel trachtten de beesten een goed heenkomen te zoeken. Drie rendieren lagen reeds dood of zieltoegend op de bodem, door pijlen getroffen; twee andere, die door wonden gehinderd werden in hun gang, werden door middel van werpsperen afgemaakt.

Vijf rendieren! Een buitengewone buit. Meer dieren waren gewond geraakt, doch niet zo zwaar of ze hadden nog kunnen vluchten. Maar op hun spoor, herkenbaar door hun zweet, zouden zich straks de viervoetige rovers der toendra zetten. Evenwel, de jagers dachten er niet aan om een zwaargewond rendier over te laten aan de wolven en de andere rovers, hoe gelukkig deze jachtpartij tot dusverre ook al was verlopen. Lemming gaf aan enige mannen opdracht om zich op het spoor der gewonde dieren te zetten. Verder werden enkele jagers door hem uitgezonden om sleden te halen voor het vervoeren van de buit. Om zo weinig mogelijk van de kostelijke dieren verloren te doen gaan, wilde hij deze niet eerder laten villen dan in het kampement, maar ze waren te ver van hun standplaats afgedwaald om het wild daar in zijn geheel naar toe te dragen of te slepen.

Door de mannen, die op het terrein van de strijd waren achtergebleven, werden de gevelde dieren bijengesleept. Naast elkaar lagen de slachtoffers daar nu op het witte

sneeuwdek, terwijl dit werd roodgeverfd door het bloed, dat nog uit hun wonden sijpelde. Met welgevallen beschouwden de jagers hun trophoeën; de gelukte jacht betekende immers voor hen weer vele dagen kostelijk, smakelijk voedsel.

Een oudere man met een baard, waaronder zich bijna zijn hele gezicht verborg, sprak tot Ren, die zich ook bij de groep bevond, die de buit bewaakte: „Ik ben blij, dat ge je hebt verzet tegen het doden van een van onze eigen dieren daar straks. Ik kan wel doden als het jachtwild betreft, waarvan we moeten leven, of als het mensen zijn, die ons bedreigen, Ren, maar geen mensen en dieren, die ons vertrouwen en die onze vrienden zijn. En ziet nu eens; nu heeft de gehele stam voor vele dagen vlees en vet.”

Na een klein uur kwamen de mannen, die de gewonde rendieren hadden achtervolgd, terug en ze droegen tussen zich in, rustende op speren, een exemplaar, dat nog buitgemaakt was. Het had reeds amechtig in de sneeuw neergelegen en de vossen en veelvraten hadden zich er reeds in een kring omheengeleerd, vertelden ze. Naar de andere sporen te oordelen, was er bij de overige gevluichte dieren geen zwaargewonde meer, zo zeiden ze verder.

Nog verliep ruim een uur, voordat de mannen met de sleden arriveerden. Ze hadden tevens de eigen dieren als trekkracht meegenomen. De jachtbuit werd nu op de voertuigen gelegd. De getemde rendieren bleven onder dit bedrijf volkomen rustig; ze waren in hun leven, tijdens hun verblijf onder de twee benige wezens, reeds geheel gewend geraakt aan slachtpartijen en bloedlucht. Ren klopte de dieren eens vertrouwelijk op de schouder en hij zeide: „Zij, die hier nu dood neerliggen, hebben jullie het leven gered.” De trouwhartige dieren begrepen niet, wat Ren bedoelde, maar ze hoorden aan de klank van zijn stem, dat hij het als altijd goed met hen meende.

De tocht naar de halteplaats werd nu ingezet. Het sneeuwen had geheel opgehouden, doch de lucht bleef er nog grijs uitzien. Het liep al tegen de avond, toen de jagers met hun buit met vreugdegehuil werden begroet door hen, die in het bivak waren achtergebleven.

Onmiddellijk begon men nu met het villen en slachten der dieren. De vrouwen kwamen aandragen met houten nappen om het bloed, dat zich nog in de dode lichamen bevond, op te vangen. Een ieder, ook de kinderschare, kreeg zijn deel van het nog een weinig lauwe rode vocht.

Daarop werden de lekkerste hapjes van de dieren gesneden en zo goed mogelijk onder de stamgenoten verdeeld: lever, nieren, lippen, tong. De inhoud van de maag van de slacht-

offers werd als een groentelekkernij genuttigd; jammer genoeg was die inhoud deze keer slechts klein, vermoedelijk omdat het weer der laatste dagen voor het voedselzoeken zo bar slecht was geweest.

De geweien werden van de koppen der dieren geslagen; ze moesten dienen voor de vervaardiging van allerlei werktuigen en wapens. De koppen werden van de lichamen gesneden en in de hete kolen van de vuren geworpen. Was er iets heerlijkers denkbaar dan de hersenen en het vet dat ze bevatten en dat na enige verhitting gemakkelijk van huid en beenderen kon worden gehaald?

Toen de dieren met behulp van instrumenten van hoorn, been en vuursteen van hun vel ontdaan waren, werden stukken vlees afgesneden en aan stokken boven de vuren gehangen. De vellen werden vervolgens nog met vuurstenen schrabbers van vetresten gezuiverd, die direct naar de grage monden verhuisden. De mergpijpen uit de dieren werden van vlees ontdaan en door slagen met zware stenen gespleten. Smaakte het merg niet even voortreffelijk als de hersenen?

Het was al lang donker, toen de laatste werkzaamheden van het villen en slachten waren afgelopen en men had zich de laatste uren moeten behelpen met het schamele licht van de houtvuren. Maar toen alles was geborgen en de leden van de stam zich eindelijk ter ruste hadden gelegd op de sleden, was ieders maag gevuld met lekkere hapjes en brokken vers vlees. Tevreden en voldaan ging men deze avond slapen. En een grote geruststelling was het, dat er bovendien nog voldoende mondkost was voor de eerstvolgende dagen.

De lange baan door de sneeuw, die door de sleden met de dode rendieren was getrokken en waarop hier en daar een paar bloeddruppels het witte dek hadden gekleurd, was niet onopgemerkt gebleven bij de kleinere roofdieren, ja, had hun bijzondere aandacht. Enkele veelvraten en poolvossen hadden zich op het spoor gezet en toen de duisternis was ingevallen zelfs een troepje van een viertal wolven, dat op zijn zwerftocht voor de nacht de baan had gekruist. En alle, hoewel wegens onderling wantrouwen niet in gesloten gelederen, volgden zij de baan der sleden. Ze wilden eens poolshoogte nemen of er verderop aan dit spoor voor hen niets was te vinden. Toen de nacht goed en wel was ingevallen, slopen dan ook verscheidene hongerige, op buit beluste dieren rond het kamp aan de toegevroren plas. Zo nu en dan, als deze van nabij een der vuren dorsten te naderen, waren vanuit het kamp een paar phosphorescerende ogen tegen de donkere achtergrond zichtbaar.

Lemming had dit bezoek reeds voorzien en daarom een paar

vuren meer laten aanleggen. Hij kende de brutaliteit van deze vrienden en van de veelvraten in het bijzonder, die overal tussendoor dorsten te sluipen. Hij wist, dat de hongerige dieren daar buiten het kamp zeer geprikkeld zouden worden door de bloed- en braadlucht, die in en om het bivak hing. De hoofdman had dan ook een paar mannen opdracht gegeven om gedurende de nacht de vuren goed te verzorgen en een extra waakzaam oog te houden op mogelijk binnensluipen der rovers. De tamme rendieren waren binnen de cirkel der vuren gehaald.

De beide mannen, die de wacht hadden betrokken, waren om de kou onder de vachten gekropen, maar ze zorgden er voor wakker te blijven en hun wapens onder hun onmiddellijk bereik te houden. Eenmaal richtte een der mannen zijn boog op een grijze gedaante, die in het schijnsel van de vuren zichtbaar was geworden. Een pijl liet los van de pees en dadelijk daarop sneed een snerpende gil, een rauwe kreet door de stilte van de nacht. Daarop werd alles weer stil en roerloos lag daar weer het eindeloze veld. Maar het scheen, dat de roversbende nu voorzichtiger was geworden, want geen ogen of grijze gedaanten lieten zich voorlopig meer zien.

Tot even na middernacht de vasthoudende gasten daarbuiten weer meer begonnen op te dringen. De man, die reeds eerder had geschoten, hield daarom zijn boog in de aanslag en wachtte op een gunstig moment om er nogmaals een pijl aan te wagen. Hij hoopte thans een nog scherpere afstraffing te kunnen toedienen. Toen hij dan ook op een korte afstand een paar vurige ogen ontdekte, snorde ook reeds een pijl door de lucht. Er klonk nu een gehuil op, dat aanhield, maar zich een weinig van het kamp verwijderde. Het veranderde spoedig in een hels kabaal van huilen, blaffen en keffen. De schutter wist, wat dit betekende en welk treurspel zich daar op de smetteloze sneeuw thans afspeelde. Hij had een der dieren dodelijk getroffen en diens metgezellen waren nu bezig het slachtoffer te verscheuren en elkaar de beste en grootste brokken te betwisten.

Sommigen van de slapenden waren wakker geworden van het lawaai, maar toen ze door de wacht waren ingelicht over het gebeurde, sloepen ze spoedig weer in.

De nacht verliep verder rustig. Toen de mannen zich de volgende morgen buiten het kamp begaven, vonden ze op een vertreden en omgewoeld gedeelte van het sneeuwveld het grootste deel van het karkas van een wolf, terwijl flarden van de huid en plukken haar in het rond verspreid lagen.

Die morgen werd de grote tocht weer voortgezet. Het weer was zachter geworden en de wind was bijna geheel gaan liggen.

De karavaan had zich nog maar nauwelijks in beweging gezet, of uit allerlei schuilhoeken rond de plas doken de kleine struikrovers op, de veelvraten in hun ruige bruine pakjes. Ze slopen brutaal tussen de nog rokende en smeulende vuren door en snuffelden op de plaats, waar zoëven de sleden nog lagen. Er moest daar immers voor hun maag nog wel iets te vinden zijn, zo redeneerden zij.

En werkelijk, er was voor de miniatuur-beertjes nog wel een en ander te vinden om te verorberen. Deze roofbengels waren immers ook in 't geheel niet kieskeurig in de keuze van hun voedsel en al helemaal niet als de honger hen plaagde.

Veel was het intussen niet, wat die gevaarlijke tweebeenen van de sleden voor hen, armzalige schooiers, hadden achtergelaten. Gebroken beenderen, waaruit het merg was gehaald, stukken huid, brokstukken van de poten, vermorzelde en uitgepelde koppen en een enkel beentje, weggeworpen door een verzadigd kind, waaraan nog enig vlees en vet kleefde. Zelfs de darmen der rendieren, nadat ze van de inhoud waren ontdaan, hadden de hebzuchtige schepselen meegenomen op hun sleden. Ja, ja, de mensen, ze gunden een ander wezen niemandal. Maar toch was er nog een en ander achtergebleven, waaraan een ogenblik wat was te scheuren, te trekken, te knagen en te likken, waarvoor de kleine toendra-rovers zelfs nog een partijtje gingen kibbelen en ravotten.

In de loop van de tweede dag van de hervatte tocht, begon het te regenen. De temperatuur steeg tot juist boven het vriespunt. Lemming liet de stam die dag een paar uur langer marcheren dan men gewoon was geweest. Er moesten nog een paar grote rivieren worden overgestoken en de hoofdman wist reeds bij ondervinding, wat een voortgezette dooi voor gevaren in zich borg bij een rivierovertocht, als het dooiwater plotseling onstuimig van de bovenloop van de stroom kwam toevloeien.

De weg voerde deze dag door een groot stuifzandgebied met duinen en uitgestoven vlakten. Door een of andere oorzaak hadden de droge winden vat gekregen op de door slechts een licht vegetatiedek en een zeer dunne humuslaag vastgehouden bodem en verder en verder verplaatste en vergrootte zich jaarlijks dit gebied. Thans echter werd de verstuiwing tegengegaan door het sneeuwdek.

De langzame dooi hield aan en toen men na een paar dagen voor de eerste rivier stond, golfde het water reeds een halve voet over het ijs. Enige belemmering voor de overtocht gaf dit echter niet.

In de avond van diezelfde dag ruimde de wind naar het noordoosten en er viel lichte vorst in, die geleidelijk sterker

werd. Toen men de tweede rivier bereikte, was er dan ook geen water op de dikke ijskorst.

Men begon nu het doel van de tocht te naderen. Dit was een lage vlakke zandrug, waardoor een riviertje een smalle stroomgeul had uitgespoeld. Op die lichte terreinverhoging had de stam al vele warme seizoenen haar hutten opgeslagen gehad. De stamgenoten waren daarom met het gebied daar in verre omtrek bekend geworden; de mannen wisten, waar het wild zich bij voorkeur ophield, een dagreis wel naar alle zijden en ze hadden in de kleine rivier een goed viswater en konden daaruit hun drinkwater putten, onontbeerlijk, als straks de sneeuw zou zijn verdwenen. Geen wonder, dat de leden van Lemmings stam deze periodieke woonstede als een soort eigendom waren gaan beschouwen.

Het was met een gevoel van verlichting, dat eindelijk de reizigers het landschap, dat zij nu doortrokken als hun zomerverblijf herkenden. Ze waren het trekken over de eentonige, witte, bijna boomloze en verlaten vlakke meer dan moe. Zeer spoedig zouden ze nu gelukkig de riemen van de sleden kunnen halen. Vooral de vrouwen haakten naar rustiger dagen.

Ze trokken de sleden verder, opgewekt nu.

Maar daar kwam een van de mannen, die steeds als gidsen en verkenners een eind voor de stoet liepen, terug en hij meldde aan Lemming, dat hun oude vertrouwde heuvelrug naar het scheen reeds door andere mensen was ingenomen. Zij, de verspieters, hadden duidelijk de zwarte rookwolken van vochtig dennenhout kunnen waarnemen, die opstegen van de leger-vuren daar en die vermoedelijk kringelden door het rookgat van hun oude woonhutten.

Lemming was verontwaardigd en stiet heftige verwensingen uit. Welke stam had de vermetelheid om op een dergelijke wijze de wet der toendra te overtreden? De aanvoerder liet halt houden en riep zijn mannen bijeen.

Er werd beraadslaagd wat men zou doen. Men was het er algemeen over eens, dat de woonrug daar aan de kleine rivier van hen was, en dat de brutale kerels, die hem thans bezet hadden, daarvan verwijderd dienden te worden. Maar op welke wijze?

Enkele onstuimige mannen wilden direct een aanval inzetten en de indringers hiermede verrassen. Lemming was het met dit plan echter niet eens. Hij wilde eerst proberen de anderen te bewegen om op vreedzame wijze dit gebied te verlaten. „Wat hebben we er aan om over en weer elkander te doden. Elke stam heeft zijn mannen meer dan nodig,” zei hij. Het opperhoofd stelde voor, dat hij eerst eens met de indringers zou gaan praten, met een paar mannen bij zich. En zodra hij zich naar

de andere stam begaf, moesten de achterblijvenden zeer vele vuren aanleggen op een plaats, vanwaar de rook op de heuvelrug goed zichtbaar zou zijn.

De stamgenoten gingen met Lemmings voorstel accoord. Allen wisten, dat hij voorzichtig en slim was. Hij koos nu Wolf en de twee grootste en sterkste mannen als zijn begeleiders.



III. DE ZOMERRESIDENTIE.

De vier mannen begaven zich nu, goed gewapend, op weg naar de oude, hun zo goed bekende woonstede, die thans door vreemde indringers was bezet. En achter hen trokken zwarte rookpluimen van het ene vuur na het andere hemelwaarts.

„Denkt er aan, mannen,” waarschuwde Lemming onderweg, „dat ge je niet laat uithoren hoe sterk we zijn. Ik zal hun wel vertellen met hoeveelen we zijn, en ge hebt niets anders te doen dan mijn woorden te bevestigen als dit nodig mocht blijken.”

Toen de vier mannen hun oude nederzetting bijna hadden bereikt, werden ze door een paar van de nieuwe bewoners opgemerkt. Deze gingen hun stamgenoten in en bij de hutten waarschuwen en een schare mannen en vrouwen en kinderen stond nu spoedig naar de vier vreemdelingen te turen, die hun klaarblijkelijk een bezoek wilden brengen.

Zodra Lemming en de zijnen op een afstand van een kleine honderd meter van de anderen gekomen waren, hingen ze demonstratief, ten teken van vrede, de boog over de rug en de speerpunten werden naar de bodem gericht. Ze liepen over het ijs van de stroom en traden zelfbewust op de groep toe. Zonder enige plichtpleging vroeg Lemming wie van hen de hoofdman was, want hij was gekomen om met deze te spreken.

Een oudere man met volle baard, doch reeds half kale schedel trad naar voren.

„Hoofdman, ge hebt u niet aan de gewoonten van het land gehouden,” begon Lemming. „Ge hebt u met uw stam gevestigd op grond, waarop wij recht hebben. Nog veel langer zelfs dan de oudste van onze stam jaren telt, hebben we hier steeds gewoond in de tijd, dat de zon warm is.”

De andere aanvoerder scheen zich van zijn woorden echter weinig aan te trekken. Koud en kalm zei hij: „De wereld is groot, zoekt een andere woonplaats elders.”

Even rustig en onbewogen antwoordde Lemming: „Als ge meent, dat de wereld groot genoeg is, waarom gaat gij dan wonen op een plaats, die aan anderen toebehoort?”

„Toebehoort?”

„Ja, ik heb toch gezegd, dat wij hier steeds onze woonstee hebben gehad.”

„Dat was ons niet bekend.”

„Ge hebt het dan nu gehoord. Ik zie, ge hebt onze oude hutten weer wat opgeknaapt en woont daar nu in. Maar onze mensen verlangen, dat gij weer vertrekt.”

„Ze kunnen wel meer verlangen. En als wij weigeren?”

„Dan zullen we u verjagen.”

„Ha, ha,” spotlachte de andere. „Wij zijn geen kinderen, we laten ons niet verjagen. Onze stam is sterk.”

„Maar sterker is de onze!” Lemming wees nu op de rookpluimen, die daar in de verte naar boven kringelden. „Wij willen liever de vrede, maar als gij niet vrijwillig wegtrekt, zullen we vechten tot ge allen gedood of verjaagd zijt. Onze mensen staan daarginds gereed.”

De aanvoerder van de vreemde stam dacht een ogenblik na. Blijkbaar begreep hij, dat het de anderen ernst was met hun bedreiging. Hij sprak daarop: „Ik wil met mijn mannen overleggen. Wilt ge wachten op ons besluit?”

De hoofdman verwijderde zich met zijn mannen, terwijl Lemming en zijn kameraden alleen bleven staan te midden van belangstellende vrouwen en kinderen.

De metgezellen van Lemming hadden inmiddels tijdens het gesprek van de beide aanvoerders het aantal bewoonde hutten reeds opgenomen en het aantal strijdbare mannen geteld. Ze hadden al vastgesteld, dat hun stam zeer zeker sterker was dan die van de indringers.

Onder hen, die rond de deputatie geschaard stonden, bevond zich een rijzige jonge, donkerblonde vrouw van misschien zeventien of achttien jaren. Ze onderscheidde zich van haar seksegenoten door de grote zorg, waarmee ze zich in bont had gekleed en door haar bewerkelijke, fraai opgemaakte haardracht. Om haar hals en armen droeg ze snoeren van sierschelpjes, stukjes goud en kleine, beslepen halfedelstenen. Het meisje had een bijzonder knap en regelmatig gezicht en was van een slanke gestalte, dit in tegenstelling tot de meeste andere vrouwen, die hier aanwezig waren en die meer of minder corpulent waren. De jonge dame had al eens met welgevallen haar blik laten rusten op Wolf. Deze jonge man met zijn atletenfiguur en zijn welverzorgde blonde baard en haren scheen haar bijzondere aandacht te trekken.

Wederkerig scheen deze vrouwelijke verschijning Wolf te boeien. Toen hun blikken elkaar ontmoetten, knikte de jonge vrouw hem coquet toe; Wolf beantwoordde deze poging tot contact met een begrijpende lach. Hij voelde er veel voor, om een gesprek met de onbekende schone te beginnen, doch Lemming had hun ten strengste verboden zich thans met de leden van de andere stam te onderhouden. Het was een ware be-

proeving voor Wolf, temeer daar de mooie jonkvrouw zich meer in zijn nabijheid verplaatste. Het contact moest dus wel beperkt blijven tot een ogenspel tussen de beiden.

De hoofdman van de ingedrongen stam verscheen weer met zijn lieden bij Lemming en zijn vrienden.

„Wij hebben ons besluit genomen,” zo sprak hij tot de vier afgezanten. „Wij gaan, maar verstaat mij goed, niet omdat wij bange hazen zijn, maar omdat wij ons willen onderwerpen aan de gebruiken der toendra. Er zal daarom geen strijd behoeven te worden gevoerd, die onze stammen slechts zou verzwakken. Morgen, als de dag goed is aangebroken, gaan we weer verder trekken.”

„Goed gesproken, hoofdman,” antwoordde Lemming, die zich zeer verheugde over het besluit van de anderen. „Wij zijn blij, dat het geschil in vrede is opgelost. Wij zullen wachten op de volle dag morgen, voor wij hier verschijnen.” Hij en zijn mannen gingen daarop weer vertrekken. Wolf vergat niet om nog met de jonge vrouw een gloeiende afscheidsblik te wisselen.

In de middag van de volgende dag verscheen de stam van Lemming weer op de oude bekende hoge zandbodem. De anderen waren enkele uren tevoren reeds afgereisd. Allen en vooral de vrouwen waren dolblij, dat de zware vermoeiende dagen van de trek achter de rug waren. Spoedig zou nu de warme tijd met een gemakkelijker leven komen.

Een groot aantal van de half-ingewaaide of ingestorte hutten van het vorige jaar was door de leden van de vreemde stam weer wat opgelapt; deze hadden daarin een korte tijd gehuisd. De mannen van Lemming besloten om voorlopig in de oude hutten te trekken, doch ze waren van plan om nieuwe te bouwen, zodra de vorst uit de bovenlaag van de bodem was verdwenen. De oude, opgelapte woningen voldeden hun niet meer. Hout was hier voldoende te krijgen van een met grove dennen begroeid terrein in de buurt en de wilgen langs de oevers van het riviertje zorgden wel voor het materiaal voor het vlechtwerk van dak en wanden.

Op de dag, volgende op die van de intocht in de oude woonplaats, ging Wolf in zijn eentje op stap. Ren vond dit overigens niets vreemd en was van mening, dat hij op jacht was getrokken, hoewel hij dan in de meeste gevallen zijn broer uitnodigde om mee te gaan. Maar Wolf scheen deze keer andere bedoelingen te hebben. Gelijk een vos of veelvraat volgde hij met hardnekkigheid het spoor van de vreemde stam. Die avond en nacht bleef hij, tot Rens verwondering, afwezig en het was pas in de volgende nacht, dat hij weer bij zijn broeder in de hut verscheen. Veel jachtsucces had hij in al die uren blijkbaar

niet gehad, want als enige buit gooide hij een tweetal sneeuw-
hoenders van zijn schouders.

Het scheen, dat er nu definitief een einde zou komen aan de lange winter, want op de vierde dag na de aankomst op het oude terrein stak er een hevige storm op, die de toch reeds wankel hutten erg havende. Maar over de ingewaaiden gaten en scheuren ging men direct huden spannen. De wind, die bijna geheel naar het westen was gekrompen, joeg regenwolken van boven de zee over het vasteland en het water begon neer te kletteren op de diepbevroren, besneeuwde bodem. In de laagten en kommen begonnen zich al spoedig plassen en meertjes te vormen van de overvloed van regen- en van smeltwater; zich vormende stroompjes in bodemverlagingen loosden het nat in de kleine rivier. De nog bevroren grond kon nog geen water opnemen.

De sneeuw verdween, eerst langzaam, maar toen in sneller tempo; de temperatuur steeg nu overdag tot enkele graden boven het vriespunt. Het duurde dan ook niet lang of het onafzienbare witte tapijt was verdwenen. Alleen op plaatsen waar, toen de buren uit oostelijke en noordelijke richting over de vlakten hadden geraasd, de wind dikke lagen had opeengejaagd, bleven nog een tijd sneeuwrestanten liggen.

Lemming verwachtte nu spoedig de nadering van een of meer rendierkudden als onderdelen van de grote trek dier viervoeters. Hier over deze waadplaatsen bij de nederzetting trokken ze niet meer sinds mensen deze plaats als woonstede hadden uitgezocht. Alleen een enkel, opgejaagd, vervolgd dier waagde het in zijn angst soms nog hier het riviertje over te trekken. Er lag echter een tweede gemakkelijke plaats van overgang, een tweede waadplaats, slechts ongeveer duizend schreden van deze en sinds jaren trokken daarover nu de dieren. Verder lagen, voorzover Lemming en zijn mannen dit hadden vastgesteld, over een grote afstand, stroomop- en afwaarts nergens aan de rivier voordeden, die veilig waren.

De aanvoerder liet elke dag de tweede overgangplaats door een paar mannen bewaken; een vuur mocht daar echter niet worden gestookt. Zoals dat ook reeds in vroeger jaren geschiedde, moesten de wachters onmiddellijk de gehele stam waarschuwen, zodra ze een naderende rendierkudde ontdekten.

Toen de sneeuw dan was verdwenen en de zon de grond rechtstreeks ging stoven, zodat de bovenlaag van de bodem ontdooide, begon ook op de armelijke toendra het taaie leven, dat zovele maanden had gesluimerd, weer te ontwaken. En snel begonnen vele en velerlei plantjes te groeien, zich te ontwikkelen op de overigens schrale, humusarme bodem. Het waren planten, die zowel wat voedsel als klimaat betrof

weinig eisen stelden; meest laagblijvende gewassen, die gelijk de alpenplanten gebruik moesten maken van een korte zomer, en al spoedig in knop en bloei schoten. Mossen en korstmossen vermeerderden zich met grote snelheid; verschillende grassen boorden hun sprietten door het dek van rendiermos. Het zou niet lang meer duren of op de daarvoor meest geëigende plaatsen zou een bont bloementapijt een tijdlang de grauwo-groene eentonigheid van het toendradek breken. En als midzomer straks enige weken zou zijn verstreken, zouden de mensen zich reeds onledig kunnen houden met het plukken van bessen van verschillende soorten struiken en het zoeken van een aardbeisoort; grage toespijzen bij de monotone vleeskost.

Inmiddels waren de mannen van Lemming, als ze niet op jacht waren, bezig met het bouwen van nieuwe woningen. Stevige en lichte dennetakken werden aangesleept, die met behulp van vuurstenen met een scherpbehakte zijde van de stammen waren gehakt. Veel arbeid werd er echter aan het bewerken en fatsoeneren van de bovendien vaak zeer bochtige takken niet besteed. Waarvoor zou dat ook nodig zijn? Over enkele maanden zou men de hutten immers toch weer verlaten en de andere verblijfplaats daar tussen de heuvelen weer opzoeken. En volgend jaar bouwde men weer gemakkelijk nieuwe verblijven. Deed het er dus wat toe, of het bouw materiaal licht of zwaar, recht of krom was?

De zon scheen warm uit een wolkenloze hemel. Er was niets, dat er thans aan herinnerde, dat niet zo heel ver hier vandaan de rand van t' eeuwige ijs lag. Alleen 't plantenkleed van de aarde verried, dat men zich hier in een arctische zone bevond. Een grote kudde rendieren trok over de vlakke. Het waren er honderden, die zich naar het Noorden begaven en zo de omgeving naderden waar de zomerresidentie lag van de mannen van Lemming.

Ze trokken snel voort; aan grazen dachten ze niet. Voort! voort! Waren het de warme zonnestrallen, die hen prikkelden tot een onophoudelijk voortbewegen?

De dieren hadden de stroom, waaraan de stam van Lemming zich had gevestigd, bijna bereikt. Ze meden de voorde, waaraan de hutten der mensen lagen en richtten hun schreden naar de tweede voorde. Het scheen dat de aanvoerder der kudde het terrein kende. Geen angstvallig lucht nemen door de leiding, toen de dieren de rivierbedding hadden bereikt. Neen, het was alsof de geest der toendra hen voortjoeg, ze moesten, ze zouden over de stroom.

De kop van de stoet stortte zich in de vloed. Voort! voort! De rivier was nog snel stromende door het vele smeltwater, dat nog van de bovenloop kwam. De grote hoop drong on-

stuiumig de eerste dieren op. Deze beklommen reeds de oever aan de overzijde en zetten daar in vlug tempo zonder onderbreking hun loop voort. In het vrij diepe water bevond zich thans een brede haast compacte massa rendierlichamen.

Lijf aan lijf waadden en zwommen de beesten door de stroom; zo dicht waren ze opeen gedrongen, dat het water er zelfs door werd gekeerd. Op het land en in de rivier was het een mozaïek van rendierstangen. In de stroom, waar in het midden de koppen der dieren juist boven het water uitstaken, klikklakten de geweien tegen elkaar door het opeendringen van de kudde.

De trek der dieren, die tot dusverre een zeer rustig verloop had gehad, werd nu echter eensklaps wreed verstoord. Links en rechts in de flanken der zwemmende en wadende kudde, verschenen drukke, wildgebarende gestalten. Het waren vrouwen zowel als mannen en zelfs kinderen waren er bij. En allen droegen ze wapenen bij zich, dodende wapenen, waarmee ze de opeengepakte dieren naar het leven stonden. Alle leden van de stam, die maar enigszins mee konden doen, wilden van de partij zijn op een der hoogtijdagen van het jaar. De kinderen waren geheel of bijna geheel naakt, de ouderen droegen slechts een enkel vel om hun middel; geen verdere kleding belemmerde hen in hun bewegingen.

De slachtpartij was nu begonnen. Uit de tienduizende kilo's levend vlees en vet, die hier thans voorbij trokken, moest een zo groot mogelijke voorraad vergaard worden.

Op het plotseling verschijnen van de horde tweeënige wezens, die ze als hun vijanden kenden, hadden meerdere dieren gewiefeld om verder te gaan. Er was een schok van gevaarherkenning gegaan door het deel van de kudde, dat de vreemde indringers ontwaarde. Enkele rendieren probeerden nog om rechtsomkeert te maken. Tevergeefs, ze waren genooddaakt met de ganse kudde verder te trekken, wilden ze niet onder de voet gelopen en vertrapt worden door de andere dieren. Het zich nog op het land bevindende grote deel der kudde bleef immers onstuimig en onweerstaanbaar opdringen.

De jeugd zorgde er voor zich niet al te dicht bij de dieren te wagen, maar schoot van veilige afstand een massa pijlen in de wriemelende hoop van dierenlijven. De vrouwen wierpen korte handsperen in de lichamen, zo mogelijk in hals of zijde van de voorttrekkende rendieren of ook schoten ze met bogen, terwijl de mannen, dicht de beesten naderend, deze met hun lange speren gevaarlijke wonden toebrachten.

Enkele dieren, zwaar getroffen, stierven reeds in het water en werden door de opdringende rasgenoten vertrapt, of de stroom nam ze een eind mee. Andere gewonde dieren konden

nog juist de oever bereiken, maar zegen dan ineem. Zo duurde het schieten en steken van de baarlijke duivels voort, tot eindelijk het laatste nog valide beest de andere oever had bereikt.

Nu men het slagveld kon overzien, bleek, dat de bloedige oogst zeer groot was. Zeer vele dieren hadden hier hun leven moeten laten. De minder zwaargewonde rendieren waren nog met de kudde vertrokken, maar er waren ook getroffene, die de snelle gang van de grote hoop niet zouden kunnen bijhouden. Deze werden door de mannen van Lemming thans echter niet achtervolgd; men had immers nu voor geruime tijd buit genoeg en alle handen waren vandaag nodig om de buit bijeen te slepen, te bergen en te behandelen. Op het spoor der gewonde dieren zouden zich straks wel de viervoetige rovers der toendra zetten.

Nu de eigenlijke slachtpartij achter de rug was, verzamelde de gehele jagerstroep zich op de oever en de mannen, vrouwen en kinderen dansten van vreugde als dol geworden in het rond, onder het uitstoten van een centonig gezang, dat de deugden en de heerlijkheden van het rendier in het licht stelde. Het dier, dat voor de mensen het grootste geschenk was, dat men zich maar denken kon; dat hen in het leven hield; wiens vlees en vet hen sterk en krachtig maakte; wiens huid hun tot kleding en dekking voor de nacht diende, waarmee ze soms hun woningen dichtten, uit wiens gewei en beenderen zij hun onmisbare wapens en werktuigen fabriceerden. Wat zou er van hen worden, als het rendier er niet meer was? Zij, mensen, ze zouden gedoemd zijn om het onsmakelijke, ja walgelijke vlees van de verachtelijke lemmingen te eten, waarvan ze onpasselijk werden. Of ze zouden het stinkende vlees van wolven en vossen in hun maag moeten stoppen. Ze zouden dan, ziek en verzwakt, ten onder gaan, want de andere grotere jachtdieren waren te gering in aantal om hen te kunnen voeden. Als de rendieren er niet meer waren, zou de toendra ook leeg van mensen worden.

Zo ongeveer luidde de inhoud van het gezang der rendierjagers.

Toen de extatische dans van de stam was afgelopen, begon men de dode dieren naar de woonrug te dragen. Een groot deel moest daarvoor eerst uit de stroom gevist worden. Geen enkel dier mocht men hier tot de volgende dag laten liggen, want tot ver in de omtrek zou alles wat leefde spoedig weten, welke grote slag hier geslagen was en in de komende nacht zouden wolven en poolvossen en veelvraten de ganse omgeving nassuffelen.

Wel ja, men gunde ook de andere vleeseters wel iets, als de buit zo rijk was als op deze dag, maar de beste stukken en

lekkere beetjes hield men toch maar liever voor zichzelf. Er zou immers genoeg afvallen, meenden de mannen, waaraan nog wel iets zou zijn te knagen en te kluiven voor een wolf of een veelvraat als hij honger had. Wat men thans zelf niet begeerde, zou men straks als de dieren gevild waren, een eind buiten de huttenkring werpen, opdat de schuimers der vlakke zich daaraan zouden kunnen vergasten, als over enige tijd de sterren aan de hemel flonkerden en de hutten zorgvuldig waren afgesloten.

Men had het druk, die namiddag. Men moest villen, stropen, vlees van de beenderen snijden, darmen en magen schoonmaken, geweien en hoeven afhakken, de koppen van de rompen verwijderen, en wat niet al. En ook, men moest eten. Men kon weer eens smullen, lekkere beetjes en vette brokken, tong, hart, nieren, hersenen en nog meer. De maaginhoud ging er weer door als een lekkere groente. Men zwelgde, totdat de buiken gespannen stonden.

Toen de duisternis inviel waren alle huiden en koppen en vlees, alles wat men wilde bewaren, in de hutten geborgen. Op stokken waren de brokken vlees gestoken, die men wilde drogen, die men trachtte op deze eenvoudige wijze te conserveren, om enige reserve te hebben voor schrale dagen, die ook in de warmere tijd niet zouden uitblijven. De primitieve deur van de woning werd zo goed mogelijk gesloten, want er viel thans zoveel te roven voor de schuimers in de duisternis. Maar toch zou de volgende dag nog blijken, dat hier en daar een brutale veelvraat zich toegang tot een hut had weten te verschaffen.

De nacht viel in en de noordenwind, die van de oneindige gletschermassa's kwam aanwaaien, bracht weer zoveel koude aan, dat het gevoelig ging vriezen. Fel blikkerden de talloze sterren aan het uitspansel.

Maar toch was het voorjaar gekomen en de zon, de bron van alle leven, ze gaf nieuwe impulsen van kracht aan plant en dier, zo had de sneeuwuil het ook begrepen en zijn liefdesroep klonk thans over de stille, eenzame vlakke. Hij scheerde laag, schier geluidloos over de bodem, vloog tussen de hutten door en deed de rovers en opruimers, die krakeelden en vochten om de rendierafval, die elkaar elk goed brokje betwistten, een ogenblik opschrikken, toen hij vlak boven hun hoofden zijn gillende roep deed klinken.

Ja, al was het kort lente en zomer daar dicht aan de rand van het eeuwige ijs, de zon zorgde toch, dat er weer nieuwe levensmoed en levenskracht kwam in alle wezens, die de toendra bevolkten.

IV. ZOMER IN DE TOENDRA.

Het met dennen begroeide terrein, niet ver van de nederzetting verwijderd, besloeg ettelijke hectaren. Maar het was niet wat men noemt een aaneengesloten bos. Tussen de niet al te weelderige dennen bevonden zich vele open plekken. Ook de berken, die de dennen gezelschap hielden, konden deze lichte plekken niet vullen. Enige aanvulling brachten nog sterke, levenskrachtige struiken, die tegen felle en langdurige koude bestand waren.

De nachten mochten nog koud en vorstig zijn, de vogels hadden de zomer in de kop en hadden reeds eieren of waren met de laatste werkzaamheden voor de kinderwieg bezig. In de dennen en de berken, tussen de struiken of op de bodem waren al vele nesten gebouwd en daarin lagen de grotere en kleinere eieren in allerlei tinten en spikkeling.

Het schone geschreeuw van de bonte kraaien klonk van de takken van de schrale, vaak verwaaide dennen; het lustige liedje van het gele sijsje en het stuntelig gesjilp van het bemsijsje klonk door de naalden. De kruisbes was in zijn rode brui-loftsdracht en de pestvogel, die tussen de stammen vloog, liet zijn zijdeachtige, prachtige vederkleed gaarne bewonderen. Dan waren er in het dennen-berkenbos nog de haakgoudvink, de ongeluksgaai, de Laplandmees en de kramsvogel. Ook was daar nog een paartje ruigpootbuizerden, dat zijn horst in een der hoogste bomen had gebouwd.

Op een morgen verscheen een aantal knapen onder de bomen. Hoewel het nog wel enkele jaren zou duren, voor ze tot mannen waren uitgegroeid, droegen ze reeds pijl en boog bij zich. Een paar bezaten tevens een slinger van rendierhuid, waarmee ze handig, speciaal hiervoor bewerkte, stukken vuursteen konden werpen. Ofschoon de zon uit een heldere hemel scheen, was het nog vrij koud, wat echter geen bezwaar voor de jongens was, om spiernaakt rond te dolen. De lange, barre winters hadden hen wel voldoende gehard.

De jeugdige jagers speurden aandachtig naar boven, naar de kronen der bomen; ze liepen om de stammen en namen ook deze aandachtig op om vogelnesten te ontdekken. Werden deze ontdekt, dan klommen de knapen als apen naar boven;

ze slingerden zich van tak tot tak, handig en lenig als boom-marters. In een oogwenk hadden ze de beoogde doelen bereikt; vol verwachting keken ze of voelden ze dan in de nesten. Waren er eieren, grote of kleine, blauw- of bruingspikkelde of effen, het deed er niet toe; ze werden even tegen de stam gekneusd en de inhoud ervan werd meteen opgeslorpt.

Soms ook legden de knapen een paar eieren in een plukje zacht mos, om ze zo naar huis mee te nemen. Daar werden dan met een vuurstenen naaldje een paar gaatjes in de schaal geprikt. De inhoud werd dan voorzichtig uit de kalkschaal geblazen en vaak grootmoedig afgestaan aan een zusje of een kleiner broertje. Maar de schalen bleven het eigendom van de vindsters. Want was er wel iets mooiers dan een dunne pees, waaraan een groot aantal van die kostbare kleinodiën was geregen, in allerhande grootte en velerlei kleurschakeringen? Ze waren hun trots, deze jachttropheeën van de knapen, als ze daar hingen aan een der wanden van de woonhut.

Toen de jongens meenden, dat het bos voorlopig voldoende was afgestroopt, gingen ze over de toendra zwerfen. Want ook daar waren eieren te vinden. Een paar bonte kraaien, die zo onvoorzichtig waren geweest om te dicht in de buurt van hun nesten te blijven, werden door de knapen naar beneden geschoten en meegevoerd. Want wat was het niet een lekker brokje, het kraaienlichaam, als het van veren en ingewanden ontdaan, een ogenblik in de gloeiende as en kolen had gelegen.

Nu werd gezocht naar de nesten van de vogels van het vlakke veld. De knapen zwerfden uit om een zo breed mogelijke strook grond onder hun contrôle te hebben. Ze waren zo gelukkig een tweetal nesten van sneeuwhoenders te ontdekken, het een met negen, het andere met acht van de vrij grote zware gele, bruinrood gevlekte eieren. Niet veel kleiner waren de eieren van het meer zeldzame hazelhoen, waarvan ze één nest vonden. Nog werden nestjes opgespoord van de sporengors, de sneeuwgorz en de oorleeuwerik. Maar toen waren de knapen eindelijk ook moe geworden van het zwerfen. Ze gingen zitten om te rusten op de thans door de zon verwarmde grond en ze spraken af, dat ze de volgende dag de loop der rivier zouden volgen, om de oevers en de nabije omgeving van de stroom af te zoeken naar eieren van eenden en ganzen en snippen.

Nog tweemaal was een kudde rendieren door de voorde getrokken, maar deze waren beduidend kleiner dan de eerste, die de overtocht had gewaagd. De oogst aan vlees en vet was dan ook aanmerkelijk geringer gebleven dan bij de eerste trek. Maar de mannen hadden nu ook niet de hulp gehad van de vrouwen en kinderen. Waarom zou dat ook? Men zwelgde immers tegenwoordig in overvloed. De vrouwen, die zich thans helemaal

niet meer behoefden te vermoeien, akkerwerk immers hadden ze niet en huiswerk zeer weinig, deze hadden hun verlies aan lichaamsgewicht, veroorzaakt door de vermoeienissen op de voorjaarstrek, dan ook reeds weer teruggewonnen.

Soms op mooie dagen verlieten ook de vrouwen voor enkele uren de woonrug, waarop ze anders geregeld hokten, en zwierden ze in troepjes over de toendra, langs de rivier of in het bosgebied. Ze waren dan gewapend met houwelen, uit geweien vervaardigd, waarmee ze plantenwortels uit de bodem dolven. Met vuursteenmessen sneden ze de bladeren van verschillende gewassen, om deze als groente te gebruiken of deze, fijngesneden, over het rauwe vlees te strooien om dit daarmee te kruiden. Van geslacht op geslacht had de mens reeds geleerd om de giftige planten te onderscheiden van die welke voor hem nuttig en vrijwel onontbeerlijk waren bij een overigens eenzijdige vleeskost. En thans voerden de vrouwen bij haar zoeken naar plantaardig voedsel de meisjes met zich mede, die ze onderrichtten in dit werk. Want deze arbeid was speciaal aan de zorg der vrouwen toevertrouwd, terwijl het jagersbedrijf aan de mannen werd overgelaten.

Bij of in de hutten hielden de vrouwen zich soms onledig met het vlechten van teen- en biezenwerk of trachtten ze vellen te fatsoeneren en pasklaar te maken voor lijf en ledematen. En verder bestond heur werk in het onderhouden van de vuren. De jeugd zocht daarvoor het benodigde hout bijeen. Ook zorgden de vrouwen er voor dat zij en de kleinen rein en zo mogelijk vrij van ongedierte bleven. Zij besteedden haar zorg aan de opmaak van heur weelderige en lange haren. Vooral de jongeren sierden zich met mooie kleurige bloemen en fijne aren, die ze op haar wandelingen tegenkwamen. Ze waren trots op de hals- en armbanden van siersteentjes, schelpjes en dierentanden, waarmee ze zich tooiden.

Op de heuvelrug, rond de hutten, was het dagelijks bij goed weer een druk beweeg. Kleine kinderen speelden en ravotten, babies werden door de moeder behoed en leerden kruijen en lopen. De oudere knapen trokken er op uit en kwamen terug uit het veld met allerlei buit.

Arend, de vervaardiger van vuurstenen werktuigen, zat geregeld bij mooi weer in het zonnetje voor zijn hut. Hij was de vuursteenbewerker van de stam. Niemand had dit handwerk zo goed onder de knie als hij. Hij had geregeld werk, want de stamgenoten hadden voor de jacht alleen al een menigte pijlspitsen nodig. Hoevele van deze waren er al niet verbruikt bij het belagen van de rendierkudden in de voordeden?

Naast zijn hut had hij een paar zwerfstenen gerold, waarvan de ene hem als zitplaats diende en de andere als een soort

aambeeld, waarop hij de vuursteenknollen steunde bij het fatsoeneren, dat veelal eerst moest geschieden voor hij kon beginnen van deze de spanen en messen af te tikken.

Arend was niet jong meer, maar zijn ogen zagen nog scherp; ze onderscheidden nog goed de fijnste naad op de kleinste werktuigvormen. En vast was nog zijn hand, die de speciale klopsteen met de juiste kracht en op de juiste plaats op de vuursteenklomp deed neerkomen. Jarenlang had hij dit werk gedaan en hij was dan ook een meester in het vak geworden. Er waren natuurlijk meer mannen, die ook zo nu en dan een aantal werktuigen vervaardigden, doch niemand had de routine en de slagvaardigheid als hij. En was er ook maar één stam in de toendra, die zijn wapens en werktuigen zou kunnen verbeteren? dorst Arend vol trots te vragen.

Niemand kende als hij de structuur, de hoedanigheden van de vuursteen, kon als hij met één oogopslag de stukken uit een hoop silex zoeken, die zich het gemakkelijkst lieten bewerken. Soms stuurde hij jongens uit om stenen voor hem te zoeken. Maar jongens maken nu eenmaal jongenswerk. Honderdmaal had hij hun er op gewezen, welke stenen ze moesten zoeken, maar steeds weer kwamen zijn jeugdige medewerkers aandragen met een veel te groot deel onbruikbare rommel.

De vuursteen mocht geen verontreinigingen bevatten en ze mocht al helemaal geen breuken, barsten, die soms vrijwel onzichtbaar waren, bezitten. De brokken of knollen, die aan de oppervlakte van de bodem lagen, hadden echter vaak die haast onzichtbare barstjes. Ze waren aan de bovenkant soms heet geblakerd geworden door de zomerzon, terwijl de onderzijde nog sterk werd gekoeld door de aarde, die nog nauwelijks aan haar oppervlakte vrij van vorst was. De spanningen, die hierdoor in het gesteente werden teweeggebracht, deden dan soms zichtbare en onzichtbare barstjes ontstaan.

Neen, de brokken en knollen moesten, indien mogelijk, uit de bodem worden gehaald en daarom gaf Arend de jongens dan ook houwelen mee, om ze te zoeken en te delven. Maar de knapen vonden dit een te tijdrovend en te weinig interessant werkje.

Toch stond de jeugd vaak met grote aandacht toe te kijken, als de vuursteenwerker aan de arbeid was. Ze probeerden ook zelf soms om wat goed gereedschap te maken, maar slechts zelden kwam een bruikbaar ding uit hun handen.

En toch leek het een zo gemakkelijke arbeid, de vervaardiging van instrumenten van silex, als men Arend zag werken. Elke slag, die de oude uitdeelde, deed een spaan van de vuursteenklomp spijten, zo breed als hij zich dat had voorgesteld. Prachtige lange klingen sprongen als op bevel van de door

Arend waardig gekeurde knollen. Klingen in alle tinten, soms helder en kleurloos als water, soms troebel wit en grijs, soms geel, bruin, wijn- en donkerrood.

Bedelen om scherpe spitsen, dat konden de knapen voortreffelijk en ze vleiden daarbij de oude om het hardst. Want ze hadden immers zoveel materiaal nodig voor al de pijlen, die ze op hun omzwervingen verschoten. Maar ze moesten zich ook geregeld oefenen in schieten, wilden ze eenmaal ook geweldige jagers worden als hun vaders, die het grote wild der toendra beheersten.

Als de vuursteenbewerker een flinke hoeveelheid spanen had afgeslagen, dan ging hij ze sorteren. Er waren er, die tot grotere en kleinere messen bestemd werden, andere stukken moesten pijlspitsen worden, weer andere zaagjes, burijs of kerfspitsen, schrappers en nog veel meer.

Nu volgde de nabewerking van de stukken. Met een drukstok van hoorn, persend tegen zijn schouder, voorzag Arend de werktuigen van de nodige retouche. De messspanen kregen één afgedrukte, afgestompte kant, een rug, waarop men bij het gebruiken nu zonder gevaar voor verwonding met de vingers druk kon uitoefenen. Boortjes en priemen werden aangepunt, zaagjes werden van een snijkant voorzien, door om en om telkens een fragmentje uit de steen te drukken. Zo kreeg elk van de veelsoortige instrumenten enige bijzondere nabewerking.

Soms ook besteedde Arend een dagje aan het fabriceren van werktuigen en wapens van been. Dit was echter een arbeid, die in zijn ogen veel minderwaardiger was, dan het vervaardigen van vuursteenartikelen.

Velerlei soorten van wapens en werktuigen maakte hij uit de geweien. Het waren dolken, speerpunten, harpoenen, priemen, naalden met oog, houwelen, stukken met vlakke zijden, om huden te bewerken en te schonen, zelfs angelhaakjes.

Ook bij deze arbeid kon de jeugd niet nalaten Arend wat af te bedelen. Soms kwam een der jongens aandragen met een holle merkpip, waaruit de oude voor hem een fluit moest fabriceren. En Arend voldeed dan aan het verzoek, want hij kon de jongen moeilijk iets weigeren.

Ook Ren maakte dergelijke voorwerpen van hoorn of been. Hij versierde ze dan vaak met allerlei figuren, die hij er in kerfde. Maar dat deed alleen Ren, de dromer; Arend vond dit gedoe heel dwaas, want het diende toch eigenlijk nergens voor.

Toen de dagen gekomen waren, dat van de benedenloop van de rivier de vissen in grote getale kwamen opzetten om stroomopwaarts in kalme kolken kuit te schieten, werden netten uitgeworpen in de stroom. Sterke netten, die men had ge-

knoopt van ineengedraaide darmen. En toen zat de jeugd druk aan de oever te hengelen.

Hoewel het water sinds de grote afsmeltperiode van het sneeuwdek reeds sterk was gedaald en nog steeds dalende was, en er midden in de zomer wellicht gedeelten van het riviertje droog zouden komen te liggen, zouden er toch nog genoeg diepe kolken overblijven, waar de jeugdige visjes hun eerste levensmaanden zouden kunnen doorbrengen.

Meestal was de visvangst slechts matig, maar soms gebeurde het ook, dat ganse scholen tegen de netten opstuwden. Dan had men grote visfestijnen, een welkome afwisseling in de dagelijkse vleeskost. Met schrappers van vuursteen werden de waterbewoners van schubben bevrijd. Ze werden dan veelal rauw genuttigd, maar ook wel werden ze een tijdje in de hete houtrook gehangen, voordat ze door het keelgat gingen. Was de vangst zo overvloedig, dat men in een of twee dagen de buit niet kon verorberen, dan werd een gedeelte gedroogd, wat de droge atmosfeer goed toeliet.

Zo was het leven van de rendierjagers in de toendra op de zandrug aan de kleine rivier.



V. DE DROMER.

Ren zat voor de hut en liet zich stoven door de zomerzon. Graag mocht hij hier op deze plaats verwijlen; dromerig gleeed dan zijn blik over het riviertje met zijn omzoming van wilgen en waterminnende planten en over de stille, grijze, onafzienbare toendra.

Zijn broeder Wolf was deze morgen al vroeg weer vertrokken, alleen. Waarheen? Trok zijn hart hem naar de jacht? Wat kon het anders zijn? Maar waarom trok hij er zo vaak alleen op uit? Ren begreep dit niet recht. Nu en dan vertrok Wolf en bleef een paar dagen weg. Als hij dan weer thuis kwam, had hij steeds slechts een onbetekenende jachtbuit bij zich. Toen hij, Ren, hem deze morgen had gevraagd, of hij niet met hem zou uittrekken, had zijn broeder gelachen en gezegd: „Nog niet nodig, jongen, ik weet, dat je maar het liefst je met je snijwerk bezig houdt.” En daarop was hij weer alleen gegaan met zijn boog en zijn speren.

Het was ook waar, moest Ren wel toegeven, dat hij liever zat te dromen en te peinzen en zijn versieringskunst beoefende, dan maar steeds achter de dieren te lopen en deze zo mogelijk buit te maken. Dit laatste deed hij alleen, wanneer het noodzakelijk was, omdat men toch immers moest leven; doch niet omdat het jagen voor hem een hartstocht was geworden, gelijk dit voor de meeste anderen het geval was.

Ja, hij verschilde in vele opzichten met zijn broeder Wolf. Deze was iets ouder dan hij, Ren; en hij was een weinig groter, forser en veel sterker. Hij was ook veel drukker, onrustiger. Als het weer het maar enigszins toeliet, zwierf Wolf over de toendra; die hield ervan een zeldzame eland of oeros op te sporen en zijn krachten met deze dieren te meten. En hij, Ren, was maar het liefst aan zijn arbeid als sierkunstenaar.

Soms ook trok hij over de vlakke, maar niet om zijn pijlen te verschieten op alles wat hij tegenkwam. Neen, meestal liet hij de boog onberoerd over zijn schouder hangen. Maar hij trachtte zich dan in te leven in de hem omringende dierenwereld. Hij sloeg de lemmingen gade in hun doen en laren; hij wist precies, waarmee deze kleine toendrabewoners zich voedden, hij kende volkomen hun holenbouw. Hij bestudeerde

het leven van het sneeuwhoen en van de andere steppevogels. Gaarne ook mocht hij vertoeven onder de dennen in het ijle bos. Geleund tegen een boomstam bleef hij soms uren onbeweeglijk zitten. Hij genoot dan van het gezang van de kleine vogels en ook de grotere schuwe vogels kon hij dan in hun doen en laten gadeslaan, omdat deze niet vermoedden, dat hun grootste vijand, de mens, hier aanwezig was.

Ook had Ren belangstelling voor de groei en bloei van de planten der toendra. Hij leerde de verscheidenheden kennen, al waren die daar ook niet groot in deze koude zone; hij kende vele eigenschappen en bijzonderheden van de kleurige bloemen.

Er was nu eenmaal een drang in de jonge man om zich in het leven van plant en dier te verdiepen. Waarom? Waarvoor? Hij wist het zelf niet, maar wat deed het er ook toe?

Men noemde hem de dromer. Ren wist dat wel. Maar het interesseerde hem niet. Eigenlijk had men ook gelijk. Immers, wanneer de anderen ter jacht waren getrokken, kon hij urenlang zitten peinzen en dromen.

Ren zat voor de hut en was bezig versieringen aan te brengen op de stang van een rendiergewei, waarin hij tevoren een gat had geboord. Het was een instrument, dat men gebruikte bij het dragen van wild en dat door de mensen duizenden jaren later „commandostaf” zou worden genoemd.

Nu en dan liet Ren het werk even rusten en tuurde hij onbestemd in de verte. Het schoot hem te binnen, dat enkele dagen geleden de zon heet aan de hemel stond en dat er toen langzaam een zwarte schijf voor haar werd geschoven. Hoe het helle daglicht toen meer en meer was verdwenen en het landschap in een avondschemer was komen te liggen. Hoe de dagdieren toen hun slaappleatsen waren gaan opzoeken en de uilen, de nachtroofvogels over het veld waren komen vliegen.

Angstig waren de mensen op de rug toen geworden, dwaas-angstig meende Ren; waarom angstig te zijn voor een zon, die niet van de hemel straalde en waarom geen angst te hebben voor een zon, die naar het leek één stuk gloeiend vuur was? Moest men dan eigenlijk niet bang zijn voor alles in de natuur? Men wist toch weinig of niets van haar. Men wist niet, vanwaar elke dag weer zo'n nieuwe gele, warme bol kwam en wie haar daar ver weg door de blauwe lucht stuurde. En waar bleef ze elke avond? En wie timmerde elke avond een stukje aan de maan en wie haalde er later elke nacht weer een stukje af?

De mensen meenden wel, dat ze het wisten en vertelden aan hun kinderen allerhande verhalen van wezens, die onzichtbaar waren en die voor de zon en de maan en de regen en de sneeuw zorgden, die de bomen deden groeien en de wind

deden waaien en wat niet al. Maar het was allemaal dwaasheid, meende Ren.

De dromer ging weer verder met zijn werk.

Een jonge vrouw naderde hem. Het was Wilg, een dochter van de hoofdman. Het was een meisje van misschien zeventien of achttien jaren. Een nauwsluitend kleed van lichte huidjes, met kleurig bont afgezet, dekte haar lichaam van de knieën tot het middel. Ze had een vriendelijk, iets rond gezicht en een gezonde rose kleur. Haar lichaam was minder gezet dan dat van de meeste harer seksegenoten, doch het had toch ook reeds ronde vormen, die deden vermoeden, dat het op rijper leeftijd verre van slank zou blijven.

Toen het meisje Ren was genaderd lachte ze hem vriendelijk toe. Ja, Ren stond zeer in de gunst bij het schone geslacht, hoewel hij van zijn kant niet de minste toenadering zocht bij de vrouwen. Maar deze vonden, dat hij erg knap was en dat hij zulke bijzonder mooie blauwe ogen had. Een jonge man, zeer begerenswaard. En een wedijver was er bij de jonge vrouwen, die nog geen man bezaten, om hem voor zich te winnen.

Ren beantwoordde de vriendelijke lach van het meisje op gelijke wijze. Wilg nam het werkstuk, waarmee hij bezig was, een ogenblik op.

„Mooie Ren,” zeide ze.

De jonge man haalde de schouders op. „Niets buitengewoone, Wilg en mij nog niet geheel naar de zin.”

„Ren, mag ik de nap eens zien, die je gemaakt hebt, en die je op het vuur kunt zetten, zonder dat ze begint te branden, zoals er wordt gezegd?”

De sierkunstenaar legde zijn werkstuk en het gereedschap op de grond neer en begaf zich in de hut, waaruit hij spoedig weer te voorschijn kwam. In zijn hand droeg hij een lomp, dikwandig stuk vaatwerk van gebakken leem, grauw van kleur. Hij overhandigde dit voorwerp aan het meisje.

„Verbrandt die kom echt niet, als ge ze in het vuur zet, Ren?” vroeg het meisje enigszins ongelovig.

„Echt niet. Ge kunt de nap wel meenemen, Wilg, en zelf de proef er mee nemen. Ge kunt er water in doen en dat laat je zo heet worden als je maar wenst.”

„Hoe hebt ge dit ding toch gemaakt, Ren?”

„Ik zal het je vertellen, Wilg. Waarom besmeert men de houten nappen soms met leem, voor men ze boven of een ogenblik op het vuur zet om vlug van sneeuw water te maken? Omdat de leem niet brandt en zorgt dat de houten nap ook geen vlam vat. Maar de leem wordt hard. En daarom maakte ik een nap geheel van leem en het vuur maakte er steen van. Dat is alles.”

„Maar,” vervolgde de jonge man, „mooi is dit ding helemaal niet, Wilg. Misschien maak ik wel eens weer een en dan zal ik haar eerst versieren voor ze steen wordt. En de kleur kan ook veel mooier worden. Ziet, aan de ene kant heeft ze een plekje zo mooi als rode oker. Dat komt omdat daar een grote vlam heeft gebrand.”

Na deze uiteenzetting zei het meisje: „Ik zal ze thuis proberen, Ren.” En ze verdween met het eerste stuk aardewerk, dat ooit gemaakt werd, althans een der eerste. De uitvinding van de jong-palaeolithiker ging weer verloren, want de stam bracht haar niet in toepassing. Wat interesseerde haar deze malligheid van de dromer? Wat had men er aan, om water zo erg heet te maken? De sneeuw smolt ook wel als men de houten schalen dicht bij het vuur plaatste of er een ogenblik in, als men leem om het hout had gesmeerd. Eerst veel later zouden de mensen pas inzien, hoe belangrijk de ontdekking van in steen veranderende leem en klei was, en er een dankbaar gebruik van maken.

Ren had zijn „commandostaf” weer ter hand genomen en de graveerstift of burijschraapte wederom lijnen in de harde geweitak.

Maar het duurde niet lang, of zijn arbeid verflauwde weer; hij werd wederom de dromer. Waar zou zijn broer uithangen? Natuurlijk weer in de toendra. Hij zou daar als steeds op het wild loeren en vanavond of misschien morgenavond zou hij terugkeren, als altijd. En hij, Ren, zou hier morgenochtend wellicht weer zitten, of een wandeling maken, gelijk zovele malen. Wat eentonig en klein was toch het leven van de mensen in de toendra. En de wereld was toch zo groot, ze moest toch zo groot zijn. . . .

Als de barre tijd weer zou zijn gekomen, het water hard zou zijn geworden en de sneeuw de planten had toegedekt, dan zouden de leden van de stam weer wegtrekken, ver weg, maar toch steeds naar de zelfde plaats van altijd. En de wereld was toch zo groot, ze moest toch zo groot zijn. . . .

Ja, er werd nu wel gezegd, dat daar ver weg, in de streek, waar de zon nooit kwam, een eind aan de wereld kwam, dat daar een hoge dam van sneeuw en ijs was. Maar was dit wel waar, vroeg Ren zich af. Niemand van hen was daar ooit nog geweest. En dan, daar waar de zon verdween elke avond, daar zou water zijn, aldoor maar water, ook tot het eind der wereld. En de zon zou in het water verdrinken en uitblussen. Maar was dit ook wel waar?

En daar waar de zon vandaan kwam, elke morgen, daar kon geen ijs en water zijn. Want de gloeiende zon kon onmogelijk uit het water komen. Hoe zag de wereld er daar uit?

Woonden daar ook mensen en dieren? En wat voor dieren?

En tenslotte, bepeinsde Ren, naar de kant waarheen ze straks weer zouden trekken, daar was de wereld zeker bij lange na niet op haar einde. Hoevele vogels vlogen in de barre tijd immers in die richting en ze kwamen alle terug als het warmere getijde weer aanbrak.

En een eind aan de wereld kon Ren zich ook onmogelijk voorstellen. Achter dit eind moest toch ook iets zijn, meende hij.

Zou het niet mooi zijn om ver weg te trekken, weg, ver, heel ver weg, steeds maar door, vroeg hij zich af. Weg te vluchten uit dit eentonige leven met steeds dezelfde weinige mensen? Met de boog over de schouder en de speren in de hand, dwalend door onbekende streken, het einde der wereld zoekende?

Zover was Ren met zijn dromerij gekomen, toen hij weer gestoord werd. Thans was het een viertal knapen, dat naar hem toe kwam draven. Van een afstand riepen ze hem al toe: „Ren, Ren, we hebben weer iets moois!”

De jonge man legde zijn spullen maar aan de kant. Hij begreep, dat hij wel weer een poos van zijn werk zou worden afgehouden.

De jongens drukten met hun ene hand voorzichtig een jonge vogel tegen hun blote lichamen. Het waren ongeluksgaaien, reeds meer dan half in de veren zittend, die ze uit hun nest hadden gehaald. In hun andere hand droegen ze bundels wilgentenen. „Merkwaardig,” dacht Ren, „ze zien er helemaal geen kwaad in om hun pijlen in de lichamen der oude vogels te jagen en ze dragen de jongen zo zorgvuldig en voorzichtig, alsof het hun eigen kinderen zijn.”

„Mooi zijn ze, vind je ook niet, Ren?” En de knapen toonden hun schat. De jonge vogels waren bijna geheel in de veren, de slagpennen en de staartveren waren echter nog niet uitgegroeid. Volgens hun eigenaars zouden ze al echt kunnen vliegen.

„Mooi zijn ze zeker, maar wat wil je met de diertjes uitvoeren?” vroeg Ren, hoewel hij heel goed begreep, met welke boodschap de jongens tot hem waren gekomen.

„Ze tam maken. Dan blijven ze altijd bij ons. Maar we moeten een hokje voor ze hebben. Wil jij dat maken, Ren?”

„Ja, maar voor enige dagen heb ik ook al een kooi gemaakt voor die jonge kraaien. Hoe staat het daar nu mee? Leven die nog? Zorgen jullie wel goed voor de dieren?”

„Twee zijn dood, Ren, maar de beide anderen leven nog. En we geven ze veel te eten.”

„Vooruit dan maar. Ga zitten met je vogels en geef mij de teen nu maar.”

De jongens gingen liggen of zitten en liefkoosden hun ge-

vangenen. Ze zetten de diertjes even op de grond, lieten ze een paar pasjes doen, maar grepen ze dan snel weer, bezorgd, dat ze anders zouden kunnen ontsnappen. Hun aandacht was verder voor het werk van Ren.

Deze was even in de hut gelopen en had enige pezen gehaald. Nu begon hij van de teen een ruime kooi voor de vogels te maken. Het was dezelfde opzet als een tenen mand, maar de wilgen twijgen werden niet stuk voor stuk naast elkaar gevlochten, doch tussen elk tweetal werd een ruimte gelaten van een paar centimeter. Het werd een licht en luchtig gebouw, maar voldoende sterk voor het doel en de vogels konden zich onmogelijk tussen de tralies door wringen. Hier en daar werden de elkaar kruisende twijgen door een eindje pees stevig met elkaar verbonden.

„Ren, jij kunt toch ook alles,” zei een van de jongens bewonderend.

„En wat vlug doe je dat, Ren,” meende een tweede.

De jonge man moest aan zijn bewierokers nu vertellen wat voor voer de gaaien moesten hebben. En ze zouden reusachtig goed voor de gevangenen zorgen, bezwoeren ze reeds bij voorbaat, want het waren toch zulke buitengewoon lieve beestjes. De jonge sneeuwhoenders hadden ze eerlijk weer op dezelfde plaats in het veld gezet, waar ze ze hadden gevangen, vertelden de rakkers, direct toen Ren hun had gezegd, dat ze toch geen voeder voor deze vogels konden zoeken.

Ziezo, de kooi was klaar; nu nog zoiets als een deurtje erin. En daarna zorgde Ren nog voor een houten bakje voor het drinkwater. Voorzichtig werden nu de jonge vogels in hun gevangenis gezet, waarna twee van de jongens het geheel behoedzaam opnamen en de knapen er mee vertrokken, nadat ze eerst nog hun grote vriend allervriendelijkst hadden bedankt.

Ja, zo ging het steeds. Ren moest altijd hulp verschaffen, dan bij de jeugd, dan bij de ouderen. En nooit deed hij het mopperend, maar immer blijmoedig. Zo was nu eenmaal de dromer.

99

VI. MAAGDENROOF.

Wolf was deze keer zelfs op de tweede dag van zijn uitstapje in de toendra nog niet weer teruggekeerd. Ren maakte zich echter niet ongerust; als hij zo vaak één nacht uitbleef, waarom zou hij dit dan ook niet eens twee of meer nachten doen. Ren begreep overigens niets van het gedoe van zijn broer, die steeds maar lachte, als hij hem vroeg, wat hij toch in de toendra uitvoerde.

De morgen van de derde dag verscheen Wolf weer bij zijn broer in de hut. Hij scheen erg hongerig te zijn, want hij ging onmiddellijk een paar stukken vlees en gedroogde vis eten. Hij had ditmaal geen enkel stukje wild meegebracht. Onbegrijpelijk, vond Ren. Hij meende ook, dat Wolf gejaagd deed. Wat voor dwaasheden joeg hij toch na?

Toen Wolf klaar was met eten, zei hij tegen zijn broeder: „Maak je gereed om aanstonds met me mee te gaan. Ik ga nu even naar Vos, maar kom spoedig weer terug. Neem voldoende wapens mee straks.”

Ren wilde vragen, wat dit eigenlijk betekende, maar zijn broeder had de hut reeds verlaten. Hij zocht dus zijn wapens maar bij elkaar.

Na een poos verscheen Wolf weer, in gezelschap van een man van middelbare leeftijd. Deze was ook een der afgevaardigden geweest in het gezantschap naar de vreemde stam indertijd. Men noemde hem Vos en hij was een oom van de beide broeders.

„Zijt ge gereed, Ren? Mooi, we gaan. Maar wacht, ik zal goed de deur sluiten, opdat er vanavond geen viervoeters binnen dringen. En we dienen vlees mede te nemen.”

De drie gewapende mannen stapten met veerkrachtige pas over het met rendiermos begroeide vlakke veld. Wolf gaf aan in welke richting ze moesten gaan. Geen der drie mannen sprak in de eerste tijd een woord. Geen hunner hield ervan om onnodig te praten. De eenvoud en de hardheid van de levensomstandigheden hadden van deze kinderen der toendra gesloten en zwijzame mannen gemaakt.

Na een half uur verbrak Wolf het zwijgen. „Weet of begrijpt ge, waarom ik jullie heb meegenomen?”

„Ik vermoed het,” antwoordde Vos.

Ren zweeg.

„Ik zal het je vertellen, Ren,” zei Wolf. „Ik ga een vrouw halen. Ze zal vrijwillig meegaan, maar het is de wet der toendra, dat een vrouw nooit uit zich zelve tot een man mag komen. Ze moet gehaald, ze moet veroverd worden.”

„Wie is zij?” informeerde Vos. „Is het de mooie jonge vrouw van de stam, die onze oude woonplaats in beslag had genomen?”

„Zij is het.”

„Dat had ik al gedacht.”

Ze marcheerden door, de drie mannen, veerkrachtig en onvermoeid. Woorden werden haast niet tussen hen gewisseld. In de verte bespeurden ze een moeder-rendier met een kalf. Deze hadden misschien een gemakkelijke buit kunnen worden, maar de reizigers namen geen notitie van de dieren.

„Hoe ver woont de stam van ons vandaan, Wolf?” vroeg Ren.

„Ruim een dagreis.”

Dit betekende, dat heen en weer terug een flinke wandeling gemaakt moest worden. Doch de beide metgezellen van Wolf namen de mededeling eenvoudig voor kennisgeving aan. Het was nu eenmaal niet anders.

De drie kwamen aan een water. Ze liepen er door en gingen op de andere oever een ogenblik pauseren. Hier aten ze repen gedroogd vlees, die ze met een laag, eveneens gedroogde, kruiden bestrooiden, die Vos had meegebracht. Daarop schepten ze met hun handen water en lesten ze hun dorst.

En toen ging de tocht weer verder.

Ze trokken door een bosgebied met bomen, mager, ijl en verwaaid en veel lichte onbegroeide plaatsen. Een poos later ging hun weg door een groot stuifzandgebied, waar het zwaar was te lopen, omdat de voeten wegzakten in het mulle zand.

Het werd avond en de nacht viel in. En nog steeds duurde de mars van de drie mannen over de eenzame toendra voort.

Nacht, donkere nacht, geen maan gaf haar zilveren licht. Maar Wolf scheen de weg goed te kennen; het sterrenschijnsel was voor hem voldoende om de richting te bepalen. Met dezelfde gelijkmatige pas marcheerden ze in de drie-kwart duisternis; drie donkere schimmen in de grijze oneindigheid.

Soms gleden grauwe schaduwen langs hen heen. Het waren de viervoetige rovers, die op buit uitgingen. Maar de drie mannen schonken niet de minste aandacht aan deze sinistere figuren. Hun mars vertraagde er geen ogenblik door.

Inmiddels verscheen de schijf van de maan boven de kim. Langzaam klom ze en allengs werd het lichter en lichter over de vlakke. Daar ginds in de verte werd nu een groot water-

vlak zichtbaar, een meertje, waarin de maan zich zeer ijdel spiegelde.

„Ziet ge dat water?” vroeg Wolf op zachte toon. „Daaraan woont de stam.”

Ze liepen kalm voort, de drie mannen, nu voorzichtig in alle richtingen speurende. Je kon nooit weten! Zo nu en dan bleven ze een ogenblik staan, scherp luisterend, maar niets was te horen dan de gewone geluiden van de nachtdieren.

Spoedig zouden ze nu de plas bereiken. Wolf maande om zich nu te bukken, zodat ze een weinig gedekt zouden zijn door het riet en de verdere plasomzoming.

Op de wens van Wolf verscholen de mannen zich in de struiken, nadat hij de plaats had opgezocht, waar hij de jonge vrouw kon verwachten volgens hun afspraak.

Het was nu verder afwachten.

Minuten verliepen; ze rijden zich aaneen tot een uur en nog eens een uur. De maan had reeds een heel stuk van de hemel beklommen; middernacht was al lang voorbij.

Toen opeens klonk daar zacht: „Wolf!”

De aangeroepe ne begaf zich ijlings naar haar, die daar zacht, maar toch zo doordringend zijn naam had genoemd.

Daar stond ze, de vrouw om wie ze naar hier waren gekomen, de drie mannen. Fier, trots en kaarsrecht stond ze daar in het zachte maanlicht.

Wolf naderde haar en sloot haar in zijn armen en zij, ze weerde hem niet af.

De beide in de wildernis verscholen mannen hadden geboeid naar de vrouwelijke gestalte gestaard. Zij maakte op hen een overweldigende indruk. Het was alsof het maanlicht haar buitengewone schoonheid nog meer dan anders deed uitkomen, althans nog indrukwekkender maakte. Vos, die haar al eerder had gezien, kwam opnieuw onder de bekoring van haar verschijning. En Ren was het alsof er van die gestalte daar een aantrekkingskracht uitging, die hem onrustig, zelfs angstig maakte. Dat was dus de vrouw, die al zo lang een grote invloed op de gedragingen van Wolf had uitgeoefend!

Na enige ogenblikken hoorden ze Wolf zeggen: „Ik ben nu gekomen om je mee te nemen, Riet!”

Een quasi-verbaasde stem antwoordde: „Mij meenemen, Wolf? Ik mag onze stam niet verlaten, ge weet dat toch. O, Wolf, neen, ik durf niet.”

„Ik breng je naar onze stam, Riet; daar zal men je vriendelijk ontvangen. Je zult daar geluk vinden. En liefde!” voegde de jonge man er nog aan toe.

„Neen, Wolf, daarover niet. Ik mag niet meegaan, het gaat werkelijk niet.”

Wolf riep nu zijn beide metgezellen, die daarop uit hun schuilhoeken kwamen. „Mannen, we gaan weer terug naar onze woning. Voer Riet, die mijn vrouw wordt, mee!”

Een angstige gil, echter nauwelijks hoorbaar, kwam uit de mond van het meisje. De comédie werd prachtig gespeeld.

„Riet, wees niet dwaas om je nog te verzetten. Wilt ge naast mij lopen, vrij, of moeten mijn mannen je dwingen om mee te gaan?” vroeg de jonge man.

„O, Wolf, als ik dit geweten had! Hoe zou ik kunnen denken, dat ge mij tot zoiets zou kunnen noodzaken,” sprak de jonge vrouw op quasi-vertwijfelde toon. Daarop volgde ze rustiger: „Ach, ik moet mij wel onderwerpen. Wat moet ik beginnen tegen drie sterke mannen? Maar op jou rust de schuld, Wolf!”

Een ogenblik richtte zich de doordringende blik van het meisje op de dromer met zijn mooie blauwe ogen. Slechts een ogenblik, maar het was Ren daarbij te moede, alsof hij in de grond verzonk.

„Kom, laten we gaan,” zeide Wolf nu. Hij wierp nog even een blik over het water; daarginds in die vage donkere streep aan de overkant lag de nederzetting van de vreemde stam.

De jonge vrouw ging thans zonder verdere tegenwerping met de drie mannen op weg naar de nederzetting van Lemming. Omdat Wolf de richting weer moest aangeven, liep hij met Riet, zoals hij het meisje had genoemd, naast zich vooraan. Op een afstand van ruim honderd meter volgden Ren en Vos.

De jonge mensen vooraan waren in druk gesprek gewikkeld. De beide anderen liepen geruime tijd zwijgend naast elkaar voort. Eindelijk begon Vos een gesprek: „Een heel mooie vrouw.”

„Verblindend mooi,” antwoordde Ren.

„Angstwekkend mooi vind ik haar.”

„De blik uit haar ogen deed me zelfs een ogenblik huiveren.”

„Een mooie vrouw is niet altijd een goede vrouw, Ren!”

„Neen.”

„Een vrouw als deze, behoort een sterke man te hebben, dat is vast!”

„Wolf is sterk.”

„Maar ook sterk genoeg voor deze vrouw? Men kan gemakkelijker een beer baas dan een weerbarstige en onhandelbare vrouw.”

„Als Wolf haar maar voor zich alleen kan houden.”

„Het is gevaarlijk.”

„Er zullen meer zijn die haar trachten te naderen,” meende Ren.

„Daar kunt ge zeker van zijn. Een vrouw moet geregeerd worden.”

„Ge hebt gelijk.”

„Als de vrouw baas is, heeft de man geen leven meer.”

„Dat geloof ik.”

„Dan: arme Wolf.”

„We moeten afwachten.”

De mannen hadden dit onderwerp thans uitgeput. Ze zwegen weer en verdiepten zich in hun eigen gedachten.

De tocht ging voort. De jonge vrouw liep met dezelfde veerkrachtige pas als de mannen.

Er zou nu voor hen verandering komen op de woonrug, ging Ren door het hoofd. De jonge vrouw, Riet, zou bij hem en zijn broer intrekken. Maar het gebruik van de stam was, dat iemand, die een vrouw nam, een eigen hut bouwde. Dwaas zou het zijn, dat Wolf een nieuwe woning ging bouwen. Verstandiger vond Ren het, dat hij maar een andere ging maken; hij was dan alleen en zou voldoende hebben aan een kleinere hut.

„Zouden ze ook nog proberen om haar terug te halen?” vroeg Ren aan zijn oom.

„Het kan heel goed.”

„Dan zal het strijd geven.”

„Misschien, maar wij zijn het sterkst.”

„De stam zal niet weten, waar ze gebleven is,” meende Ren.

„Haha! Ze zullen daar toch wel eens iets gemerkt hebben. Wolf is daar toch meermalen geweest op die plaats.”

„Dat denk ik wel.”

Deze zaak werd nu voldoende besproken geacht en de beide mannen zwegen verder weer.

De zon kwam op. Het werd ongemerkt lichter over de toendra. Het had ook gevoren deze nacht en het beloofde wederom een droge, zonnige dag te worden.

Men bereikte het water, dat moest worden overgetrokken. Wolf hielp voorzichtig het meisje bij de overtocht. Geheel onnodig, vond Vos, want zij kon zichzelf heel goed helpen. Maar Vos vergat wel vaker, dat hij in zijn jonge jaren ook wel eens dingen had gedaan, die hij thans belachelijk vond.

Aan de overkant zetten de jonge man en het meisje zich op de bemoste grond neer om een tijd te rusten. Wolf wenkte Vos en Ren om zich bij hen te voegen. Toen Ren in de nabijheid van het meisje kwam, sprak zij op hartelijke toon, terwijl ze hem scherp en als het ware onderzoekend in de ogen zag: „Wolf vertelde me, dat gij een broer van hem zijt. We zullen het zeker goed kunnen vinden.” Ze lachte hem vriendelijk toe.

Weer was het Ren, alsof de angst hem om het hart sloeg. Maar hij lachte terug, toen hij antwoordde: „Ik hoop het, ik zal er mijn best voor doen.” Het was toch eigenlijk ook te

dwaas om angst voor een jonge vrouw te koesteren, die hem zo vriendelijk toelachte en die zulke vertrouwenwekkende woorden tot hem sprak. Ren voelde evenwel, dat het meisje, dat wellicht jonger was dan hij, reeds een zeker overwicht op hem had.

Vlees en kruiden werden voor de dag gehaald en men at en dronk. Na het vermoeiende marcheren beviel de reizigers de rust goed, maar lang wilde Wolf zich hier niet ophouden, want hij achtte het heel goed mogelijk, dat zij door leden van de stam van Riet vervolgd zouden worden, zelfs nu reeds vervolgd werden.

Na een korte tijd waren de vier mensen dan ook reeds weer op weg.

Nog eenmaal werd een rustpauze en ditmaal een langere gehouden. De mannen begonnen nu goed te merken, dat aan hun taaie lichaamskracht tenslotte grenzen waren gesteld. Het meisje had zich nimmer voor dergelijke tochten getraind en haar begeleider had al opgemerkt, dat haar gang langzamerhand zwaarder was geworden.

Het laatste gedeelte van de reis werd vervolgens in één ruk afgelegd, zij het ook, dat Wolf het tempo van de mars wat had getemperd.

Het was in de late namiddag, dat de vier wandelaars het gehucht van Lemming binnenkwamen. En het gaf een kleine opschudding, toen bekend werd, dat de mannen een vreemde jonge vrouw met zich hadden meegebracht. Uit alle hutten liep alles, wat zich daarin bevond, naar buiten om de onbekende vrouw te aanschouwen: zo een gebeurtenis kwam zo goed als nooit voor.

Het ging reeds spoedig van mond tot mond, dat Wolf deze vreemde van een andere stam geroofd had om haar tot zijn vrouw te bestemmen en dat Vos en Ren hem hierbij hadden geholpen. Dit was nu wel geoorloofd, maar de dames in Lemmings nederzetting vroegen zich af of Wolf dan geen vrouw had kunnen kiezen uit de meisjes van eigen stam.

Met argusogen werd de keuze van Wolf door de vertegenwoordigsters van de zwakke sekse gemonsterd. Riet voelde op zich gericht de felle, streng-critische blikken van haar zusteren. Maar dat liet haar blijkbaar onverschillig, ze bleef er volkomen rustig en zichzelf onder. Wist ze, dat haar lichaam in alle opzichten de mededinging kon trotseren van al het hier aanwezige vrouwelijk schoon?

Trots, fier, in het volle besef van haar schoonheid, stond of liep ze daar naast Wolf, vriendelijk een knik of een lach uitdelend. Hoe jong ze ook nog was, zij had al een goede kijk op de mensen, begreep reeds veel van hun woelende zieleleven.

van dat der vrouwen in het bijzonder. Zij had deze buitengewone belangstelling voor haar persoon wel verwacht en was er in het geheel niet door verrast.

De dames van Lemmings stam, hoe kritisch zij de nieuwe ook opnamen van de voetzolen tot het sierlijk gevlochten mooie donkerblonde hoofdhaar, moesten toegeven, dat zij werkelijk tot de mooie vrouwen gerekend moest worden, al meenden de dikken ook, dat zij veel te mager was om een ware man werkelijk blijvend te kunnen bekoren. En, zo dorst ook een enkele te denken, er zou wel eens iets niet geheel in orde kunnen zijn bij de vreemdelinge; anders had een zo knappe juffer zich niet laten ontvoeren.

De mannen waren minder kritisch in hun oordeel. De jongeren benijdden Wolf om deze vrouw. Zij waren al direct geboeid door haar schoonheid. Ook de ouderen moesten toegeven, dat Wolf iets moois naar de nederzetting had gehaald, maar hij moest, oordeelden ze, zeer goed oppassen, wanneer hij haar voor zich alleen wenste te houden. En overigens, meenden de wijze oudere mannen, was het afwachten; de tijd zou leren, wie en wat ze was.

Lemming oordeelde als het verstandige opperhoofd. Hij liet in zijn overwegingen de uiterlijke hoedanigheden van de betroukkene, haar bekoorlijkheden, geen al te grote rol spelen. Hij was van mening, dat elke aanwinst de stam sterker maakte; een vrouw er bij, betekende tevens kinderen er bij en dat was doorslaggevend voor hem als zorgzame hoofdman. En daarenboven, de invoer van nieuw, onverwant bloed zou aan de levenskracht van de stam in zijn geheel ten goede komen. Oude, grijze verstandige mannen hadden hem meermalen verzekerd, dat de mensen steeds zwakker zouden worden, als ze aldoor in een eigen klein kringetje voortteelden.

Er was echter ook een schaduwzijde aan het geval, meende Lemming. En dat was het gevaar, dat de andere stam de vrouw weer zou kunnen opeisen. Het zou dan gemakkelijk tot bloedvergieten kunnen komen. Maar Wolf had met zijn daad de gebruiken der toendra niet overtreden.

Die avond voerde Wolf het meisje met zich in de hut en werd Riet zijn vrouw.

VII. EEN TWEEKAMP.

De volgende dag reeds begon Ren zich een nieuwe hut te bouwen. Wolf wilde hem bij zich houden, maar Ren verkoos dit niet. Hij kwam met zijn broer tot overeenstemming; hij zou een stukje aan de bestaande woning bouwen, dat dan speciaal voor hem bestemd was. Het zou slechts een klein appartement worden met ruimte voor legerstede en haardvuur en met eigen toegangspoort.

Wolf zocht Lemming op. Hij waarschuwde deze, dat er mogelijk naar zijn vrouw gezocht kon worden in deze nederzetting. Het zou daarom goed zijn, dat de eerste dagen een aantal mannen in de buurt bleven. Lemming antwoordde, dat hij hieraan reeds had gedacht en hij zou dan ook zorgen, dat er voorlopig dagelijks enige mannen thuis bleven.

De eerste dag verliep net als de vorige dagen. Maar in de namiddag van de volgende zagen de bewoners van de nederzetting, dat een sterke gewapende troep mannen over de toendra naderde. Het zou spoedig blijken, dat ze behoorden tot de stam van welke men Riet had weggevoerd.

Lemming waarschuwde de aanwezige mannen om hun wapens bij de hand te houden. Toen de vreemde groep de woonrug van dichtbij was genaderd, schaarden de mannen zich achter hun opperhoofd. Lemming constateerde, dat de groep gewapenden, die naderde, beduidend sterker was dan het aantal mannen, dat hij hier op het oogenblik er tegenover kon stellen. Maar de vrouwen schaarden zich nu ook met de wapens in de hand bij de mannen. En tot zijn blijdschap bemerkte het opperhoofd, dat nu ook een groep van zijn mannen, die zich die morgen op jacht had begeven, snel de nederzetting naderde. Waarschijnlijk hadden zij de leden van de vreemde stam in de toendra opgemerkt.

De vreemde mannen waren nu het huttenkamp tot op een kleine honderd meter genaderd. Toen riep Lemming met luide, forse stem, terwijl hij een hand ophief: „Halt! Hier worden geen gewapende onbekenden toegelaten!”

Op een wenk van haar hoofdman bleef nu de vreemde troep staan. Haar opperhoofd riep terug: „Ik moet u spreken. Kom wat nader.”

De beide aanvoerders liepen nu op elkander toe. Op luide

toon werd thans door hen een gesprek gevoerd, dat door de beide groepen goed kon worden verstaan.

Lemming vroeg aan de andere hoofdman — dezelfde met wie hij enkele maanden eerder een gesprek had gevoerd, toen de stam van deze zich hier had genesteld —: „Wat voert u hierheen met uw gewapende mannen?”

„Mannen van uw stam hebben een van onze vrouwen geroofd,” was het antwoord.

„Weet ge dat zeker?”

„Dat weet ik zeker.”

„O. En wat wilt gij nu?”

„Wij komen de vrouw terughalen.”

„En als wij haar niet weer afstaan?”

„Dan zullen we u met onze wapens dwingen.”

„Het is aan een man geoorloofd om een vrouw van een andere stam te nemen.”

„Wie geeft hem dat recht?”

„Het is het oude recht van de stammen der toendra.”

Het vreemde opperhoofd wierp nu tegen: „Niet wanneer zij reeds de vrouw is van een andere man.”

„Zij behoorde aan niemand.”

„Wie zegt dat?”

„Zijzelf.”

De aanvoerder van de vreemde stam riep nu een zijner mannen tot zich. Het was een zwaargebouwde lompe kerel en Lemming vond, dat hij een niet erg gunstig uiterlijk had. De man was lelijk bovendien.

Tot deze wendde zich nu zijn opperhoofd: „Haas, was Riet jouw vrouw?”

„Ja, dat was ze en dat is ze nog.”

Uit de rijen van het volk van Lemming kwam nu Riet enige passen naar voren. Zij was gewapend met een boog met een koker pijlen. Statisch, zelfbewust stond de jonge vrouw daar, haar blik fier gericht op het groepje van drie mannen. Goed zichtbaar voor beide partijen stond ze daar.

Scherp afwijzend klonk nu haar stem: „Gij liegt, Haas, ik was nimmer je vrouw.”

„Ik blijf er bij, dat ge mijn vrouw zijt,” antwoordde de man met het ongunstige uiterlijk.

Kalm en beslist zeide Riet nu: „Haas, telkens hebt ge getracht mij tot je vrouw te maken. Maar ik heb het steeds geweigerd.”

Haas scheen zich kwaad te maken. „Gelogen! Maar gij, Riet, ge hebt het liefst, dat telkens weer een andere man je omhelst.”

Op deze brutale aantijging ging er een gemurmel door de groepen, vooral bij de aanwezige vrouwen.

De jonge vrouw bleef echter uiterlijk kalm bij deze beschuldiging. Er speelde zelfs een glimlach om haar mooi gevormde lippen. Ze antwoordde op volkomen rustige toon: „Het is laf van je, Haas, om je toevlucht te nemen tot zulk een lage verdachtmaking.”

Uit de groep mannen van de vreemde stam klonken nu stemmen op, die eisten, dat de jonge vrouw met geweld weer tot hun nederzetting teruggevoerd moest worden.

Lemming was bevreesd, dat een gevecht niet meer te vermijden zou zijn. Gelukkig hadden zijn mannen, die afwezig waren geweest, de nederzetting nu bijna bereikt.

Ook Wolf begreep, dat er bloed vergoten zou worden, als er niet spoedig een oplossing zou worden gevonden. En dit wilde hij trachten te voorkomen. Hij wenste niet, dat om zijnentwil ook maar één van de mannen van zijn stam enig letsel zou oplopen. En het was immers, zo meende hij, zijn schuld, dit hele geval. Maar het was hem ook onmogelijk om Riet weer over te leveren aan die vuige kerel Haas en de anderen. Maar hoe de oplossing te vinden? Hij was er van overtuigd, dat Lemming nimmer zou toelaten, dat Riet met geweld zou worden meegenomen en de anderen zouden haar blijven opeisen.

Koortsachtig vlogen de gedachten door het hoofd van Wolf. Toen die ongunstige kerel de beledigende woorden naar het hoofd van Riet slingerde, was het bloed bij hem beginnen te koken. Hij had de kerel toen graag naar de keel willen vliegen en met het grootste genoegen had hij die onbeschofte rekel willen worgen. Wolf peinsde en peinsde en eindelijk scheen er een gelukkige gedachte in hem te zijn opgekomen. Te rechter tijd, want het scheen, dat de beide aanvoerders de beide groepen nauwelijks meer onder hun bedwang hadden.

Ineens gooide Wolf zijn wapens neer en hij liep ongewapend naar de twee opperhoofden, die daar nog besluiteloos bij elkaar stonden.

Terwijl hij zijn armen met de geopende handen naar boven strekte, richtte Wolf zich tot de vreemde hoofdman: „Onderzoek mijn kleding, of ik daarin misschien ook een wapen verborgen heb.”

De aanvoerder deed wat van hem verlangd werd, hoewel hij niet recht begreep, waartoe dit moest dienen. Hij moest erkennen, dat Wolf ongewapend was.

De jonge man richtte zich nu met heldere stem tot de verzamelden: „Met twee vrienden heb ik Riet gehaald. Zij is nu mijn vrouw geworden. Ik geef haar niet meer af. Maar ik wens niet, dat het hierdoor tot bloedvergieten komt tussen de beide stammen, zodat anderen het slachtoffer zouden kun-

nen worden. Ik ga vechten met de man, die mij Riet betwist en de strijd gaat om het bezit van haar. Wij zullen vechten zonder wapenen, alleen met onze vuisten."

Nu wendde Wolf zich tot zijn mededinger: „Haas, als gij een kerel zijt en gesteld zijt op het bezit van Riet, komt dan op! Vooruit, gooi uw wapens neer. Hij, die van ons overwint, heeft Riet."

Het jonge meisje, om wie zou worden gevochten, bleef uiterlijk even onbewogen staan als tevoren, nu ze deze voorslag van Wolf vernam. Er liep echter een rilling door haar lichaam. Wolf ging dus om haar vechten! Maar een bloedbad om haar kon daardoor worden voorkomen. Riet moest de daad van Wolf wel goedkeuren. Haar handen omklemden krampachtig de boog. „Mocht Wolf de strijd verliezen, dan schiet ik Haas onmiddellijk een pijl in het hart," zo waren haar gedachten; daartoe was ze vast besloten. „O, gesteld, dat Wolf de strijd verloor, maar neen, die jonge, krachtige en lenige Wolf kon de strijd, mocht de strijd toch niet verliezen."

Het scheen, dat de uitnodiging van Wolf niet in goede aarde was gevallen bij diens tegenstander. Haas toch weifelde met het neerwerpen van zijn wapens, en op zijn gelaat kwam een weerszinwekkende, hatelijke grijns. Een dergelijke loop der gebeurtenissen had hij niet verwacht en deze was niet naar zijn smaak. Had hij misschien ook niet genoeg vertrouwen in eigen kracht en behendigheid tegenover de jonge man?

De mannen van Lemming juichten het voorstel van Wolf luide toe en ook bij de leden van de vreemde stam vond het weerklank. De beide opperhoofden schenen ook het voorstel van Wolf goed te keuren. Zij voelden ook weinig voor een algemene veldslag.

Er zat voor Haas nu niets anders op, dan de uitnodiging voor het tweegevecht te aanvaarden, wilde hij niet als lafaard worden beschouwd. Hij legde zijn wapens op de grond neer en Lemming onderzocht zijn kleding en haalde daaruit een steekwapen van hoorn.

Thans werd er een geschikt terreintje opgezocht, waar het tweegevecht met als inzet de jonge vrouw zou plaats vinden. Inmiddels waren de jagers in de nederzetting teruggekeerd en ze hadden zich tussen de anderen van hun stam geschaard.

Op een vlak stukje veld bij de woonrug zou het conflict uitgevochten worden. In kringvorm schaarden de leden van beide stammen zich om het tournooiveld. Er werd ruimte genoeg gelaten voor de beide mededingers, zodat ze voldoende bewegingsvrijheid hadden om te trachten elkaar ferme slagen toe te dienen.

Afgesproken werd, dat op een sein door Lemming gegeven, het gevecht zou kunnen beginnen.

De toeschouwers waren in grote spanning. Een dergelijke gebeurtenis had er tijdens hun leven bij hun stammen nog nimmer eerder plaats gevonden. Men ging al afwegen, wie, naar hun oordeel, van de beide kampvechters de meeste kansen zou hebben. Misschien dat de meeste mannen van de vreemde stam Haas als de toekomstige overwinnaar zagen, maar het merendeel van Lemmings lieden was overtuigd, dat Wolf Riet zou verwerven. Haas was wel zwaar gebouwd en zou wel zeer sterk zijn, daartegenover stond de jeugdiger kracht, de vlugheid en het uithoudingsvermogen van Wolf.

Het sein voor de aanval werd gegeven. Onder de toeschouwers viel een roerloze stilte in.

Met loerende blik had Haas reeds in een houding klaar gestaan, om direct bij het aanvalssein op zijn tegenstander toe te kunnen schieten. Maar ook Wolf had zich geheel ingesteld op de komende zware strijd. Zijn kleding bestond alleen uit een stuk vel om het middel; niets belemmerde hem in zijn bewegingen. Hij onderschatte zijn tegenstander niet. Hij had de kerel goed opgenomen en hij achtte hem ook in staat om zijn toevlucht te nemen tot allerlei minder hoogstaande kunstgrepen. Ook had hij terdege rekening te houden met de niet geringe lichaamskracht van zijn rivaal. Hij oordeelde het verstandigst om voorlopig te trachten zijn tegenstander af te matten en te prikkelen tot het doen van voor hem gevaarlijke uitvallen.

Zodra het sein van de aanval was gegeven, stormden beide mannen op elkaar toe. Haas, vertrouwende op zijn brute kracht, wilde reeds direct Wolf in een worgende greep trachten te vatten. Zijn tegenstander week echter op het laatste moment met grote lenigheid een weinig naar links uit en meteen had hij, Haas, reeds een flinke opstopper te pakken. Maar meteen tornden nu de lichamen der tegenstanders tegen elkaar op en kwamen al hun spieren in actie.

Met de andere mannen bevond ook Ren zich onder de toeschouwers van dit verbitterde tweegevecht. Hij moest toegeven, dat Wolf de enig juiste weg had aangegeven, om tot een oplossing in het geschil te komen, maar hij was niet helemaal gerust over de afloop van het gevecht. Niemand beter dan hij wist, wat Wolf betekende als vechtjas, maar die andere, die Haas, leek ook allesbehalve een kwajongen, meende Ren. Het was hem alsof hij elke opstopper, die Wolf te incasseren kreeg, voelde als was die op zijn eigen lichaam neergekomen. Maar was dit niet vanzelfsprekend? Wolf was altijd niet alleen zijn broeder, maar ook zijn kameraad, zijn vriend, zijn beschermer geweest.

In de allergrootste spanning volgden de toeschouwers —

zelfs de kleine kinderen stonden in de kring — het verloop van de strijd. Ze zagen de spierbundels op de vrijwel naakte lichamen van de worstelaars opzwellen bij hun krachtsinspanning; ze zagen gebalde vuisten hameren op hun hoofd en lijf. Daar voor hen putten twee mensen al de kracht uit hun lichaam, om te trachten een tegenstander te overmeesteren. Na een poos hoorden de lieden in de kring het hijgen der beide mannen.

Ook in Riet was de spanning groot, haast niet te dragen. O, gesteld, dat Wolf door een of andere oorzaak, het hoefde immers nog helemaal niet zijn minder grote lichaamskracht te zijn, het onderspit zou moeten delven! Soms meende ze in haar angstige spanning, dat zé hem een ogenblik zag wankelen, dat ze hem zelfs zag verbleken onder de slagen van die afschuwelijke Haas. Of een andere maal meende ze te kunnen constateren, dat zijn aanvalskracht verzwakte. En telkens greep Riet dan het hout van de boog nog steviger.

Zie, daar maakte Wolf zich weer eens los van zijn tegenstander. Zijn vuist trof nu bliksemsnel Haas met hevigheid in het gelaat. Riet zag, dat deze daardoor een ogenblik wankelde, als verdoofd door de slag. Wolf maakte van dit moment ogenblikkelijk gebruik, om zijn medeminnaar nu een geweldige kaakslag toe te dienen.

Haas stortte thans neer als een blok. Onmiddellijk sprong Wolf hem na; hij zette zijn knie op het machteloos op de bodem uitgestrekte lichaam van zijn tegenstander. Hij was van plan geweest om deze nogmaals een stevige opstopper te geven, maar hij bemerkte, dat dit niet meer nodig was. Haas had het bewustzijn verloren en het bloed vloeide uit zijn neus.

Wolf zag er daarom maar van af om hem nog verdere afstraffingen toe te dienen, en hij richtte zich op. Fier als triomphator stond hij daar nu en hij wees de beide opperhoofden op het machteloze lichaam van de verslagene aan zijn voeten.

Bij de leden van de stam van Lemming brak nu een luide vreugdegehuil los. Bij de mannen van de andere stam bleef een stilzwijgen heersen.

De beide aanvoerders begaven zich naar Wolf en de buiten kennis liggende Haas. Ze richtten zich tot de omstanders en ze verklaarden bij monde van de vreemde hoofdman, dat Wolf in een eerlijk tweegevecht Riet als zijn vrouw had gewonnen.

De overwinnaar begaf zich naar zijn jonge vrouw, die overgelukkig was met de afloop van de strijd. Wel was hij ook niet ongehavend uit het strijdperk gekomen en was hij afgemat van de tweekamp, maar wat betekenden een paar bloedige schrammen en een aantal blauwe plekken tegenover de bevochten grote overwinning met Riet als prijs.

De mannen van de vreemde stam bemoeiden zich met Haas. Enkelen hunner haalden water uit de rivier en besproeiden hiermee het slachtoffer en wisten hem het bloed van zijn gezicht. Na een poos kwam Haas weer tot bewustzijn. Een ogenblik lieten zijn kameraden hem weer wat tot zichzelf komen en daarna hielpen ze hem op de been. Nog steunende op twee makkers voegde hij zich weer bij zijn stamgenoten, die zich nu opmaakten om de terugtocht te aanvaarden.

De leden van Lemmings stam zagen de aftocht van de anderen aan. Haas, nog steeds gesteund door een paar kameraden, draaide zich nog eenmaal half om en met gebalde vuist en verwrongen, weinig vriendelijk gezicht zag hij naar de plaats, waar Wolf en Riet naast elkaar stonden, zij met een hand op de schouder van haar man.

Ren, die ook daar in de buurt stond, mompelde: „Wij moeten nog oppassen voor die kerel; ik vertrouw hem in 't geheel niet.”

VIII. DE VROUW.

De volgende dag legde Ren de laatste hand aan de bouw van zijn nieuwe woning. De oprichting van de nieuwe hut was snel in zijn werk gegaan, maar ze was ook zo klein en eenvoudig mogelijk gehouden. Ren stelde er immers ook weinig eisen aan; ze behoefde bovendien toch maar voor een korte tijd dienst te doen, want het zou niet zo heel lang meer duren, dat de stam haar winterkwartieren weer ging opzoeken. Goede hulp had hij bij het bouwen gehad van de jeugd; die had hem vlijtig takken en twijgen aangesjouwd en hele bergen mos voor zijn legerstede. Zij scheen hem hiermede haar dankbaarheid te willen betuigen voor de vele diensten, die hij zo vaak aan haar had bewezen. Ren had immers altijd klaar gestaan om de kleuters zowel als de grotere jongens te helpen.

Tegen de middag kringelde voor het eerst rook uit het gat in het dak; alleen nog wat meer leem op de wanden en dan vond Ren zijn hut mooi genoeg.

De dag daarop kwam Riet hem eens opzoeken. Ze zag er zeer voordelig uit in een nieuw kleedje van fraaie bontvelletjes, die Wolf haar ten geschenke had gegeven en die ze als handige coupeuse netjes met vuurstenen mesjes had gesneden en met benen naaldjes in elkaar had genaaid.

Riet was heel vriendelijk tegen Ren. Ze vroeg of hij nog zo'n fraai versierde nap voor hen wilde maken, waarvan ze één exemplaar bezaten. Ze vond deze zo kostelijk mooi, zei ze, en Wolf en zij zouden er dan ieder een bezitten.

Ren antwoordde, dat hij er voor zou zorgen, dat ze spoedig het tweede exemplaar kreeg. Riet dankte hem met een vriendelijke knik en een verleidelijke glimlach, zoals zij alleen die op haar gezicht kon toveren. En wederom zagen de donkere kijkers van de jonge vrouw onderzoekend in de blauwe ogen van de jonge man, alsof ze er in wilde lezen.

Een rilling ging hem weer door de leden. Maar was het geen dwaasheid, vroeg hij zich af, om ook maar enige vrees te hebben voor of enig wantrouwen te koesteren tegen deze mooie vrouw? Al zijn verstandige overwegingen gingen echter teloor tegenover de innerlijke gevoelens, die zonder enige aanleiding

nochtans, bij hem opwelden als Riet zich in zijn onmiddellijke nabijheid bevond, als die ogen met de geheimzinnige tinteling hem trachtten te doorboren; als haar mooie lichaam op hem die onverklaarbare aantrekking uitoefende. Dan was er bij hem naast een verlangen om zijn armen om haar heen te slaan en haar te kussen, tevens de neiging om haar te ontvluchten, haar te beschouwen als een onbetrouwbaar wezen, waarvoor men zich moest hoeden.

Maar besepte Riet ook wel het geringste van de strijd in Ren's binnenste? Ze verliet hem na een poos weer, onbevungen en naar het scheen even argeloos als een van niets nog wetend kind. En ze liet Ren achter met dezelfde onbestemde, tegenstrijdige gevoelens, die hem reeds hadden bestormd, de eerste maal dat hij haar had gezien.

De eerste tijd wijdden de dames van de nederzetting al hun aandacht aan het doen en laten van de nieuwe inwoner. Zij zorgden er voor de woorden, die Haas haar naar het hoofd had geslingerd, niet in de vergetelheid te doen vervagen. Ze moesten echter na enige tijd wel toegeven, dat op het gedrag van Riet niets was aan te merken. Zij was immers de ingetogenheid zelve; tegenover haar seksegenoten was ze vriendelijk, voorkomend en hulpvaardig, maar zich opdringen deed ze ook niet. En tegenover de mannen gedroeg ze zich op een wijze, die de enige juiste was voor een vrouw, die reeds aan een man toebehoorde. Maar — zo zeiden enkelen — het samenleven met Wolf was ook eigenlijk nog nieuw voor haar; het zou werkelijk ook een beetje al te gek zijn, wanneer ze nu reeds een oog op anderen zou hebben geslagen. Eén ding was er in het leven van Riet, dat de andere dames niet geheel konden goedkeuren; men vond haar wat ijdel en pronkzuchtig. Zo menig keer vond men haar aan of in het water van de rivier, waar ze dan naar het scheen met welgevallen haar spiegelbeeld opnam of waar het watervlak haar behulpzaam was in het omslachtig opmaken van haar haardos.

De mannen van de stam maakten zich minder druk over de vrouw van Wolf; ze bleven hun jonge kameraad benijden om zijn mooie echtgenote.

Wolf ging oudergewoonte de meeste dagen op jacht, thans weer veelal in gezelschap van anderen. Soms trok ook Ren mee, hij was nu voor zijn vleesvoorziening op zichzelf aangewezen, maar meestal bracht hij toch zijn tijd door bij of in de hut, zijn sierkunst beoefenend zoals hij voorheen deed. Op die dagen kwam Riet hem vaak bezoeken. Het was, zoals zij zei omdat ze zich dan in hun hut zo eenzaam voelde. Dat was toch een alleszins aannemelijke verklaring voor haar bezoeken; als jonge vrouw uit een andere nederzetting, moest ze zich de

eerste tijd tussen zoveel voor haar vreemde mensen wel eens eenzaam voelen, als ze alleen gelaten werd.

Eens — het was op een koude donkere dag — was Wolf weer met enige kameraden ter jacht getogen. Ren echter was thuis gebleven; hij werkte aan een zware geweitak, waarin hij bezig was een rendier te graveren. Eerst had hij voor zijn hut gezeten, maar het kille weer had hem naar binnen gejaagd. Hij had toen het vuur wat doen oplaaien, want de koude lucht had ook al de hut doordrongen. Een bank, hoe primitief getimmerd deze ook in de meeste hutten waren, bezat Ren niet; hij gebruikte om te zitten zijn legerstede, die hij van allerlei gedroogde planten en mossen, met tussenlagen van takken en twijgen, flink hoog had gemaakt.

Zittende op zijn bed, voor zich het aangenaam verwarmende vuur, zette Ren met ernst zijn arbeid voort. Deze situatie bevredigde hem ook niet, want het was in de hut nu voor zijn werk eigenlijk te donker. Alleen door de deuropening en het rookgat kon licht binnendringen en dat was weinig op deze sombere, donkere dag. Ren nam nu nog genoegen met deze omstandigheden, doch hij vatte het plan op om spoedig in de wanden van de hut een paar lichtopeningen te maken, die hij bij slecht weer gemakkelijk met een stuk huid zou kunnen dichtens. De tijd van de korte donkere dagen brak immers aan.

Terwijl de jonge man daar zat, verdiept in zijn werk, trad Riet zijn woning binnen met haar meest bekoorlijke glimlach op de lippen. Ze knikte Ren toe, welke groet door hem werd beantwoord.

„Al weer druk bezig, Ren? Moet ik steeds jou opzoeken? Waarom komt ge ook niet eens tot mij in mijn eenzaamheid?”

„Eigenlijk hebt ge gelijk, Riet,” antwoordde de jonge man

„Eigenlijk hebt ge gelijk, zegt ge. Jawel, maar daar schiet ik ook niets mee op. Of zijt ge misschien niet erg op mijn gezelschap gesteld, Ren?” vroeg de jonge vrouw plagend, terwijl haar lachende ogen die van de jonge man zochten.

Ren ergerde zich over zichzelf, want hij voelde dat zijn ge-laat zich kleurde.

„Moet ik niet verheugd zijn, wanneer de mooiste vrouw, die mijn ogen ooit hebben aanschouwd, zich in mijn nabijheid bevindt?” zeide hij en hij begreep zelf werkelijk niet, hoe deze woorden daar zo maar ineens uit zijn mond vloeiden.

„O, jij!” En Riet dreigde hem schalks met haar vinger.

Ze kwam een stapje dichters bij hem.

„Wat maakt ge daar, Ren? Ge schijnt altijd bezig te zijn om de dode dingen mooi te maken.”

„Ik probeer om een rendier in het hoorn te snijden.”

„Mag ik eens zien?”

De jonge vrouw ging naar hem toe en vragend: „En mag ik ook even van het bed gebruik maken?” zette zij zich, zonder zijn antwoord af te wachten, naast hem neer.

Een huivering beving Ren weer.

Daar zat zij, die wonderlijk mooie, verleidelijke vrouw, vlak naast hem en ze boog haar lieve gezichtje dicht naast het zijne om de arbeid zijner handen goed te kunnen aanschouwen. Ze nam de geweitak ook vast en haar vingers raakten daarbij de zijne. Het was de jonge man te moede of er iets van de levensstroom van haar lichaam oversloeg in het zijne.

„Het is heel mooi, Ren!”

De sierkunstenaar voelde thans haar warme adem langs zijn gezicht strijken.

„Och, Riet, het zal nog mooi moeten worden; het is me nog lang niet naar de zin. Het beeld moet nog duidelijker worden. Ze vragen mij van alles, Riet; de dwazen menen, dat ze gemakkelijker een rendier kunnen besluipen, als ze zo'n afbeelding bij zich dragen.”

„Ik vind het al zeer goed en duidelijk; ik zou nooit zo iets kunnen maken. Het moet toch heel moeilijk zijn.”

„Om het werkelijk goed te doen, ja. Maar dat kan ik ook nog niet!”

Ren wist niet hoe hij het had, maar zijn arbeid begon te stokken, zijn rechterhand met de graveerstift begon enigszins te trillen.

Riet scheen dit op te merken. „Nu jongen, werk rustig door. Ik kijk alleen maar wat toe.”

De jonge vrouw ging zich iets verschikken, waarbij ze nog dichterbij kwam te zitten. Hij voelde de warmte van haar lichaam. Haar blote arm beroerde zijn schouder.

Ren ging door met graveren. Maar de vuursteenstift bleef trillen in zijn vingers. O, die vrouw, wat wilde ze toch?

„Ren!”

„Ja?”

„Kunt ge ook iets uit hout maken, hoorn zal er te hard voor zijn, maar niet inkerven, zoals dit? Ik bedoel, het hele beest snijden uit een stuk hout, helemaal zoals het dier is.”

„Ik weet het niet, ik zou het kunnen proberen.”

„Dan zal het je ook zeker gelukken,” meende de jonge vrouw.

Aandachtig bleef Riet de bewegingen van de graveerstift volgen. Haar gelaat bevond zich vlak naast dat van de jonge kunstenaar. Haar haren raakten de zijne. Ren rook de geur van haar lichaam.

„Ren!”

„Ja?”

„Zoudt ge mij dan uit hout willen snijden, Ren? Helemaal

zoals ik ben? Wat zou ik trots zijn op zo'n nabootsing van mezelf.”

De jonge man scheen niet te weten, wat hij hierop moest antwoorden. Het was alsof zijn gedachten verward raakten. Hij bleef even zwijgen.

„Och jongen, doe dat, doe dat voor mij. Ge hebt toch wel iets voor me over,” vleide de jonge vrouw en ze streek hem even liefkozend over zijn haren. Deze aanraking deed de kunstenaar weer huiveren.

„Ik wil het proberen, Riet,” kwam het enigszins schuchter van de lippen van Ren.

„Prachtig, dat had ik ook verwacht. . . Oef, wat is het toch heet hier bij het vuur.”

De jonge vrouw stond even op en gooide haar overkleed van de schouders. Daarop nam ze weer dicht naast Ren plaats. Ze was nu slechts gehuld in het korte gordelkleedje. Was het haar bedoeling om hem zoveel mogelijk de bekoorlijkheden van haar lichaam te tonen, vroeg Ren zich af. Zo dicht was ze naar de jonge man geschoven, dat haar knie de zijne drukte.

Ja, gelijk had ze, toen ze zeide, dat ze het warm had, meende Ren. Hij voelde haar hete bloedstroom tegen zijn vlees. En hij vond het zelf onwerkelijk en dwaas, maar hij huiverde, hij was weer angstig. Hij trachtte zijn aandacht te bepalen tot het figuurtje op de geweitak, maar het was alsof zijn blik door een niet te weerstane macht werd getrokken naar de welgevormde armen en de schone, gevulde boezem van de vrouw naast hem. In hem streden machten: de ene wilde hem naar de vrouw trekken, de andere trachtte hem met kracht van haar af te trekken.

„Ren!”

„Ja?” Wat wilde ze nu weer, vroeg hij zich, innerlijk een weinig wrevelig, af.

„Ren, zie me eens aan!”

De jonge man keerde zijn vertrouwenwekkend gezicht naar de vrouw naast zich. Hij zag haar in het gezicht, in de gloeiende ogen daar zo dichtbij recht voor zich. Hij zag het trotse, zelfverzekerde lachje om de mond van het schone wezen.

Zij legde haar hand op zijn schouder.

„Ren, jongen, weet ge zelf wel hoe mooi ge wel zijt? Kent ge wel de regelmaat van je gelaatstrekken? Kent ge wel de macht, die ge hebt door je hemelsblauwe ogen, die iedere vrouw dol moeten maken, op wie ze worden gericht?

Ren, zijt ge je wel bewust, dat de mooiste vrouw zich naar jou zal buigen, zich geheel naar je wil zal schikken als ge dit slechts wilt?”

Deze woorden werden door Riet uitgesproken op een toon,

die haar heftige gemoedsbeweging, een hevige hartstocht verried.

Het bloed stroomde Ren thans wild door de aderen, zijn hart bonsde hevig. Gek is zij en ze maakt mij gek daarbij, meende hij en weer voer een siddering door zijn leden. Ook hij kreeg het warm nu. De geweitak ontgleed aan zijn hand.

Op dit ogenblik werd hun samenzijn abrupt gestoord. Een paar jongens kwamen rumoerig binnen hollen.

„Ren! Ren!”

De jonge man stond op. En het was hem alsof er thans riemen van zijn lichaam gleden, waarmee hij geboeid was geweest.

De ban was gebroken. Met de jongens was de frisse lucht van de toendra tot hem gekomen; hij keerde weer tot de werkelijkheid terug. De zwoelte van het haardvuur en het vrouwenlichaam verwaaide weer.

„Wat is er, jongens?” Maar Ren zag het al. Drie van de knaapjes drukten met de uiterste voorzichtigheid elk een nog heel jong sneeuwhaasje tegen de borst. Ren schudde het hoofd.

De jonge vrouw had haar overkleed weer omgeslagen en begaf zich naar de kinderen, die de diertjes droegen. Ze streelde de zachte, poezelige haasjes en vroeg hun wat ze met de diertjes wilden.

„Ren moet een kooi voor ons maken,” klonk er een stemmetje op een toon, alsof dit vanzelfsprekend was.

Riet zag Ren vragend aan.

„Dwaasheid, Als ze niet bij de oude blijven, zijn de beestjes morgen dood.” De jonge man richtte zich tot de knaapjes. „Hebben jullie ze zelf gevonden?”

„Ja, ze lagen in een nest, zo maar op de grond.”

„Zouden jullie het nest wel weer terug kunnen vinden?”

De kinderen dachten even na en antwoordden toen van ja.

„Nu, hoort dan eens. De beestjes moeten melk drinken van hun moeder, precies zoals jullie melk dronken van moeder, toen ge nog heel klein waart. Anders gaan de stumpers heel gauw dood.”

Teleurstelling tekende zich af op de gezichtjes. Ze hadden zich zo heel veel voorgesteld van deze vondst. Maar ze schikten zich in het geval; want als Ren zei, dat de haasjes spoedig dood zouden gaan, als ze geen moeder meer hadden, die hun melk kon geven, dan zou het wel zo zijn.

Riet ging weer vertrekken. Met dezelfde bekoorlijke, onbevangen lach als steeds zeide ze, terwijl haar blik zich tot in de ziel van de jonge man boorde: „Dus Ren, het is afgesproken, dat ge mijn beeld maakt?”

„Dat is afgesproken Riet.”

Ren richtte zich nu weer tot de kleine bengels. „Komt, jongens, nu gaan we de stakkerds terugbrengen naar hun nestje. Ik ga met jullie mee. Wijs me de weg maar.”

Hij ging op stap met de kleine rakkers, die hun schat nog even zorgvuldig bleven dragen. Het viel echter niet mee om het nest van moeder haas terug te vinden. De toendra was overal vrijwel gelijk, zonder bijzondere herkenningpunten en de jongens hadden ook helemaal niet verwacht, dat ze het nest nog eens weer zouden moeten opzoeken. Maar eindelijk werd hun ijverig zoeken toch beloond en werd de lege hazenwieg teruggevonden.

Voorzichtig legden de knapen de hulpeloze diertjes weer in het met plantenresten en haar bevloerde kuiltje tussen het mos en hierop werd de terugtocht aanvaard.

Ren prees de jongens zeer, omdat ze het leven van de diertjes door deze handeling hadden gespaard en hij schetste hun de grote vreugde, van moeder haas, die nu haar kindertjes terug zou vinden. Hij hielp hen daardoor een weinig over hun teleurstelling heen. En hij zou ze ook graag geprezen hebben, omdat ze daar ineens op zo'n bijzonder ogenblik zijn hut waren komen binnenstormen.

Toen Ren weer in zijn woning was teruggekeerd, begon het al te schemeren, want de dagen begonnen reeds flink te korten. Hij ging water halen uit de rivier en begon toen aan zijn maal van gedroogd vlees. Het zou goed zijn om wat meer op jacht te gaan, meende hij, want altijd in dat dorre, gedroogde vlees te bijten, begon hem tegen te staan. En zou het ook om een andere reden niet goed zijn? vroeg hij zich af.

Het was nu te donker, om nog weer met zijn graveerwerk te beginnen, oordeelde Ren. De brandende takken gaven te weinig licht en ook een harsspaan aan de wand zou de donkerte niet voldoende verjagen, om het fijne lijnenwerk op het hoorn te zetten.

Ren sloot de ingang van de hut met de deur van teenwerk en wierp zich toen op zijn bed. Lange tijd lag hij te peinzen, het geval met Riet te overdenken, maar het viel hem moeilijk om zijn gedachten te ordenen; allerlei beelden en fantasieën vlogen hem door het hoofd.

Wat wilde toch die vrouw? En was zijn onbestemde angst voor haar gerechtvaardigd?

Was zij een nog volstrekt onschuldige, die in haar onwetendheid zich gedroeg op een wijze, die gevaarlijk was voor haar en voor anderen. Soms meende Ren, dat dit het geval was, maar neen, zij was toch ook geen kind meer. Haar houding tegenover andere mannen was voorbeeldig, maar waarom drong zij zich dan zo aan hem op? Want dat deed zij.

En was het niet uitdagend, zoals ze daar straks naast hem op zijn legerstedet zat en zich tegen hem aan drukte? Zij wist toch ook wel, dat hij, hoewel nog jong en misschien onervaren, toch man was.

Daar was een stem in Ren, die poogde hem te overtuigen, dat Haas gelijk had gehad, toen hij beweerde, dat Riet telkens de omhelzing van een andere man verlangde.

Geslepen was zij. Ze beschouwde hem vermoedelijk als een gemakkelijke prooi en wie van de anderen zou er aan denken, dat de jongere broer van haar man ook van haar gunsten genoot?

Maar als Riet zo dacht, dan had ze toch een misrekening opgezet, dacht Ren. Was zij een volslagen vreemde voor hem, dan, ja dan . . . maar zij was de vrouw van zijn broer, van de man, die voor hem steeds alles had betekend, die hij vertrouwde en die hem, Ren, vertrouwde, in alles vertrouwde . . .

Ren gooide zich onrustig van de ene zijde op de andere op zijn bed. In zijn rustige, kalme leven was hij daar ineens voor een dilemma geplaatst. Lang bleef hij liggen woelen die avond.

Want voor zijn geest kwam ze telkens weer terug, de mooie vrouw met de onweerstaanbare ogen en de verleidelijke mond, die zo dicht de zijne was genaderd. En het was hem, als voelde hij nog telkens de warmte, die de delen van haar lichaam uitstraalden.

De takken op de haard waren al bijna uitgedoofd, toen Ren in slaap viel.

99

IX. DE AANSLAG.

De eerstvolgende twee dagen trok Ren met de andere mannen mee op de jacht. De frisse wind, die over de toendra woei, kalmcerde zijn gedachten, doch ook nu kon hij het beeld van Riet en alles wat hij daar om had gesponnen, niet uit zijn hoofd bannen.

De tweede jachtdag kon hij een vierde deel van een rendier mee, naar huis nemen, zodat hij de eerste dagen weer volop vers vlees en vet had.

Op de derde dag zocht hij alleen het bosgebied weer eens op. Hij wilde, zoals hij dit al zovele malen had gedaan, zich daar verdiepen in het ongestoorde, ongerepte natuurleven. Daarin toch was steeds afwisseling. Men ging de barre tijd weer tegemoet en het dierenleven wees een groot verschil aan met dat van de dagen toen de stam pas gearriveerd was. Toen was er de grote drukte, het bewegelijke gedoe in de vogelwereld, waar men zich beijverde voor de nestbouw. De zang, de uiting van grote levenslust en levensvreugde en liefdeleven onder het gevederde volkje. Maar nu waren de jongen al een hele tijd geleden uit de schalen der eitjes gekropen; ze hadden veren gekregen, waren de nesten ontvlucht en hadden leren vliegen. De zwakste, de gevoeligste onder hen maakten al plannen voor de trek naar milder streken; zij verzamelden zich vooral op gebieden als dit bosterrein.

Ren hoopte, dat hij thans eens een vreemde gast onder de ogen zou krijgen, eentje, die hier anders zeldzaam voorkwam. Hij zocht weer zijn oude schuilhoek op, een groep struiken bij een oude den, met neerhangende takken. Hier verdekt in een roerloze houding opgesteld, had hij al meermalen aardige toneeltjes uit het dierenleven kunnen opmerken.

Het was erg stil onder de bomen; zelfs op de toendra stond weinig of geen wind. Het eerste uur kreeg Ren niets bijzonders te zien. Maar toen kwam iets opdagen, dat de belangstelling van Ren had. Een ijsvos kwam kalm aangetippeld, als altijd voorzichtig; boven de wind ten opzichte van de hier verborgen mens. Hij had niet het minste vermoeden, dat hier dicht bij hem een mens, een vertegenwoordiger van het gevaarlijkste roofdier op aarde, verscholen zat; dat hij reeds onder het be-

reik was van een dodende pijl. Wat moest het dier hier; zocht het naar lemmingen?

Onwillekeurig tastten de handen van Ren naar zijn boog. Maar neen, zijn vlees smaakte immers niet en zijn pels was nog de zomerpels, niet reinwit, doch bruin doorlopen. Toch nog iets voor Riet? vloog hem door het hoofd. Dwaas! Wolf zou wel voor haar kleding zorgen. Moest hij haar nog aanmoedigen?

De vos krabde hier en daar wat in de dorre bladeren en lage planten en scheen zo nu en dan daaruit een eetbaar insect op te scharrelen. Daar ging het dier zitten, rustig en op zijn gemak. Het ging zich thans ijverig vlooiën. Ren verlustigde zich zeer in dit natuurtafereeltje.

Maar opeens stond het kleine roofdier weer op alle vier zijn poten. Zijn oortjes bewogen zich heen en weer in gespannen luisteren. Slechts kort; een sprong en spoedig was de ijsvos uit het gezicht van de toeschouwende mens verdwenen.

Wat was de oorzaak van de vlucht van het dier geweest, vroeg Ren zich af. Maar spoedig zou hij het weten.

Drie mannen kwamen aanlopen tussen de ijstaande bomen. Ze waren in druk gesprek met elkaar. Ren zag al spoedig, dat ze flink waren bewapend en tevens, dat ze niet tot zijn stam behoorden. Toen ze dichterbij waren gekomen, herkende hij in een hunner Haas, de man tegen wie Wolf om Riet had moeten vechten. Wolf had hem flink geraakt, zag Ren nu, want de neus van de kerel stond thans schuin in zijn gezicht.

Wat gingen deze mannen hier toch uitspreken? Zeer zeker niet veel goeds. Ze naderden hem meer en meer. Hij liep gevaar ontdekt te worden, maar de kerels waren gelukkig te druk in gesprek gewikkeld, dan dat ze veel notitie van de omgeving namen. Wie weet, misschien kon hij enige woorden van hen opvangen! De man in de struiken hield zich doodstil en luisterde ingespannen.

Daar waren ze naast hem. Hij hoorde Haas spreken. „We zijn hier dicht bij de nederzetting. We blijven aan de rand van het bos. Misschien komt hij hier voorbij.”

Een der anderen zei hierop: „Dat geloof ik niet.”

Waarop Haas weer inviel: „Het is donker vannacht. Dan sluipen we naar zijn hut en . . .”

Meer kon Ren niet verstaan. Maar hij vond het voldoende. Gelukkig, ze waren hem nu gepasseerd en hij was niet ontdekt.

Hij moest nu trachten om ongemerkt uit het bos te komen. Hij wachtte kalm, tot er geen gekraak van dode takken meer hoorbaar was. Maar ook toen bleef hij nog een ogenblik in zijn schuilhoek; de kerels konden nog terugkomen, meende hij. Maar neen, dat zou toch niet het geval zijn; ze begaven zich immers naar de rand van het bosgebied.

Voorzichtig, zo goed als geruisloos, gleed Ren door de struiken; zijn wapens klaar voor een onvoorziene aanval. Hij liep in de richting, tegenovergesteld aan die, waarin de mannen waren verdwenen. Hij bleef de voorzichtigheid in acht nemen: nu en dan stond hij een ogenblik stil en luisterde of er zich ook enig verdacht geluid voordeed. Maar behalve een enkel vogelgeluid bleef het stil tussen de bomen.

Het was een flinke wandeling, voor Ren de rand van het bos aan de andere zijde had bereikt en hij weer op de toendra-vlakte was. Maar ook daarna liep hij nog geruime tijd in dezelfde richting voort, voor hij het waagde met een grote boog naar de nederzetting terug te keren. Het was mogelijk, dat de drie mannen, die zich aan de bosrand hadden verscholen, hem aanstonds aan de horizon zouden opmerken, maar hij was dan wel zo ver van hen verwijderd, dat hij slechts op een zich verplaatsende stip geleek.

Toen Ren eindelijk de nederzetting weer had bereikt, was zijn eerste gang die naar het opperhoofd. Hij trof Lemming gelukkig aan in diens hut.

De jonge man gaf uitvoerig verslag van het voorgevallene. Het gezicht van Lemming stond ernstig gedurende dit verhaal. De hoofdman, ofschoon ook hij een dappere, onbevreesde kerel was, hield niet van strijd tussen de stammen en mensen onderling. De toendra moest veilig zijn voor de mensen onderling, zei hij altijd.

Maar deze voorgenomen aanslag van Haas en zijn helpers maakte hem vertoornd. Eerlijk hadden Haas en Wolf om de jonge vrouw gestreden. Haas had de strijd en daarmee Riet verloren, maar hij had toch ook zijn kans gehad.

Neen, deze gemene aanslag in het nachtelijke duister ging werkelijk alle perken te buiten. Het was een lage sluipmoord en de wet der toendra kende hiervoor maar één straf, de doodstraf. Waar zou anders de veiligheid der toendra blijven?

„Is het ook mogelijk, dat er zich nog meer mannen van de vreemde stam in het bos bevonden, die bij Haas behoorden?” informeerde Lemming.

„Ik geloof het niet; 'k heb telkens geluisterd, maar niets meer vernomen,” antwoordde Ren.

„Neen, ik geloof ook niet dat veel mannen daar voor deze gemene aanslag te vinden zouden zijn; de hoofdman zeer zeker niet,” meende Lemming.

Hij en Ren overlegden nu wat de meest geschikte wijze zou zijn om de drie mannen onschadelijk te maken. Ren had gedacht, dat hun eigen mannen zich buiten de nederzetting moesten verschuilen; zodra het donker was, om de anderen op te wachten. Maar Lemming had een z.i. doeltreffender plan. Hij

wilde, dat Wolf en Riet en ook Ren deze nacht een ander onderkomen zouden zoeken. Zodra de drie kerels zich naar of in de ledige hut begaven, zouden ze van alle kanten met pijlen en werpsperen moeten worden bestookt.

Ren kon met dit plan van Lemming instemmen.

De hoofdman zou nu straks zijn mannen met de zaak op de hoogte brengen en hen wijzen, waar ze zich voor de nacht moesten ophouden. Hij wilde hen onderbrengen in de hutten, welke het dichtst bij die van Wolf stonden. De hoofdman achtte het niet geheel uitgesloten, dat Haas en zijn handlangers zich konden vergissen in de hut van Wolf, maar ook in dat geval zouden ze op een hartelijke wijze worden ontvangen. Ren was echter overtuigd, dat de sluwe kerel er op de dag van het tweegevecht reeds goed op had gelet, uit welke woning Wolf en Riet waren gekomen.

Lemming wachtte tot de duisternis begon te vallen, voordat hij de mensen in de nederzetting in kennis stelde van de voorgenomen aanslag en hij de mannen instructies gaf in welke hut ze zich moesten bevinden met hun wapens, zodra de duisternis goed was ingevallen en van waaruit ze de aanvallers moesten bestoken. Riet vond een onderkomen bij de moeder en zusters van haar man, terwijl Wolf en Ren zich bij de andere mannen voegden.

Zo wachtten de lieden op de heuvelrug in spanning de gebeurtenissen af.

Haas had gelijk gehad; het werd een donkere nacht, maar hij had deze dan ook voor zijn onderneming uitgekozen. De maan verscheen niet aan de hemel en slechts was er zo nu en dan een enkele ster tussen overdrijvende wolkenflarden waar te nemen. Rust heerste er op de woonrug toen de donkergrijze sluier van de nacht er over lag uitgespreid en stilte heerste er rond de woningen. Alleen een paar veelvraten scharrelden wat rond op hun nachtelijke inspectietocht, op zoek naar voedselresten, de voorbijgegane dag door de mensen weggegooid.

Het liep al naar middernacht en nog was er niets gebeurd. En toch zouden de drie sluipmoordenaars wel zeer dichtbij zijn. Men veronderstelde, dat de kerels zich eerst terdege ervan wilden overtuigen, dat allen van de stam in diepe rust lagen en het gevaar voor hen niet al te groot zou zijn.

Eindelijk, daar kwamen ze. Door een paar gaten, die men in de wanden der hutten had aangebracht en waardoor men uitzicht had op de woning van Wolf, zag men thans een paar vage, kruipende gestalten langzaam naderbij komen. De duisternis maakte, dat ze slechts onduidelijk waren te onderscheiden, maar de ogen, die reeds zo lang naar buiten hadden gef

tuurd, waren zo goed aan de donkerte gewend geworden, dat ze de bewegingen van de aanvallers konden volgen.

Twee mannen waren het. Bevond de andere zich wellicht op een andere plaats in de nederzetting om daar naar onraad te speuren?

De beide kerels bewogen zich naast elkaar; ze kropen op handen en voeten, voorzichtig en enkele malen pauserend om scherp te luisteren, of zich ook enig verdacht geluid liet horen. Tussen hun tanden droegen ze een dolk, terwijl ze hun overige wapens op de rug droegen.

Daar waren ze genaderd tot de tenen deur van de hut van Wolf. Nog een ogenblik van scherp luisteren en toen rezen ze op van de grond. Met de uiterste behoedzaamheid probeerden ze geïldloos de deur te openen. Ja, het ging en naar het scheen nogal gemakkelijk ook.

Haas en zijn spitsbroeder namen nu de vuurstenen dolk in de vuist, om Wolf daarmee een direct dodelijke wonde toe te brengen. Behoedzaam wilden ze naar binnen gaan, maar toen gebeurde er iets, voor hen onverwacht. Een groot aantal pijlen suiste door de lucht; ze drongen in hun lichaam en meteen staken ook reeds enkele speren diep in hun vlees.

Een paar gillende kreten van pijn en schrik en doodsangst verscheurden de stilte van de nacht. De reeds zwaar gewonde mannen trachtten nu nog ijlings de vlucht te nemen, hopende in de duisternis te kunnen ontkomen, maar het bleef pijlen en speren regenen. Een der kerels zeeg al ineens, toen hij nog slechts enkele passen van de woning van Wolf verwijderd was; de andere zag nog kans om iets verder te komen, voordat ook hij dodelijk getroffen ter aarde stortte.

Ijlings werden nu een paar harsspanen aangestoken in de haardvuren en met deze ging men de gevallen belichten. Het bleek, dat een der kerels reeds dood, de andere stervende was.

De dode man herkende men als Haas. De andere was voor Lemming en zijn mannen een onbekende. Riet werd gehaald; deze zou hem zeker herkennen.

Toen Riet bij de indringers kwam, was ook de tweede man al dood. De jonge vrouw vertelde, dat dit een broer van Haas was en dat zij beiden steeds grote onruststokers en vechtlustigen waren geweest. Uit de beschrijving, die Ren gaf van de derde man, die in het complot was geweest, concludeerde Riet, dat dit Valk geweest moest zijn; deze had steeds onder de invloed van Haas gestaan.

Lemming bepaalde, dat de doden niet mochten worden begraven; ze moesten een eindweegs in de toendra worden gebracht, waar men ze als prooi voor de dieren zou laten liggen. Sluipmoordenaars behoorden als voedsel te dienen voor wolf

en vos en de rovers der lucht, zo sprak het opperhoofd. Dit was de wet der toendra, liet hij er op volgen.

De wapens werden nu van de doden afgenomen; hun lichamen werden door een aantal mannen opgetild en men begaf zich langzaam in de duisternis op weg door de toendra. Lemming wilde niet, dat de mannen dicht bij de nederzetting neergelegd zouden worden.

Hoewel men overtuigd was, dat de derde man bij het angstgeschreeuw van zijn kameraden reeds onmiddellijk het hazenpad gekozen had en er geen verder gevaar dreigde, liepen voor alle zekerheid toch enige gewapende mannen voor en naast de dodenstoet. En achter deze, hoewel op een behoorlijke afstand, kwamen reeds enkele viervoetige rovers het spoor volgen. De angstkreten, die de roerloze stilte hadden verstoord, hadden de schuimers gewaarschuwd, dat er hier iets bijzonders was voorgevallen. Doodskreten, van welk wezen ze ook afkomstig waren, ze wisten wat deze hadden te betekenen.

Toen Lemming vond, dat men ver genoeg van de nederzetting was verwijderd, werden de beide dode lichamen op het mos neergelegd en keerden de stamgenoten weer naar hun hutten terug. Ze waren van plan om zo spoedig mogelijk wat te gaan slapen.

Lemmings mannen waren nog geen tweehonderd meter van de door hen op de toendra gelegde last verwijderd, of donkere en grijze gestalten stortten zich reeds op de nog warme lijken.

Maar zo wilde het nu eenmaal de wet der toendra, had het opperhoofd gezegd.

99

X. HET LEVEN GAAT VOORT.

Het ging met de gezondheidstoestand van de oude Beer nu snel bergaf. Zelf wist hij ook al te goed, dat het niet lang meer met hem zou duren en hoe gek het misschien klonk, hij verheugde zich daarin. Tijdens de laatste tocht naar het noorden was hij reeds een grote last geweest voor de anderen, meende hij, en hij wenste dat niet, het ergerde hem zelfs. Men had de ganse lange weg hem met zijn sletje moeten trekken, omdat zijn benen niet meer in staat waren geweest om hem langer dan enkele ogenblikken te dragen. Dat was nu Beer, de man die in de kracht van zijn leven nimmer had geweten, wat vermoeidheid was.

Gedurende het verblijf hier, had de zon hem eerst weer een weinig doen opleven, maar het was slechts voor korte tijd geweest; hierop was weer een inzinking gekomen en hij voelde zich thans volkomen uitgeleefd. En nu stond de koude periode voor de deur, nu zouden zijn oude botten nog meer verstijven dan ooit tevoren.

Toen Beer nog in de volle kracht van zijn leven was, was hij de sterkste man van de stam geweest. Wat wist hij van vermoeidheid, wat wist hij van koude? De staf sprak er nog wel eens over, dat hij alleen een beer had overweldigd — diens hoektanden droeg hij aan een pees om zijn hals —; dat hij de dodelijke stoot had toegebracht aan een mannelijke oeros, die de omgeving van hun winterkwartier onveilig maakte en dat hij in een hongerwinter te midden van een troep wolven was gesprongen, die hij naar links en naar rechts had geschopt en geslagen.

En thans? Steeds was er nu in zijn lichaam een loom en moe gevoel; hij rilde al bij een weinig kilte. Op jacht gaan kon hij al sinds lange tijd niet meer; hij leefde van de gunsten en gaven van anderen, die het vlees voor hem uit de toendra haalden. Hij was ook niet meer in staat geweest een eigen hut te bouwen of te bewonen en daarom had een zijner zonen hem bij zich in de woning genomen.

Maar zo'n leven was geen leven meer, vond Beer. Binnenkort zouden de dagen weer heel kort zijn en zou de felle kou weer invallen, de ijzige wind uit noordelijke richting zou weer over

de vlakke jagen en door de reten van de dunne niet-sluitende hutwanden fluiten, zodat al zijn bontvellen zijn uitgeteerd lichaam niet meer warm zouden kunnen houden. En dan zou weer de grote tocht moeten worden ondernomen van zoveel vreselijke dagen en nachten over de oneindige, doodse, witte vlakke, bij gierende storm en alles doordringende sneeuwjacht.

Neen, Beer wilde deze grote trek liever niet meer meemaken en hij hoopte vurig, dat hij de ogen voor altijd zou hebben gesloten voordat deze een aanvang nam. Nu was voor hem de tijd gekomen om afscheid te nemen van het leven. De levenswil, die bij elk schepsel in zijn groei- en bloeitijd aanwezig is, ze was bij hem reeds volkomen uitgedoofd. Er was geen behoefte meer in hem om zich nog langer aan dit leven vast te klampen.

Beer lag op zijn leger onder een paar rendierhuiden en Lemming was bij hem op bezoek. Hoewel het geen bijzonder koude dag was, had men als zo vaak op zijn verzoek het haardvuur flink opgestookt.

„Ik heb je laten roepen, Lemming. Ik wilde je zeggen, dat het nu gauw afgelopen zal zijn met mij.”

„Gaat het niet goed, Beer?”

„Het gaat juist goed, Lemming. Ik heb steeds gehoopt, dat ik zou mogen sterven voor de grote tocht weer wordt ondernomen. En ik voel dat dit ook zal gebeuren.”

Lemming zag ook, dat Beer wel spoedig zou sterven. Het oude lichaam was uitgeteerd, het was versleten. Beer had zijn tijd gehad. Hij had al vele lange jaren van het leven genoten; zoveel warme en koude getijden waren over zijn eens blonde, thans witte kop gegaan.

Het opperhoofd sprak nu tot de oude: „Het is recht, wat ge daar zegt, Beer. Ik kan me begrijpen, dat ge naar het einde verlangt. Ge zijt in uw leven steeds een flinke sterke kerel geweest en ge hebt u altijd goed geweed. Ge hebt steeds gevochten voor de stam, het deed er niet toe of het mensen of dieren waren, die hem belaagden. Ge hebt goed gezorgd voor een aantal kinderen en je gezin hebt ge steeds van vlees en vet voorzien. Ik kan me begrijpen, dat ge nu niet wenst neer te liggen als een onmachtige, die zich zelf niet meer kan redden, maar dat ge liever de eeuwige rust ingaat. Zovelen zijn je reeds voorgegaan, en allen, die nu zijn en die nog zullen komen, ze zullen je ook eenmaal volgen.”

„Ge spreekt als een goede hoofdman, Lemming. . . . Zorg nog lang voor de stam, Lemming, want die moet blijven en groot en sterk worden. . . . jong bloed moet daar zijn steeds. . . .

De hoofdman bleef nog even praten met de oude Beer, maar hij maakte het kort, omdat hij voelde, dat deze zich zeer voor een gesprek moest inspannen.

Twée dagen later, in de morgenstond, kwam de zoon van Beer aan de hoofdman melden, dat zijn vader overleden was. Lemming ging even kijken en hij overtuigde zich, dat de oude werkelijk dood was.

In de middag gingen enige mannen in de toendra, niet ver van de nederzetting, met houwelen van hertshoorn en houten werktuigen een graf delven. Toen dit gereed was ging de stam de oude begraven.

Van stevige takken hadden de stamgenoten een draagbaar gemaakt. Hierop werd het lijk van Beer gelegd; het lichaam droeg alleen een gordelkleed. Met het lijk werden een boog, een paar pijlen en een speer, alles eigendom van de overledene, meegevoerd. Zes mannen droegen de draagbaar met haar last en men begaf zich nu naar het graf op de vlakke. Op enige kleinere kinderen na en een paar vrouwen, die zuigelingen hadden te verzorgen, volgde de gehele stam het lijk.

Toen de stoet bij de grafkuil was aangekomen, werd hierin door de hoofdman een laagje fijngestampte rode oker gestrooid en daarop werd het lichaam er voorzichtig in gevlijd. Nu werd de dode nog met de rode aarde bestrooid.

De wapens werden naast de dode neergelegd. Om zijn hals droeg Beer nog de streng, waaraan de attributen bevestigd waren, die herinnerden aan zijn heldendaden en waarop Beer steeds zo trots was geweest; tanden en kiezen van beer en ever en oeros en wolf.

Toen de wapens naast de dode in de grafkuil waren gelegd, ging Lemming een paar woorden spreken.

„Beer heeft ons verlaten. Hij was oud en moe geworden en dan is het tijd om te gaan. Maar Beer heeft niet tevergeefs geleefd, want velen zijn zij in de stam, in wie thans zijn goede bloed vloeit. Laten we trachten in ons leven te zijn gelijk Beer was in het zijne.

Na deze korte toespraak begaven de stamgenoten zich weer naar hun hutten. Enkele mannen bleven achter om de grafkuil weer te vullen met de daaruit geworpen kluiten. Een aantal keien werd daarna bijeen gezocht en op het graf gerold, om het de viervoetige schuimers der vlakke onmogelijk te maken zich een toegang tot het graf te verschaffen.

De morgen, volgende op de nacht van de aanslag van Haas en zijn rotgenoot, kwam Riet de hut van Ren binnen. Ze liep op de jonge man toe en legde hem de handen op de schouders, terwijl ze hem in de ogen zag. Op vleiende toon zei ze: „Ren, jongen, hoe kan ik je danken? Zonder jou zouden Wolf en ik nu niet meer in leven zijn.”

Ren lachte een beetje. „Maar dat is toch allemaal toeval geweest, Riet!”

„Neem dit dan in dank, Ren!” Plotseling sloeg de jonge vrouw haar armen om zijn hals en kuste hem hartstochtelijk. Maar even plotseling liet ze hem weer los en schaterlachend om het verblufte gezicht van de jonge man verliet ze weer de hut.

Enigszins uit het veld geslagen bleef Ren een poos op dezelfde plaats staan. Was Riet nu helemaal mal geworden, vroeg hij zich af. Het was hem alsof haar kussen nog brandden op zijn gezicht. Na enige ogenblikken ging hij naar buiten en begaf zich naar de drie makke rendieren. Hij sprak vriendelijke woorden tot ze en klopte ze eens vertrouwelijk op de rug. „Maar hieraan hebt ge weinig,” zeide hij. „Hebt ge nog weide genoeg?” Ren trok de stokken, waarmee de dieren via riemen waren verbonden, uit de bodem en ging ze brengen op een plaats, die in lange tijd niet was afgegraasd.

Toen de jonge man terugging naar zijn woning, zag hij dat een groep zich weer opmaakte om op jacht te gaan. Hij sloot zich bij deze aan. Het werd echter een mislukte dag. Hoewel de jagers grote omzwervingen maakten, konden ze geen rendieren buit maken. De enkele dieren, die door de mannen werden opgespoord, maakten zich tijdig uit de voeten. Het aantal exemplaren van dit voorname jachtwild scheen op het ogenblik erg gering te zijn in dit gedeelte van de toendra.

De jagers trachtten daarop enig waterwild machtig te worden in plassen en in de rivier. Een aantal ganzen en eenden werd buit gemaakt, maar de vangst strekte slechts voor een paar dagen voedsel voor de stam.

De dagen begonnen al flink te korten en het weer werd zeer slecht. Regenvlagen vielen over het land en zo nu en dan werden ze zelfs afgewisseld door een bui natte sneeuw.

Ren verbleef nu meest in zijn hut. Hij was weer begonnen om een hoeveelheid pijlspitsen, messen en andere zaken van vuursteen te vervaardigen en 's avonds als hij zo heel weinig licht in de hut had, hield hij zich onledig met grover werk, het maken van tenen en biezen manden. Op een middag verscheen Riet weer in zijn woning en zeer vertrouwelijk nam ze wederom plaats naast hem op het bed. Ze scheen zich zeer te interesseren voor zijn arbeid en ze sprak in de eerste ogenblikken geen woord. Ren kon ook geen onderwerp voor een gesprek vinden.

Zo zaten ze daar zwijgend naast elkaar tegenover het warme haardvuur, tot Riet op zachte toon zeide: „Het is vreemd, Ren, maar zo nu en dan moet ik je eens zien en eens met je spreken. Het is alsof ik naar je toe word gedreven. . . neen, het is me, alsof jij me steeds naar je toe trekt. Laat je

stem toch eens horen, jongen! Je bent toch niet boos op mij?”

De jonge man werd vuurrood in zijn gezicht; hij voelde het. „Waarover zou ik boos kunnen zijn, Riet. . .” En Ren liet er op volgen: „Ik ben steeds verheugd, als je mij opzoekt.” Later dacht hij, dat hij dit liever niet had moeten zeggen.

De jonge vrouw scheen buitengewoon ingenomen met dit antwoord. Zij legde haar hand op zijn schouder en streek hem over de lange haren.

„O, Ren, wat maak je mij gelukkig!”

Er was weer een tijd zwijgen tussen hen. Ren bleef met zijn arbeid doorgaan, maar het ontging de opmerkelijke ogen van de vrouw naast hem niet, dat zijn hand thans weinig vast was, want hij verbrijzelde door mislukte slagen meer vuursteen dan hij werktuigen maakte.

„Ren!”

„Ja, Riet?”

„Hoe ver ben je nu gevorderd met het beeld, dat je van mij uit hout zou snijden?”

„Ach, Riet, het is niet goed van me. . . maar ik moet er nog aan beginnen. Maar ik beloof je. . .”

„Je had het me al eerder beloofd. Maar ik zal je geloven, als je deze belofte bezegelt met een kus. En dan ga ik onmiddellijk weer vertrekken, om je niet langer in je arbeid te storen.”

Ren leek plotseling te verstijven. Een ogenblik bleef hij als perplex zitten. Maar toen draaide hij zijn vuurrode gezicht naar de jonge vrouw, die hem haar mond toestak en kuste haar een paar maal heftig op de lippen.

Onmiddellijk sprong Riet nu op. Ze lachte hem toe en zag hem weer aan met de doordringende blik, die hem als het ware door de grond deed zinken. Ze richtte zich naar de deuropening en verdween uit de hut.

Als versuft bleef Ren een tijdje zitten. Toen gooide hij de stenen waaraan hij bezig was, onverschillig op de bodem. Hij ging een tijd met driftige stap door zijn hut lopen. Daarop ging hij weer op zijn bed zitten, het hoofd tussen de handen, zijn ogen gericht op de gloeiende blokken hout in het haardvuur.

XI. DE HONGER DREIGT.

De volgende morgen ging Ren weer eens op stap naar het bosgebied. Een koude wind gierde rond zijn lichaam, maar hij lette er weinig op. Zijn gedachten waren bij Riet; deze had gisteren alle rust in hem weer verjaagd. En in zijn binnenste was opnieuw die onbestemde vrees voor haar.

Maar toch was hij thans op weg gegaan, om een stuk hout te zoeken, geschikt om daaruit een beeld te snijden van haar, die al die onrust en tweestrijd in hem verwekte. Hij had haar dit immers beloofd en die belofte onverbrekkelijk doen worden. . . De grote dwaas, die hij was! Zij deed precies met hem, wat zij wilde; ze speelde met hem. Waar moest dit op uitlopen?

Ren dwaalde wat rond tussen de stammen der bomen, in zijn hand een zwaar stuk vuursteen, aan een der zijden gelijk een bijl van een scherpe snede voorzien. Hij monsterde de bomen. Och, wat deed hij hier eigenlijk ook, vroeg hij zich af. Dat harsige dennenhout was veel te vezelig voor zijn doel. Ook het hout van de witte berken deugde er niet voor. Wilgenhout? Maar dat groeide meer aan het water en het was eigenlijk te zacht. En anders groeide er hier niets in de toendra. Dan waren daarginds, waarheen ze straks weer zouden trekken, toch meer boomsoorten.

Besluiteloos, in niet al te beste stemming, dwaalde Ren tussen de stammen rond. Zou wortelhout niet geschikt zijn? Van de dikke wortels van een den? Daar viel zijn oog op een stevige plaat van rode zandsteen, die hier nog lag gelijk die hier door het ijs was neergevlijd heel lange tijd geleden, toen de gletscher tot hier en nog verder naar het zuiden reikte.

Zou het misschien ook mogelijk zijn om een beeld van Riet uit te houwen en te kerven uit een brok van die steen?, vroeg Ren zich af. Hij bekeek aandachtig het stuk. Het was een fijnkorrelig gesteente van een warm-roodbruine tint. De sierkunstenaar was van gevoelen, dat hij met vuurstenen werktuigen de veel zachtere zandsteen zeer zeker zou kunnen bewerken. Waarom dan niet eens de proef genomen? In het gesteente zaten geen kwasten en het bezat geen nerven gelijk dat minderwaardige dennenhout.

Ren zocht nu een stevige kei en sloeg daarmee een paar brokken van de rode zandsteen. Met deze stukken trok hij weer naar de nederzetting.

In zijn hut aangekomen, begon de jonge man direct een proef te nemen met de bewerking van dit voor hem nieuwe materiaal. Het bleek hem, dat hij hierin goed kon graveren, hoewel de lijnen zich pas na enige keren bewerking goed lieten zien en de werktuigen van silex hierbij spoedig afgestompt geraakten.

Ren legde zijn materiaal voorlopig aan kant en overlegde hoe en op welke wijze hij zijn opdracht het beste kon uitvoeren. Hij was nu genoodzaakt om te trachten een vrouwenbeeldje te scheppen, maar hij was weer zeer verstoord op zich zelf, dat hij indertijd niet aan Riet had gezegd, dat deze opgave te zwaar voor hem zou zijn. Maar wat gaf al dit gepieker nu nog? Hij zat nu met dit beroerde geval. Toch was Ren helemaal niet in een stemming, om nog deze dag met zijn beeldhouwkunst te beginnen.

De dag daarop begaf zich een groot aantal mannen ter jacht. Men wilde weer eens proberen of men niet enige rendieren kon neerleggen. Het was meer dan tijd, dat er weer flinke hoeveelheden vlees binnen de nederzetting werden gebracht. Er was geen voorraad gedroogde repen meer en wat er in de laatste tijd werd geschoten, daarvan leefde men van de ene dag in de andere.

De troep, waarbij ook Ren zich had aangesloten, marcheerde thans onder diens leiding. Hij wilde zijn mannen als één groep bijeen houden, opdat men een kleinere kudde dieren zou kunnen insluiten, indien men die mocht opsporen. Dan alleen zou er enige kans zijn op een grotere buit. Gingen de mannen in kleinere groepjes alleen jagen, dan was hiervoor geen kans.

In een brede, verspreide linie werd nu de toendra afgezocht. Onvermoeid liepen de geharde, halfnaakte kerels voort, zonder onderbreking. Zo nu en dan werd er een stuk klein wild geschoten, maar terwijl de schutter dit opzocht en opraapte en het aan een riem over de schouder bevestigde, bleven zijn kameraden doorstappen. De tocht ging over de vlakke, door een uitgebreide zandverstuiving, door bosterreinen en langs meertjes. Maar toen het middag was geworden, had men nog geen enkel rendier kunnen ontdekken. Het werd tijd om te keren, wilde men niet genoodzaakt zijn, straks een grote mars in het donker te moeten maken, en nog was geen enkel groot stuk wild neergelegd. En toen de mannen eindelijk de nederzetting hadden bereikt, moesten ze nogmaals de vrouwen teleurstellen: zo goed als geen vlees.

Toen de nacht weer was verstreken en het nog pas aan de

kim begon te lichten, was Lemmings troep reeds weer op weg in de toendra. Thans sloegen de mannen een andere richting in. Maar weer werd het een teleurstelling; rendieren werden niet gezien. Het scheen alsof deze beesten de toendra geheel hadden verlaten.

Doch de stam bleef volharden in zijn pogen. De derde dag wilde Lemming het gebied opzoeken, waar zich een drietal meren dicht bij elkaar bevond. Mogelijk hielden zich in dit gebied rendieren op; deze moesten toch ergens zijn. Het vereiste echter een kleine dagreis voor men deze waterrijke streek zou hebben bereikt; de mannen zouden daardoor dus deze keer twee dagen onderweg zijn.

Na een lange tocht werd een der meren ontdekt, doch van enig rendier wederom geen spoor. Het enige wat de mannen hier waarnamen was een elandkoe met haar halfvolwassen kalf. Een diersoort, dat men in 't gebied van de zomerresidentie zeer zelden waarnam, doch waarvan het vlees ook op hoge prijs werd gesteld. De jacht op de beide dieren werd dan ook onmiddellijk ingezet, nadat Lemming hiervoor de nodige aanwijzingen had gegeven. Enige mannen waadden door het ijskoude water, dat hen tot over het middel reikte of zwommen er door. De elandmoeder met haar jong bemerkte de belagers te laat; ze moesten hun leven laten bij de aanval van de twee benige wezens. Als duivels kwamen de wilde, onstuimige jagers eensklaps van alle kanten op de dieren afstormen en het pleit was spoedig beslist.

Dit was het wel wat povere resultaat van de eerste dag, hoewel er heel wat ponden vlees en vet nu naast de jagers op de bodem lagen. Direct werden de dieren gevild en de erg vermoeide en uitgehongerde mannen deden zich te goed aan het malse, sappige vlees van het jonge dier.

De volgende morgen, zo gauw het begon te dagen, verdeelden de jagers zich over het plassen- en merengebied, om te trachten zoveel mogelijk van de watervogels in allerlei soorten buit te maken, die hier in menigte voorkwamen. Een der mannen bleef bij de elanden achter om deze tegen roofdieren te beschermen en om de lichamen in gemakkelijk draagbare stukken te snijden. De watervogels, die in het leven zelden of nog nooit met mensen hadden kennis gemaakt, waren weinig schuw; ze vlogen meestal pas op, als een hunner, getroffen door een pijl, in doodstrijd vreemde, angstig-aandoende bewegingen maakte, en wild, doch onmachtig met de vleugels op het water sloeg. Als de opgejaagde troepen vogels dan weer neerstreken op een plas in de omgeving, vlogen hen daar soms ook van die doodaanbrengende twijgen in het lichaam.

De mannen zochten voor hun bijna altijd zeker schot de

grootste en zwaarste dieren uit. Groot was de buit, toen ze tegen de middag de jacht staakten.

Onder de slachtoffers van deze morgen bevonden zich een paar hagelwitte zwanen, verder bergeenden, scheleenden, ijs- en eidereenden, zaadganzen, sneeuw- en rotganzen. Voor men de vogels aan de kleding bevestigde, of over de schouder droeg, werden ze eerst van de darmen en verder oneetbaars ontdaan. Bederf trad dan niet zo spoedig op en elk pond aan gewicht minder was welkom bij het torsen op de lange weg.

Lemmings mannen zochten hierop de wacht bij de beide elanden weer op. Er werd nog een flinke brok van het jonge dier verorberd en het elandsvlees werd verder over de aan de jachtpartijen deelnemenden verdeeld. Toen werd de weg naar de nederzetting weer aanvaard.

Het was reeds flink donker voor de jagers hun woonrug bereikten. Ze waren doodmoe en zochten dan ook zo spoedig mogelijk hun legerstede op.

Er was nu weer voor enkele dagen vlees bij de stamgenoten, maar wat betekende deze jachtbuit bij hetgeen men over niet te lange tijd nodig zou hebben? Het duurde immers nog slechts kort en dan zou moeten worden opgebroken en dan diende men voorzien te zijn van een flinke hoeveelheid gedroogd vlees. De grote tocht beginnen zonder een grote voorraad van dit onmisbare hoofdvoedsel zou wel eens op een catastrofe voor de stam kunnen uitlopen.

Elke dag kon nu de winter invallen, de voorboden ervan hadden zich reeds gemeld, en als dan dagenlang de sneeuwstormen over de vlakke woedden, droge jachtsneeuw alle sporen verdoezelde en de jagers geen vijftig schreden voor zich uit konden zien, wat zou op dergelijke dagen van de jacht kunnen komen? Hoewel dus de tijd drong, waren de mannen echter thans zo moe, dat ze eens een dag wilden uitrusten. Bovendien, rendieren waren er toch in grote omtrek niet, mopperden ze.

Op de dagen, dat Ren zich met de jagerstroep in de toendra had bevonden, had Riet tweemaal een kijkje in zijn hut genomen. Toen ze ook de tweede keer de jonge man niet vond in de hut, waarin het kil en koud was, omdat het haardvuur was uitgedoofd, had zich op haar gezicht teleurstelling en wrevel afgetekend. Eigenaardig, dat Ren thans ineens zoveel liefhebberij heeft gekregen voor de jacht, dacht ze; vroeger zat hij toch bijna altijd in of bij zijn hut met zijn handwerk.

De tweede dag en ook de daarop volgende dagen bleek het niet mogelijk om op jacht te gaan. Het barre getijde had echt zijn intrede gedaan. Sneeuwstormen woedden over de toendra, nu eens uit noordelijke, dan weer uit oostelijke richtingen. En een koude wind deed reeds een ijskorst op de wateren komen.

Grote troepen vogels trokken ijlings in zuidelijke richting.

Hij was vroeg gekomen deze keer, de koude tijd, meenden Lemming en de oudere mannen. Maar men had er maar in te berusten, oordeelden ze flegmatisch. En de mannen en de jeugd, ze haalden veel hout uit het bosgebied en ze stookten de vuren hard op. Languit op hun bed lagen thans de jagers het grootste deel van de dag te rusten en te suffen en ze antwoordden ternauwernood hun vrouwen, die jammerden en klaagden, dat er met een dag niets, helemaal niets meer was te eten.

Ren zat nu geregeld in zijn hut zich onledig te houden met de moeilijke opdracht, die hij van Riet had ontvangen. Maar de jonge vrouw liet zich de eerste dagen niet zien.

Toen Ren een paar dagen aan zijn zandsteen had gepeuterd met allerlei vuursteenwerktuigen, was hij zelf toch niet helemaal ontevreden over zijn arbeid. Wel had hij er al heel wat spanen en priemen van silex op gebroken en afgestompt, maar wat hinderde dat? Hij kon zoveel werktuigjes maken als hij wilde. En uit de oorspronkelijke vormloze zandsteenklomp kwam nu toch iets te voorschijn, dat enigszins begon te gelijken op een menselijke figuur. Maar nu kwamen de grootste moeilijkheden nog, dat ontveinsde de jonge kunstenaar zich niet. Hij begreep, dat het er Riet niet om begonnen was, om enig beeldje te ontvangen, dat de een of andere vrouw voorstelde. . . neen, men zou er haar en niemand anders in moeten kunnen herkennen.

Ach, Riet . . De jonge kunstenaar ging weer zitten dromen, met het beeldje in wording in zijn hand. Sinds zij haar intrede had gedaan bij de stam was al zijn rust verdwenen, meende hij. Voor de zoveelste maal kwam ze in zijn gedachten voor hem staan en voor de zoveelste maal moest hij erkennen, dat ze mooi was, overweldigend mooi. Alles aan haar was mooi: haar ogen, haar haren, haar neus, haar mond, haar boezem. Haar armen en benen, ze waren slank, doch gevuld.

Het was de beeldsnijder vaak somber te moede, als dergelijke gedachten door zijn hoofd woelden. Hij had dan neiging om weg te gaan, te vluchten, ver weg. Waarheen? Hij wist het niet. Wat kende, wat wist hij meer van de wereld dan de omgeving van de verblijven van de stam in het warme getijde en het koude. Maar dringender werd in hem de stem, die hem raadde uit haar nabijheid te gaan, ver weg te trekken, dwalend over de oneindige toendra en haar vergetend; de frisse wind rond zich latende waaien om al die dwaze, verwarrende gedachten, die rondspookten in zijn hoofd, te verbannen.

Ren legde zijn gewrocht van zandsteen naast zich neer; hij opende de deur, zodat de stuifsnieuw naar binnen joeg en ging lopen, een eind over de toendra, recht tegen sneeuw en koude wind in.

Vier dagen en nachten woedde het boze wilde weer. Alles verbleef zoveel mogelijk in de hutten. Mannen zochten elkaar soms op om te trachten door een praatje onderling de tijd te doden. Ook vrouwen kwamen bij elkaar op visite en vergaten dan niet de aanwezige man of mannen allerhande verwijten te doen in verband met de vleesschaarste.

Op de vijfde dag schenen de sneeuwbuien, die na korte tussenpozen over de vlakke hadden gejaagd, eindelijk, voorlopig althans, te zijn uitgewoed. Lemming maakte nu bekend, dat de mannen zich gereed moesten houden, om de volgende dag gezamenlijk op de jacht te trekken; slechts een paar ouderen mochten thuisblijven. Het was dan ook meer dan tijd, dat er weer vlees binnen gebracht werd.

De schemering was nauwelijks angebroken of de jagers rukten uit. De witte bontvellen dekten weer hun lichaam, opdat ze zoveel mogelijk één geheel uitmaakten met de grote vlakke, die thans met een smetteloos wit kleed was bedekt.

Het weer was goed; wel was de temperatuur nog gedaald nadat het had opgehouden te sneeuwen, maar de mannen hadden zo vaak heel andere koude meegemaakt en ze lachten om een matige vorst. Na een paar uren marcheren maakte de zon aanstalten om door de grijze lucht heen te breken.

Lemming meende, dat er deze keer grote kans was, dat men een rendierkudde zou aantreffen, als de dieren tenminste niet op een of andere onverklaarbare wijze van de wereld waren weggevaagd, had hij er aan toegevoegd. De tijd voor kuddevorming was thans angebroken; deze beesten begonnen evenals de mensen aan de trek te denken.

Het werd middag. Verblindend lag nu het sneeuwdek in de stralen van de inmiddels doorgebroken zon. Het zicht was zeer goed in de klare, reine, zuivere atmosfeer, maar nog steeds was er geen enkel spoor van enig rendier ontdekt. De enige prenten, die men passeerde, waren die van een edelhert, van enkele roofdieren en van de alom tegenwoordige lemmingen. Het opperhoofd dacht er evenwel niet aan om terug te keren; hij liet de moed niet zakken. „Doorzetten”, zei hij, „we mogen niet weer met lege handen thuiskomen. En in onze hutten zou ons alleen de honger wachten.”

De mars werd dan ook onafgebroken voortgezet; de witte gestalten ploeterden onverdroten voort over het sneeuwdek. Maar de jagers raakten langzamerhand in een mistroostige stemming; de jongeren en onervarenen onder hen waren van oordeel, dat de rendieren geheel uit deze streken waren verdwenen en zich nu ver weg, wie wist waar, zouden ophouden.

Dit bleek gelukkig niet het geval te zijn, want eindelijk, het liep al tegen de avond, ontdekte men sporen van rendieren.

Het waren er zelfs van een grote kudde. De sneeuw was over een brede strook vertrappt en omgewoeld. De sporen liepen in de richting waar 's avonds de zon verzonk in de aarde.

Op eenmaal was de stemming in de troep omgeslagen. De hoop werd weer levendig, de hoop op een goede buit. In ieder geval was er een grote hoeveelheid vlees en vet in de buurt en het zou al heel vreemd moeten lopen als men er niet flink wat van te pakken kreeg. In de jagers voer weer de nodige veerkracht; het was alsof alle vermoeidheid thans bij hen was verdwenen. In snel tempo werd het brede spoor gevolgd en scherp werd de blik naar voren gericht in de hoop, dat men de achterhoede der kudde zou ontdekken.

Lang kon de achtervolging van het grote jachtwild deze dag echter niet meer worden voortgezet. Toen de duisternis inviel was men genoodzaakt deze af te breken.

Toen de ergste duisternis van de nacht weer was verdwenen, ging het verder in een vlug tempo. Doch het was reeds namiddag, toen de hongerige en doodmoede mannen de grote kudde eindelijk in het oog kreeg. Deze scheen zich nog steeds in westelijke richting te verplaatsen, zij het thans ook in een langzaam tempo.

Lemming ging ook nu zijn beproefde methode toepassen, de omsingeling der kudde, waarmee hij zo vaak succes had gehad, wanneer hij genoeg mannen ter beschikking had. De snelste, minst vermoeide lopers werden aangewezen om na een omtrekkende beweging in een grote boog te trachten zich voor de dieren in hinderlaag te leggen.

Toen na een tweetal uren de slag geslagen was en de kudde in wilde ren, in grote wanorde in alle richtingen zich had verspreid, konden de jagers tevreden zijn. De buit was zeer groot. Maar nog waren de jagers niet van plan op de lauweren te gaan rusten. Een deel van hen ging de gedode dieren bijeen slepen, de anderen gingen de vluchtende dieren, die gevaarlijke wonden hadden opgelopen, nog vervolgen. Men gunde deze thans niet aan de viervoetige rovers; men kon nu en voor de nabije toekomst zoveel gebruiken op de woonrug.

Van een groepje stumperige, verwaaide dennen, die niet al te ver van het slagveld verwijderd groeiden, werden takken geslagen of gehakt, om de buit daarmee deels te dragen en te slepen. De ter verdere vervolging uitgetrokken mannen vergrootten de buit nog met een tweetal dieren. Voor men de terugtocht, die lang en vermoeiend zou zijn, aanvaardde, werd eerst een feestmaaltijd aangericht. De mannen aten zoveel van de lekkerste brokken als ze maar in hun maag konden kwijt-raken.

Het was al diep in de volgende nacht, toen eindelijk de

troep in de nederzetting terugkeerde. De vrouwen en kinderen juichten uitbundig bij het zien van de grote buit, maar de jagers waren zo moe en afgemat, dat ze aan niets anders dachten dan om hun leden op het bed uit te strekken. Alleen zorgden ze er nog voor, dat de gedode dieren in de woningen geborgen werden, want daarbuiten over de sneeuw slopen reeds gedaanten rond, die ook graag een deel van deze heerlijke schotel zouden willen hebben.

Gelukkig, de vrees voor hongersnood was nu verdwenen; het goede dier van de toendra zou weer voor vele dagen met zijn lichaam de gevaarlijke tweevoeter, die de vlakke beheerste, spijzigen.



XII. VOORBEREIDINGEN VOOR DE TREK.

Zowel mannen als vrouwen hadden het een paar dagen druk na de grote vangst. Er was zoveel te doen met de dode dieren; het villen der beesten en het schonen der vellen, het snijden en het drogen van het vlees, het afschrappen der beenderen. En dan al die kleinigheden, die aan een dergelijke grote slacht verbonden waren. Ren had de helft van een dier als zijn deel ontvangen, wat voor één persoon meer dan genoeg was, vooral als het gelijk in dit geval, een zware bok betrof. Kalmpjes bewerkte hij het vlees en vet. Een deel er van bracht hij bij zijn moeder, zusters en broertje.

Lemming kwam de mannen nog eens waarschuwen, dat men zich voorbereiden moest op de grote tocht. De sleden moesten worden nagezien of nieuwe moesten worden gemaakt. Voldoende huiden moesten zijn bereid om meegenomen te kunnen worden. En vooral ook, er moest voor voldoende wapentuig worden gezorgd.

Ren bezat nog geen slede, de gezamenlijke slee had Wolf behouden. Maar hij beschikte over voldoende tijd om een nieuwe te maken. Bepaald gemakkelijk was dit werk echter niet; men bezat eigenlijk geen geschikte werktuigen om dikkere takken te kappen en deze op een vlugge wijze verder te bewerken.

De jonge man haalde een paar maal een vracht hout uit het bos en sleepte deze over de sneeuw naar zijn hut. In zijn woning ging hij zitten hakken en knutselen om van de bochtige takken iets te fabriceren, dat als bruikbare slede dienst kon doen. De bevestiging van de stokken onderling moest geschieden door middel van inkepingen, en het indrijven van houten pennen in ingeboorde gaten. Met lichter teenwerk wilde hij de ruimten tussen de dikkere verbindingsstukken vullen.

Ren was bezig met dit moeizame werk, toen Riet hem een bezoek kwam brengen.

De jonge vrouw glimlachte. „Arme jongen, door mijn komst ben jij de mooie grote slede kwijt geraakt, die jullie samen bezaten. Zal ik je helpen, Ren?”

Deze schudde zijn hoofd. „Dat is toch mannenwerk, Riet. Daarvoor zijn jouw handen veel te mooi en te tener.”

Riet nam zijn hoofd tussen haar handen. „Zit er enige kracht in, Ren?”

„O, meer dan genoeg”, antwoordde hij.

„Geef me een kus, Ren, dan laat ik je weer vrij”, commandeerde de jonge vrouw.

Gehoorzaam gelijk een knaap voldeed hij aan haar verlangens.

„Ziezo, nu ga ik je helpen, jongen”, zei ze.

Ze hurkte nu bij hem neer en probeerde hem behulpzaam te zijn. Maar erg scheen dit werk haar toch niet te interesseren. Spoedig vroeg ze: „En hoe staat het nu met mijn beeld, Ren? Maar ach, waarom vraag ik dit eigenlijk? Je hebt het zeker veel te druk gehad, om daar nog aan te denken.”

„Nee, Riet, nu heb je het mis. Ik heb er echt wel aan gedacht. Maar ik ben van plan om het niet uit hout, maar uit steen te snijden.”

„Uit steen!” riep de jonge vrouw verwonderd. „Steen is zo koud! Of denk je misschien dat ik ook koud ben, Ren? Dan geloof ik, dat je je vergist!”

Ren voelde, dat het bloed hem weer naar het hoofd steeg. Hij zocht het stuk zandsteen op, waarin hij de vage omtrekken ener vrouwenfiguur had geritst en reikte het aan Riet. „Ik ben er al aan begonnen, maar het is heel moeilijk.”

„Jongen, ik ben verheugd, dat je er al zover mee gekomen zijt. En de steen is heel mooi van kleur.” De jonge vrouw bezag de ingekerfde figuur met aandacht. „Het begint al iets op een vrouw te gelijken, Ren, maar het moet echt op mij lijken. Ik zal vaak bij je moeten komen, als je er aan bezig bent.”

Ze gaf hem de steen weer aan. „Als beloning krijg je nu reeds een kus. Een kus van een steenkoude vrouw, Ren!”

Ze sloeg de armen om zijn hals en kustte hem op een harts-tochtelijke wijze.

„En nu moet ik weer vertrekken. Wolf zond me hierheen om je te vragen, of je hem een paar pijlen kunt lenen. Als het weer morgen goed is, gaat hij op de jacht.”

Ren reikte haar enige pijlen aan en de jonge vrouw verdween weer uit de hut.

De jonge man zette zijn arbeid aan de slede voort, maar het werk wilde thans helemaal niet vlotten. Toen Riet had gezegd: „Wolf zond me hierheen. . .”, toen had hij een schok gekregen. Wolf! Ja, er bestond nog zo iets als Wolf en deze Wolf was zijn broeder en haar man. Maar hij, Ren, scheen dit soms al haast geheel vergeten te zijn.

Die middag en ook nog die avond, toen hij op zijn legerstede lag uitgestrekt, kwam telkens het grote vraagstuk hem

plagen. Waar moest dit op uitlopen, vroeg hij zich af. Er was voor hem eigenlijk maar één uitweg uit deze grootste moeilijkheid in zijn leven. Hij moest vertrekken van hier, van de stam, andere streken en andere mensen opzoeken. En hij moest de nederzetting verlaten, voor nog de grote trek een aanvang nam.

Dit denkbeeld liet Ren niet meer los.

Maar als hij alleen de tocht over de toendra wilde ondernemen, dan moest hij daarvoor goed uitgerust zijn. Ren ging eens na, wat hij dan allemaal mee moest nemen.

Daar was in de eerste plaats een sterke, grote slede nodig. Dan veel wapenen. Hij bezat één boog van Juniperus-hout. Dat groeide hier niet; daarom wou hij er nog eentje als reserve maken van wilgenhout, hoewel dit minderwaardig was voor het doel. Een groot aantal pijlen zou hij meenemen en enige speren, verder allerlei vuurstenen en hoornen en benen werktuigen. Ook een paar vuursteenklompen met slagstenen. Vanzelfsprekend een flink aantal huiden en bontvellen voor de koude nachten, een vuurboor en een ruime voorraad gedroogd vlees. Tenslotte wilde Ren nog trachten om een grote aarden pot te bakken, waarin hij een tijd vuur zou kunnen bewaren, opdat hij niet telkens genoodzaakt zou zijn om moeizaam met zijn vuurboor de onmisbare vlammen uit het niet op te roepen.

Ren begreep zeer goed, dat zijn plan erg moeilijk was. Maar was hij niet jong en krachtig? Hij had wel eens gehoord, dat het niet mogelijk was, dat een man alleen tegen de toendra kon strijden, maar hij beschouwde dit als mallepraat. En het was nu eenmaal zo: hij of Wolf zou plaats moeten maken en Wolf had de werkelijke rechten op haar.

De volgende dag sneeuwde het weer en Riet liet zich helemaal niet zien; Wolf kon niet gaan jagen.

Ren was weer druk aan het werk; hij moest nog veel werk verrichten voor hij zou kunnen zeggen, dat hij alles voor zijn tocht in de eenzaamheid in gereedheid had. Maar het werk viel hem nu licht, want door zijn besluit van gisteren had hij een zware last van zich afgewenteld. Toch waren er ook nu nog ogenblikken, dat zijn geest weer geheel in beslag werd genomen door het denken aan haar. Dan kwam ze weer voor hem staan met haar mooie, verleidelijke lichaam en hij hoorde haar weemoedig fluisteren: „Dwaas, waarom wil je mij verlaten?” En eenmaal zelfs kwam ze in zijn gedachten naar hem toe en ze was bleek en droef waren de trekken van haar gezicht, terwijl uit haar ogen tranen vloeiden. Haar matte stem sprak: „Ren, Ren, heb ik dit verdiend, dat je mij tracht te ontvluchten?”

Soms liep Ren weg van het werk waar hij mee bezig was en begon hij weer te werken aan het zandstenen beeldje. Het

was alsof hij er naar werd gedreven. Eenmaal kwam de wens bij hem op, om het voorwerp zo snel mogelijk af te werken. Riet er uit te snijden precies zoals ze was en het dan straks als een kostbaar bezit op zijn grote reis mee te nemen. Maar toen kwamen hem haar woorden weer in de zin: „Steen is zo koud”. En met die koude steen zou hij de ijzige toendra intrekken, terwijl hier de echte Riet achterbleef.

Ren begreep, dat, zolang hij hier nog verbleef, de pijnigende tweestrijd in zijn geest zou blijven bestaan.

Het bleef weer enkele dagen sneeuwen en de koude werd dagelijks strenger. Het water van de rivier was reeds met een dikke ijslaag bedekt. De mannen wilden nog graag hun jachtgeluk een paar keer beproeven, maar zolang er sneeuw viel, had het geen zin om uit te trekken. Intussen trok tijdens een sneeuwbus een kleinere kudde rendieren over de voorde in de rivier dicht bij de nederzetting. Een paar mannen ontdekten het spoor, toen het reeds half verstoven, grotendeels vervaagd was. Het nog te vervolgen bij dit weer, zou geen zin hebben, meenden ze.

De hut werd Ren weer eens te eng; zijn gedachten vlogen te wild dooreen. Hij vluchtte naar buiten en liet de wind en sneeuw flink om zijn lichaam waaien. Na een poos ronddwalen zocht hij de woning van zijn moeder en zusters op. Hij trof hier ook Wilg, de dochter van de hoofdman aan.

Ren begon met zijn hulp aan te bieden voor mogelijke werkzaamheden die de aanstaande trek eiste. „Is het ook nodig, dat ik hier eens een dagje kom helpen om een en ander voor de grote tocht voor jullie in orde te brengen, moeder? Moet de slede ook opgehoogd worden?”

Rens moeder, een nog levenskrachtige, stevige matrone, schudde haar hoofd. „Niet nodig, Ren, daar heeft Elch al zorg voor gedragen.”

„Oh!” Ren wist, dat Elch de man zou worden van zijn oudste zuster.

„Jij laat je ook weinig bij ons zien, Ren,” vervolgde zijn moeder. „Ik had gedacht, dat het leven wel eentonig voor je zou zijn geworden, nu je alleen in een hut huist. Ik had je daarom vaker bij ons verwacht.”

„Ik heb het druk gehad, moeder.”

„Ja, dat begrijpen we; met suffen en dromen,” spotte Rens jongste zuster.

„Ren, ge zoudt verstandig doen om ook een vrouw te nemen,” zei zijn moeder.

„Dat zal nog wel eens gebeuren, maar er is nog helemaal geen haast bij,” antwoordde de jonge man. Dit onderwerp lokte hem niet aan en hij wendde zich daarom maar tot Wilg.

„Hebt ge al eens een proef genomen met de stenen nap, Wilg?”

Het jonge meisje, dat naast de andere vrouwen op de van stammen en takken gemaakte primitieve bank bij het haardvuur zat, richtte haar vriendelijke gezichtje naar Ren.

„Ja, ik heb het ding geprobeerd, maar ik heb er zo lang mee zitten knoeien, dat de pot gebarsten is. Ik vind het erg jammer.”

„Het is toch niet door het vuur gekomen?” informeerde Ren.

„Ja, wel door het vuur, Ren. Ik wilde het water in de nap maar steeds warmer maken en ik stookte het vuur waarop ze, stond, flink op. Het water borrelde en er kwam veel damp af en toen ineens was al het water verdwenen en een barst liep door de pot. Het was zeer dwaas van mij, Ren.”

„Maar de nap had het toch moeten uithouden, Wilg, antwoordde de jonge man. „Dan was ze nog niet helemaal goed gemaakt.” Ren begreep, dat er toch nog wel iets mankeerde aan dit zijn werk.

„Zou je mij een nieuwe willen maken, Ren?” vroeg het meisje op vleiende toon.

„Ik wil het proberen, Wilg.”

Terwijl Ren zijn hut weer ging opzoeken, mompelde hij: „Alweer een opdracht van een vrouw!” Hij vroeg zich af, of Wilg, als ze eens zou komen informeren naar de nieuwe stenen nap, die hij haar beloofd had, zich net zo zou gedragen als Riet en hem zou kussen. Ren geloofde van niet.

Wat een verschil tussen die beide vrouwen, dacht Ren. Misschien zou Wilg een goede vrouw voor hem zijn, een heel goede, die hem zou dienen als geen tweede ooit zou doen. Er was niets in Wilg, dat hem afstootte of waarvoor hij zich in acht meende te moeten nemen, maar er was ook niets in haar, dat hem werkelijk aantrok, ondanks haar lief en vriendelijk gezichtje.

Ren begon flink op te schieten met de voorbereidselen voor zijn reis. De slede was klaar en wapens had hij nu ook voldoende; zijn vleesvoorraad was in dunne repen gesneden en goed gedroogd in de hete rook van het haardvuur; huiden en bontvellen had hij meer dan genoeg en een vuurboor stond klaar. Aan de voorkant van de slede had hij stevige riemen bevestigd; aan de uiteinden bevonden zich lussen, die hij om de schouders kon gooien. Dan waren er nog allerlei kleinigheden, die echter ook op tijd in orde zouden komen.

Nu nog de grote aarden pot, die door het vuur in een stenen moest veranderen, om daarin gloeiende houtskolen mee te voeren. Ren kwam nog weer eens tot de conclusie, dat hij in dit werk nog allesbehalve volleerd was. Verschillende proeven mislukten; soms zakten de potten op het vuur ineen, een andere

keer zat het werkstuk vol met scheuren. Maar eindelijk gelukte het hem om een bruikbare pot van het vuur te halen, zij het ook, dat het een lomp, erg a-symmetrisch gewrocht was.

Maar Ren was nu gereed om als het moest onmiddellijk de tocht te beginnen.

99

XIII. NOGMAALS DE VROUW.

Toen de sneeuwbuien niet meer over de toendra joegen, het weer was verbeterd en het zicht weer goed was geworden, namen vele mannen hun boog en speren weer en zochten zo de grote vlakke nogmaals op. Een teveel aan vleesvoorraad kreeg men toch immers nooit.

Ook Wolf behoorde bij de uittrekkende jagers. Ren echter bleef thuis. Hij had vlees genoeg voor zich alleen. Hij hoopte bovendien op zijn tocht zo nu en dan iets te kunnen schieten.

De jonge man ging al de voor de tocht benodigde zaken nog eens na en vulde de hoornen en vuurstenen werktuigen in de tenen mand nog wat aan. Alles was nu gereed, maar hij wilde nog een paar dagen afwachten, hoe het weer zich hield, voor hij zich op weg begaf.

Ren ging gemakkelijk op zijn bed liggen en liet zijn gedachten en fantasieën de vrije teugel. Hij zag zichzelf al in een vreemde wereld, waar het niet zo koud was als hier, waar bijna nooit sneeuw viel en waar men niet vele dagen behoefde rond te trekken om aan vlees te komen, maar waar men de dieren maar voor het neerschieten had. Een land waar overvloed was van allerlei planten en vruchten en bessen, die eetbaar waren en heerlijk smaakten. Een streek, waar vele jonge vrouwen leefden, schoner nog dan Riet. Mooier nog dan Riet? Ren, je bent dwaas, zei hij in zichzelf. Telkens haal je haar er weer bij... En ineens rees hij op en zocht het stuk zandsteen en zijn vuurstenen werktuigjes.

Hij ging nu op zijn legerstede zitten en begon weer aan het beeldje te werken. Hier en daar kraste hij iets van de zandsteen, werkte hij de lijnen wat dieper uit.

Maar veel schot kwam er niet in zijn arbeid. Het ging toch niet om iets in alle delen juist uit te beelden, als het model, hetzij mens of dier, niet in werkelijkheid daarmee te vergelijken was. Maar wat deed het er eigenlijk ook toe. Over een paar dagen was hij toch vertrokken. Dan had hij alleen de onafzienbare, eenzame, witte vlakke rondom zich en het oneindige en onbegrijpelijke sterrenheir boven zich.

Hij ging wat door met krassen en bijvijlen van de steen, naar het leek doelloos. Nu werd de lompe, primitieve deur geopend en Riet kwam naar binnen de deur achter zich sluitende.

„Prachtig, Ren, dat ge weer met het beeldje bezig zijt. Je bent me dus nog niet vergeten.”

„Vergeten? Hoe zou ik jou kunnen vergeten, Riet?”

Ze lachte. „Och, jongen, zo bedoel ik het niet. Schiet het wat op?” Ze boog zich over naar het voorwerp in zijn hand. Weer beroerden haar haren zijn gezicht en voelde hij de warmte, die van haar lichaam uitging.

„Nee, het gaat niet naar mijn zin, Riet. Maar hoe kan ik jou nu precies uitbeelden, als ik je niet voor me heb?”

„Haha, dus je zou willen, dat ik hier maar hele dagen bij je bleef!”

Ren antwoordde niet hierop.

De jonge vrouw nam naast hem plaats.

„Riet, hoor eens, hoe wil je, dat ik je afbeeld?”

„Precies zoals ik ben natuurlijk.”

„Ja, ja, maar ga nu eens staan!”

De jonge vrouw voldeed aan zijn bevel. „En nu?” vroeg ze.

„Hoe wil je je armen houden? Stijf langs het lichaam?”

De jonge vrouw dacht even na. Toen gooide ze haar bovenkleed weer af en uitdagend stond ze daar voor hem.

Ren rilde, en zijn blik werd als vastgenageld aan haar schoonheid.

„Kijk, Ren, zo moet ge mij in de steen houwen.” Haar ene been zette ze een weinig naar voren; trots gooide ze haar hoofd iets achterover.

„En uw armen, Riet?”

De jonge vrouw dacht weer even na. „Zie! De linkerarm strekte ze langs haar lichaam en de rechter legde ze in een bevallige houding op haar fraai opgemaakte hoofdhaar. Haar prachtige gestalte tekende zich nu duidelijk af.

Ren bleef haar geboeid aanstaren.

„Hoe lang wil je mij zo laten staan, Ren? Ge kijkt maar naar me en ge doet intussen maar niets aan het beeld,” lachte ze.

„Ik tracht je zo goed mogelijk op te nemen, Riet, zodat ik me ook je beeld nog goed kan herinneren, als ge hier niet meer staat.”

„O, maar nu moet ik toch eerst even een ogenblik rusten, hoor!”

De jonge vrouw zette zich weer naast de kunstenaar op het bed. Stijf drukte ze zich tegen hem aan, terwijl ze deed alsof ze het komende figuurtje op de zandsteen ging bekijken. Ze nam hem de steen uit de handen, maar liet die op de grond vallen. Ze bukte zich om hem op te rapen. Maar nu greep Ren haar met zijn krachtige handen om het middel en zette haar op zijn knieën.

Het was alsof alle waarschuwingen in het binnenste van de

jonge man thans zwegen; hij dacht er ook in 't geheel niet meer aan, dat de vrouw op zijn knieën de echtgenote was van zijn broer.

Ren trok haar tegen zich aan en bedekte haar met kussen. En zij beantwoordde deze met eenzelfde hortstocht. Dan, ineens, liet ze zich met een snelle beweging van zijn knieën glijden en maakte zich vrij van zijn armen.

Ze ging voor de jonge man staan. Quasi-dreigend stak ze de vinger tegen hem op. „Oh, Ren!”

Nu nam ze de houding van daarstraks weer aan. Weer even uitdagend en verleidelijk stond ze daar midden in de hut.

Maar waarom ontvluchtte ze hem zoëven? Ren meende het antwoord te hebben gevonden. Een vrouw wil veroverd, genomen worden. En een vrouw geeft zich alleen aan een sterke man, die haar neemt.

Ren had het stuk zandsteen weer opgenomen. Hij bekeek aandachtig de ingeritste lijnen en zag dan weer naar het model.

„Riet!”

„Ja?”

„Kijk!”

Ze begaf zich naar de sierkunstenaar en ging naast hem zitten. Ren hield het beeldje weer voor haar ogen.

„Zie, hierlangs moet ik je ene been in de steen uitwerken.” Met een vuursteenspits maakte hij een krasje op de steen. „Zou dat niet goed zijn, Riet?”

„Ik geloof het wel, Ren. Maar wat heb ik nu eigenlijk voor begrip van zulke dingen.”

„Dat zal wel meevallen. En dan, hierlangs trek ik je ene arm.”

„Prachtig, Ren.” Plotseling sloeg ze nu de armen om hem heen. „Nu is het mijn beurt, jongen!” En ze kusten elkaar alsof ze niet meer wist, dat ze de vrouw van een ander was en alsof hij zich niet meer herinnerde, dat alleen Wolf rechten op haar kon laten gelden.

Maar even plotseling als daarstraks liet ze hem weer los en stond ze weer in al haar schoonheid voor hem.

„Ren!” Haar stem klonk nu ernstig.

„Wat is er, Riet?”

„Ga je een vrouw nemen, Ren?”

De jonge man lachte. „Waarom denk je dat, Riet?”

„Ze zeggen het allemaal.”

„Zo Dat interesseert me niet.”

„Het is niet voor mij alleen, dat je iets maakt, Ren.”

De jonge man begreep nu, hoe men aan het praatje kwam van een vrouw zoeken.

„Ach. Je meent voor Wilg.”

„Dat hoorde ik. Ze zou zeker een goede vrouw voor je zijn, Ren.”

„Wel mogelijk.”

„Ze heeft een mooi gezichtje.”

„Ik weet het.”

„Ze zou je trouw dienen.”

„Ik geloof het.”

„En waarom neemt ge haar dan niet als vrouw, Ren! Ze vindt jou ook aardig.”

„Stil, Riet! Er is maar één die ik als vrouw wil... en die ene dat ben jij, Riet!” riep de jonge man met hese stem.

Nu snelde de vrouw op hem toe en ze breidde haar armen uit. Ren wist het nu: een vrouw wil veroverd worden. Hij sloeg zijn armen weer om haar middel; hij tilde haar op en legde haar op zijn leger.

Tegen de avond van deze dag begon Ren de slede in gereedheid te brengen voor de grote tocht. Hij wenste geen bezoeken van Riet meer te ontvangen. Zijn nuchtere verstand was teruggekeerd en hij wilde nog deze nacht vertrekken.

Eerst legde Ren de huiden, die moesten dienen als onderlaag voor zijn bed, op het raamwerk van takken en tenen. Tussen de huiden legde hij een laag mos en droge planten van zijn legerstede. De bontvellen werden voor dekking bestemd.

De wapens werden met riemen op het voertuig vastgesjord. Eén van zijn bogen en een bundel pijlen bleven apart liggen; deze zou hij straks over de rug hangen. Het gedroogde vlees werd in een huid gepakt en zo aan het raamwerk vastgemaakt.

Ren haastte zich niet. Hij wilde ongemerkt vertrekken en dat ging niet eerder dan dat hij met zekerheid kon verwachten, dat alle bewoners in de nederzetting in diepe rust lagen. Vóór de volgende morgen mocht niemand van de stamgenoten ontdekken, dat hij niet meer aanwezig was. Hij zou dan al heel ver van de woonrug verwijderd zijn.

Tijdens zijn pakkerij viel zijn oog op de beeldsteen. „Jouw beeld zal daar niet uit te voorschijn komen, Riet,” mompelde hij met een soort leedvermaak. Gek, ineens kreeg hij een aanval van woede. De anders zo zachte, bedaarde jonge man nam het kunstwerk-in-woording in zijn handen; bezag het nog eens aandachtig en wilde het toen met een andere steen verbrijzelen. Maar hij bedacht zich. Zou hij zich dan niet aanstellen als een dwaas kind? Hij liet zijn vernietigingsplan weer varen en legde de rode zandsteen op zijn legerstede.

Ren wilde niet meer aan de mooie vrouw denken, hij wilde haar geheel vergeten. Vreemd, als hij nu maar een ogenblik aan haar dacht dan verscheen tevens Wolf, Wolf wiens vrouw

ze was, wiens bezit ze was. En hij is jouw broeder, Ren, zei dan weer die bekende stem in hem. Dwaasheid, fluisterde hierop een andere stem. Dwaasheid, Wolf was jouw broeder. Maar straks hebt ge geen broer, geen moeder en geen zusters meer. Dan hebt ge alles verlaten wat van je bloed was en je geheel toevertrouwd aan de oneindige toendra.

De jonge man bracht zijn tijd door met pakken en met dromen. Hij had nog een partijtje droog brandhout in de hut liggen en hij probeerde ook hiervoor een plaatsje op zijn slede te vinden. Er zouden straks allicht dagen komen, dat hij geen brandhout voor zijn vuur kon vinden.

Toen de schemering was ingevallen en het in de hut al donker begon te worden, was Ren klaar met zijn pakkerij. Het was echter nog veel te vroeg om zich nu reeds op wegte begeven en hij ging daarom nog enkele uren liggen rusten, nadat hij nog wat takken op het haardvuur had geworpen.

Eindelijk meende Ren, dat de tijd om te vertrekken gekomen was. Hij begaf zich naar buiten en zag naar de lucht en over het veld. De sterren stonden in massa aan de donkere hemelkoepel en ook de maan zag op de toendra neer. Het zwakke licht der nachtelijke hemellichamen werd weerkaatst door het witte veld, waardoor het zicht heel goed was. Het scheen flink vorstig te zijn, deze nacht, maar er was bijna geen wind. Het was ideaal weer om te trekken.

Even luisterde hij scherp, of er misschien ook nog geluiden uit de hutten klonken. Neen, alles was doodstil in de nederzetting, evenals in de witte oneindigheid rondom. Een ogenblik dacht Ren er aan om even afscheid te nemen van de drie rendieren, die voor hun veiligheid 's nachts in een oude hut werden opgesloten. Maar nee, hij zou het toch maar niet doen; het zou allicht enig rumoer veroorzaken, zodat er kans was dat de bewoners van de omliggende woningen wakker zouden worden.

Het was tijd. Ren keerde in de hut terug en wierp de kolen uit het haardvuur in de aarden pot. Hierop begon hij de slede door de deuropening te schuiven. Hij merkte, dat ze flink zwaar was geworden door alles wat hij erop had geladen.

Ziezo, daar lag het voertuig op de sneeuw. Ren gooide de lussen van de trekriemen om de schouders, na eerst boog en pijlen op zijn rug te hebben gehangen. De grote tocht naar het onbekende had daarmee voor Ren een aanvang genomen.

Het was in de loop van de volgende morgen, dat het één der stamgenoten opviel, dat een sledespoor over het ijs van de voorde liep en zich verder in de witte ruimte verloor. Wie was toch met zijn voertuig de vlakte ingetrokken? De man ging na, vanwaar het sledespoor kwam. Het onderzoek bracht hem naar de hut van Ren.

Wat ging de dromer nu in zijn eentje uitvoeren? Wolf, bij wie de man ging informeren, wist ook niet wat zijn broer had bewogen er met de slede op uit te trekken; hij had van diens vertrek niets gemerkt. Doch Ren zou in de loop van de dag wel terugkeren, dacht hij.

Het scheen alsof Riet niet zo gerust was op een spoedige terugkeer van Ren. Ze ging eens in zijn hut kijken en ze ontdekte, dat met hem en de slede veel meer verdwenen was. Ja, wat was er nog meer over dan de vier wanden van met leem bestreken twijgen en het bed, dat ook nog gehavend scheen? Het haardvuur was tot op het laatste stukje kool opgeteerd.

Ren is weggegaan en hij is niet van plan om terug te komen, begreep Riet. De jonge vrouw stond een tijdlang, met een ernstige blik in haar ogen, in gedachten verzonken in de verlaten, nu zo kille woning. Haar blik viel op het stuk zandsteen, waaruit de jonge man met de mooie blauwe ogen haar beeld te voorschijn had moeten toveren. Een cynische en tegelijk droeve trek tekende zich op haar gezicht. Ze wendde zich weer naar de deuropening en begaf zich met langzame tred naar haar man.

Ren kwam die dag niet weer opdagen en ook de volgende dagen niet. Niemand begreep, hoe hij er toe was gekomen om als eenling de doodse toendra in te trekken. Slechts één, Wolfs mooie jonge vrouw, had daar een vermoeden van.

११

XIV. EEN EENLING VECHT TEGEN DE TOENDRA.

Iets vooroverhangend in de riemen, stapte Ren in regelmatige, niet te snelle tred over het witte veld, de slede met zich mee trekkend. Licht was zijn taak niet, om het voertuig over de sneeuw te slepen; het was daarvoor te zwaar geladen. Maar het ging.

Op een afstand van een paar kilometer van de nederzetting gekomen, bleef hij even staan en zag hij achterom. Van de woonrug en de hutten van de stam van Lemming kon hij niets meer onderscheiden, (hoewel hij in het maan- en sterrenlicht tot op vrij grote afstand dingen kon waarnemen, die donker boven het sneeuwdek uitstaken.

Voorwaarts nu weer. Zijn richting bepaalde Ren naar maan en sterren, gelijk hij dit overdag naar de zon zou doen. En op dagen en in nachten wanneer donkere wolken de lichten van de hemel zouden belemmeren om te schijnen, dan zou hij zich overgeven aan zijn oriënteringsvermogen. Trokken ook de vogels niet in duistere nachten geleid door deze hun door de natuur geschonken gave?

Naar die streken wilde Ren trekken, waar niet steeds die koude heerste en niet zovele dagen de sneeuw de grond bedekte zoals hier; naar de milder en gelukkiger streken, die nog vaag leefden in de herinnering of overlevering van de mensen. Ze hadden van die oorden ook gehoord in de verhalen van lieden van andere stammen.

Zonder ophouden vervolgde Ren zijn tocht. Hij was welgemoed; hij verheugde zich erover, dat nu de frisse lucht weer om zijn hoofd woei en dat de vrouw, die zozeer met hem had gespeeld, hem nu niet meer zou kunnen bereiken en zijn zinnen benevelen. Als het weer dag was, zou ze naar zijn hut komen, om te zien of het beeldje haast was gesneden en om een andere reden... maar ze zou hem, Ren, niet meer aanwezig vinden.

Stil was het in de witte oneindigheid. Alleen nachtdieren waarden rond op zoek naar iets, waarmee ze hun maag zouden kunnen vullen. Een paar keren had Ren een grijze gestalte zien sluipen, een wolf, die echter wijselijk op een veilige afstand van hem bleef. Maar de diepe stilte van de nachtelijke toendra werd niet in het minst gestoord door de tred der nachtdieren

in het weke, witte dek. Een poolvos, die brutaal dicht bij hem langs trok, werd door Ren pas opgemerkt, toen het dier hem zeer nabij was gekomen, zo goed was de schutkleur van het dier op het witte veld. Eenmaal passeerde Ren een plek, waar de sneeuw was omgewoeld. Veren en beentjes lagen hier in het rond. Op deze plaats was een sneeuwhoen overvallen en verscheurd.

Een ogenblik liet de reiziger de slede staan. Hij haalde een reep vlees van zijn voorraad en begon er op te kauwen. Meteen zette hij ook zijn tocht weer voort. Toen de morgen naakte deed de vermoeidheid zich sterk bij hem gelden en toen het aan de kim ging lichten, besloot Ren om enige uren te gaan slapen. Hij onderzocht de houtskolen in de aarden pot; er waren er gelukkig nog een paar, waaraan nog een beetje vuur gloeide. Door er tegen te blazen wakkerde Ren dit aan. Nabij de slede maakte hij nu een plekje vrij van sneeuw en hierop ging hij een vuurtje stoken van takken, die hij had meegebracht.

Zodra het hout voldoende vuur had gevat, kroop de jonge zwerver onder de stapel bontvellen en spoedig was zijn vermoeid lichaam in diepe rust. Zijn slede was het enige donkerer plekje in wijde omtrek op deze oceaan van sneeuw.

Toen de reiziger ontwaakte, raadpleegde hij de zon om te weten hoe laat het was. Hij begreep, dat hij lang en vast had geslapen, want de helle, gele schijf was al lang over haar hoogste stand heen. Het was tijd om de tocht voort te zetten. Eerst echter een flink brok vlees naar binnen werken en een kluit vet en zorgen, dat gloeiende kolen werden meegenomen.

Voort ging het weer in zuidoostelijke richting. Enkele sporen van dieren kruiste hij, maar Ren lette er nauwelijks op. De zon zonk weg, de schemer viel in en toen kwam de nacht weer met zijn stergeflonker. En steeds maar hing de jonge man in lichtgebogen houding in de riemen; de eenzame gestalte, verloren op de onafzienbare vlakke.

Even voor middernacht was de reiziger echter zo moe, dat hij een vuur maakte en daarna weer onder de huiden kroop. Toen hij wakker werd, uitgerust, begon de dag aan te breken. Maar de hemel aan de kim zag bloedrood. „Er zal weer sneeuw komen,” mompelde de jonge man. Hij liep in een kring om de slede, om te zien of er deze nacht ook minder gewenste viervoeters hem dicht waren genaderd. Alleen vond hij prenten van veelvraten, de kleinere, maar meest brutale rovers.

Deze dag kruiste Ren het spoor van een aantal mannen. Hij wendde de blik naar de einder, in de richting waarheen de voetstappen gingen. Zag hij daar in de verte geen rook naar boven kringelen, of was het slechts verbeelding van hem? Nee toch, het scheen dat daarginds een nederzetting lag. Misschien

zou die hem willen opnemen. Maar dan kwam hij weer terecht bij eenzelfde soort mensen als die van Lemmings stam en weer op de koude, doodse vlakten. Terwijl hij toch zocht naar het land, dat hij zich als een heerlijkheid voorstelde.

Voorwaarts daarom, in zijn oude richting.

Tegen de middag begon de lucht te betrekken en een paar uur later kwamen de eerste sneeuwvlokken al neerdalen. Eerst waren ze nog gering in aantal, deze smetteloos witte vlinders, maar allengs groeide hun aantal aan en werden ze tot legioenen. De wind begon nu in kracht toe te nemen en spoedig joeg hij de vlokken over de vlakke.

Ren worstelde nog een poos voort in het barre weer. Maar hij begon zich nu ook moe te voelen en hij besloot om te gaan rusten. De sneeuwjacht maakte hem bovendien de oriëntering ook zeer moeilijk.

Hij legde weer een vuur aan en kwam tot de ontdekking, dat zijn brandhout spoedig verbruikt zou zijn. Op zijn verdere tocht zou hij naar bos- of struikgewas moeten uitzien om nieuwe brandstof te vergaren.

De wind groeide aan tot een storm; hij gierde over de vlakke en Ren was genoodzaakt zijn vellen met riemen vast te sjoeren wilde hij niet, dat ze over de toendra zouden verwaaien. En aldoor kwamen de legioenen witte vlokken naar beneden. Ren wikkelde zich goed in zijn vellen en bonten; veel hinder had hij nu niet van het boze weer. Toen hij midden in de nacht even wakker werd, merkte hij, dat aan de luwzijde van zijn slede de sneeuw zich ging ophopen en dat zijn vuur hierdoor bedreigd werd. Hij verlegde dit een weinig en gooide er zijn laatste brandstof op. De harde wind had het voedsel van het vuur snel doen verteren. Hij troostte zich met de gedachte, dat hij morgen wellicht voldoende hout zou kunnen vinden.

Het verdere deel van de nacht sliep Ren niet bijzonder vast; nu en dan werd hij wakker en hij constateerde dan, dat de sneeuwstorm nog aanhield. Zodra het daglicht weer doorkwam, schepte hij de koolresten in de pot, maar schoof daarna direct weer onder de bontvellen, want aldoor nog vielen de sneeuwvlokken, die hem het verder reizen belemmerden. Ze hielden hem de gehele dag op deze plek gevangen en ook toen de avond inviel hield het sneeuwen nog aan.

Eerst was Ren van plan om deze nacht wakker te blijven, omdat geen beschermend vuur de gevaarlijke viervoeters meer bij hem vandaan hield. Hij werd echter suf van het liggen en moe van al de gedachten, die hem bij zijn waken door het hoofd spookten. Hij liet zich dan ook door de slaap overmannen; voorlopig zou er toch ook nog geen gevaar van wolven te duchten zijn, meende hij.

Hij kreeg gelijk; wolven kwamen hem nog niet opzoeken. Maar andere rakkers dorsten het aan om tot de slede te naderen. Het bleek Ren de volgende morgen, dat zijn gehele vleesvoorraad was verdwenen; de nog vaag te onderscheiden prenten vertelden hem, dat veelvraten de omhullende huid hadden stukgeknagd en alle brokken hadden weggesleept.

Ren was woedend, maar meer op zichzelf dan op de donkere rovers. Deze hadden niet anders gedaan, dan hun natuurlijke aandrift gevolgd; hun maag vroeg ook om voedsel. Maar hij, hij had om het gevaar moeten denken; zijn voorraad beter moeten beschermen; hij had er desnoods met zijn hoofd of lichaam op moeten gaan liggen.

Intussen, het verlies van zijn vleesvoorraad kon hem noodlottig worden, begreep de jonge man. Hij diende nu al zijn energie en kracht te benutten om aan nieuwe vleeskost te komen. Maar hoe? Hij had nog geen enkel spoor van een rendier opgemerkt en de sneeuwhoenders en andere vogels vlogen al op, als hij zich nog op grote afstand van hen bevond. Wellicht kon hij lemmingen opsporen, maar hun vlees was om er onpasselijk van te worden.

Deze dag hield het langzaam op met sneeuwen. Zodra het zicht iets beter werd, brak Ren weer op. Er waren nu twee dringende redenen, die hem tot spoedig verder reizen dwongen: zijn gebrek aan vlees en aan brandstof. Hij hield dezelfde richting aan, die hij tot dusverre had gevolgd en die hem, naar hij meende, tenslotte in het beloofde land zou brengen.

De jeugdige reiziger speurde nu naar links en rechts naar een bospartij. Daar zou hij brandhout kunnen vinden en wellicht zou het hem daar beter gelukken een vogel of een ander dier te schieten. Maar overal was het troosteloze vlakke witte dek en alleen stak hier en daar soms een verkommerde struik er haar kop boven uit. Hij ging deze dag door een uitgebreid terrein met heuvels en dalen, maar het was alles sneeuw wat men er zag. Toen weer de nacht kwam en hij van vermoedelijkheid bijna niet verder kon, moest hij zonder beschermend vuur en met een lege maag zijn bontvellen weer over zijn lichaam trekken.

Een tijdlang bleef hij wakker liggen, scherp luisterende of hij misschien ook gescharrel van rovers in zijn nabijheid vernam. Neen, alles scheen uitgestorven te zijn op de toendra. Tot opeens een snerpande kreet de stilte een moment rauw verstoorde. Het was de schreeuw van een dier in doodsangst of doodsnoed. De viervoetige vrijbuiters hadden zo 't scheen een prooi te pakken. Na deze korte onderbreking viel de algehele stilte weer over het wijde land.

Dit korte intermezzo was voor Ren een waarschuwing om op zijn hoede te zijn; hij begreep, dat de grijze schimmen, de

wolven, door de sneeuwval moeilijker aan de kost konden komen en daarom brutaler zouden gaan optreden. Hij dorst daarom niet in te slapen en hield zijn boog bij de hand. Tweemaal ontwaarde hij deze nacht een paar wolven, die overigens een wijde kring maakten om zijn bivak. Ze bleven nog ruim buiten schotsafstand en schenen het nog niet te wagen om dichtbij te komen. Eerst tegen de morgen waagde Ren het echter om even te gaan slapen.

Zodra hij wakker werd gooide de trekker de riemen direct weer om de schouders en verder ging de tocht naar het onbekende. Hij trok over een riviertje, waar langs de oevers wilgenstruiken groeiden. Ren stopte hier en zocht enig dood hout en kapte een aantal stammetjes af voor brandhout. Terwijl hij hiermee bezig was, sprong bijna onder zijn handen een sneeuwhaas op, dat hier in de beschutting blijkbaar zijn leger had. De jonge man greep de boog van zijn rug en nam een pijl uit de koker. Maar het snelle dier was al te ver van hem verwijderd, toen de pijl van de pees losliet. De pijl kwam enkele meters achter het haas in de sneeuw terecht. Boos zocht de jager deze weer op. Nu verweet hij zich, dat hij zijn boog niet méér schotklaar had.

Het gezicht van het haas had de honger van de reiziger fel doen voelen. Hij haalde onder de sneeuw bij de struiken een bosje rendiermos te voorschijn en probeerde dit te nuttigen. Misschien zou het ellendige hongergevoel erdoor verdwijnen.

Voort ging het weer. Ren hield nu de boog in zijn handen, klaar om te schieten. Maar er kwam niets onder het bereik van zijn schot. Na een paar uur zwoegen zag hij nu tot zijn grote vreugde iets, wat op een bospartij geleek. Hij week een weinig van zijn richting af om deze aan te doen. Ja, het was een niet al te groot terrein, met dennen en vermoedelijk berken begroeid.

Ren was doodmoede, toen hij met zijn slede de eerste vertegenwoordigers van het bos, armoedige, verwaaide berkjes, bereikte. Begon hij nu reeds te verzwakken van het hongerslijden?

Hij liet de slede staan bij de voorposten van het bos en ging nu eerst het terrein op wild verkennen, de boog tot schieten gereed. Op de sneeuw vond hij een aantal prenten van kleinere dieren. Maar de jager richtte ook zijn grage blikken op de boomkruinen, terwijl hij schier onhoorbaar voorwaarts ging.

Ah, daar! Een pijl vloog door de lucht en trof een ongeluks-gaai in de borst. Het dier tuimelde naar beneden. De dodelijk getroffen vogel liet echter voor hij stierf nog een angstkreet horen, die alle bewoners van het kleine bosgebied alarmeerde. Ren bond het dier aan een riem van zijn kleding en ging verder het gebied afzoeken. Hij kreeg echter verder niets onder schot.

De uitgehongerde jager hurkte nu neer en ging haastig zijn slachtoffer plukken. Het vlees aan het beestje was zo weinig in gewicht, dat het niet eens voldoende was om voor één keer zijn honger te stillen.

Met zijn vuurstenen mes sneed Ren het vogellichaam open en haalde de darmen er uit. Op de beentjes, de kop en de poten na, verdween alles in zijn maag.

De jongeman zocht nu dood hout bijeen en begaf zich hiermede naar de slede. Nu bracht hij met de vuurboor droge stoffen tot gloeien en verder werden door aanblazen vlammetjes te voorschijn getoverd. Ren was nu weer in staat een flink vuur aan te leggen, zodat hij zich gerust te slapen kon leggen. Zodra het hout opvlamde, schoof hij dan ook in zijn leger en hij sliep een lange nacht.

Drie dagen achtereen bleef Ren hier toeven, steeds in de hoop een flinke jachtbuit te kunnen maken, die hem de eerste tijd voor verder hongerlijden zou vrijwaren. Het gelukte hem slechts een paar vogels te bemachtigen. De grote massa van de vogelwereld scheen reeds voor het barre getijde te zijn gevluht. De laatste dag van zijn verblijf hier haalde de zwerver een lemming uit zijn holletje. Maar hoe heftig ook zijn honger was, hij walgde toen hij het vlees van het diertje naar binnen werkte. Om de smaak ervan weer kwijt te raken zocht hij onder de sneeuw scherp smakende en geurende kruiden en at die er achteraan.

De vierde dag zette Ren zijn tocht weer voort. Als steeds vooroverhangend in de riemen sleepte hij zijn slede, maar zijn gang was thans traag, want hij voelde zich zeer afgemat en lusteloos. Zou het dan toch waar zijn, vroeg hij zich af, dat het voor de enkeling een onmogelijke taak was tegen de toendra te vechten, zoals er werd gezegd? Voor het eerst op zijn tocht voelde hij zich nu eenzaam, als een onbeduidend schepsel verloren in de onmetelijke ruimte rondom hem. De ruimte, die zo kalm, zo vredig leek, hem naar het scheen niet vijandig, doch die hem intussen worgde in een onverbidelijke greep.

Steeds hield Ren zijn boog gereed, maar geen enkel dier liet zich door hem verrassen. In de namiddag voelde hij zich zo moe, dat hij zich reeds ter ruste begaf, na eerst een vuur te hebben aangelegd.

Wederom met een lege maag gooide Ren zich de volgende morgen de lussen over de schouders. Het weer werd met de dag kouder en de sombere grijze lucht verhinderde de zon om te schijnen over de toendra. De reiziger begon zelfs onder het lopen last van de koude te krijgen; dit kwam, meende hij, door zijn hongerlijden. Deze dag zag hij in de verte een kudde rendieren over de vlakke draven; ze werd gevolgd door enige vier-

voetige rovers. O, kon hij toch maar één dezer dieren te pakken krijgen! Maar in korte tijd waren de beesten al weer uit zijn gezichtskring verdwenen. Het zien van al dat levend vlees en vet wakkerde zijn hongergevoel nog aan. Hij sneed een reep van een rendierhuid en begon er op te kauwen. Doch spoedig wierp hij het taaie, vies smakende brok weer weg. Hij ging woelen onder de sneeuw en verzamelde een bundel rendiermos om dat op te eten.

Toen Ren die avond een poos wakker lag, zag hij vaag een troepje wolven om de slede sluipen. Het vuur hield hen op een behoorlijke afstand. De jonge man legde een pijl op zijn boog; hoewel het vrij donker was, wilde hij toch een schot wagen, wanneer een der dieren onder zijn bereik zou komen. Hij had voor dit doel een zware pijl uitgezocht met grote en stevige vuursteenspits. De dieren dorsten hem echter niet nabij te komen. Maar eindelijk werd hun nieuwsgierigheid of vraatzucht toch zo groot, dat ze de kring om de slede kleiner maakten. Nu is het tijd, dacht Ren. De zware pijl vloog door de lucht en trof met kracht een der dieren. Onder wild pijngehuil maakte de getroffen wolf een grote sprong en vluchtte weg, gevolgd door zijn rotgenoten. Nog een tijd was het gehuil hoorbaar, toen stierf het weg in de verte. De anderen zullen nu aanstonds hun getroffen makker wel oppeuzelen, meende de schatter.

De dag hierop volgende kruiste Ren het spoor van mensen en sleden. Aandachtig beschouwde de eenzame zwerver de indrukken in de sneeuw. Had hij bij een eerste oppervlakkige beschouwing van de sporen nog hoop gehad, dat hij door een vlugge mars de karavaan, zeer zeker een naar de winterkwartieren trekkende stam, zou kunnen inhalen en bij haar voedsel zou kunnen krijgen, deze hoop verdween grotendeels, toen hij tot de conclusie kwam, dat het spoor minstens twee, wellicht drie dagen oud was. Ren stond een poos in tweestrijd wat te doen. Hij besloot om de stam te volgen, al zijn, overigens snel tanende krachten in te spannen om haar te achterhalen, hoewel de onderneming vrij hopeloos was door zijn grote zwakte. De mogelijkheid bestond evenwel en Ren hoopte vurig hierop, dat de trek een of ander oponthoud zou hebben, of om een of andere reden zich niet vlug zou kunnen verplaatsen. Zijn marsrichting verlegde Ren nu meer naar het zuiden, op het spoor van de trekkende stam.

Het werd voor Ren thans de wedloop met de dood. Hij zou en moest de karavaan inhalen! Zijn lichaam was moe, doodmoe, maar zijn geest was weer geheel fit geworden en hij liet zijn spieren werken, alsof hij nog geheel fris was en pas zijn tocht begonnen. Hij trok de slede tot hij in de avond geheel

uitgeput was. Fluks een vuur aangelegd en daarop het kapotte, hongerende lichaam enige uren rust gunnen.

Het daglicht was nog niet aangebroken, of de jonge man was reeds op weg. Toen het licht was geworden beschouwde hij wederom aandachtig het spoor. Hij meende, dat dit iets jonger was als gisteren, dat hij dus iets op de karavaan had gewonnen. Hij groef weer wat rendiermos op en begon onder het lopen hierop te kauwen.

Zie, hier had de stam gekampeerd. Stukken huid en beenderen lagen rondom in de platgetrapte sneeuw. De uitgehongerde man raapte enige beenderen op, in de hoop hieraan nog wat eetbaars te vinden. Och, wat toch eigenlijk ook dwaas. Dacht hij dan misschien dat de dieren, die volgens hun prenten de karavaan steeds waren gevolgd, er ook maar een spiertje aan hadden laten zitten?

Voort maar weer, maar het kwam Ren voor, alsof hij soms wankelde op zijn benen en zijn ogen konden het eeuwige witte om zich heen haast niet meer verdragen. En voor het nog avond was, viel hij van vermoeidheid in de sneeuw neer. Hij was genoodzaakt om weer uit te rusten en weer een tijd te gaan slapen.

In de nanacht probeerde hij om verder te trekken, maar na een korte mars was hij opnieuw gedwongen om rust te nemen. Zijn hongerende lichaam scheen geen kracht meer te bezitten.

Het werd zo een sukkelen de gehele dag. En toen de avond de grijze vlerken weer over het aardrijk uitsloeg lag de uitgeputte zwerver reeds weer onder zijn vellen. Hij voelde zich ziek, zijn handen waren koud en zijn voeten als van steen en over zijn gehele lichaam rilde hij. Hij zag, dat weer enkele wolven hem bespieden, maar het interesseerde hem niet meer. hoewel hij de laatste brandstof op het vuur had gegooid.

Lang lag hij wakker in zijn bed, geplaagd door een algeheel gevoel van koude. Eindelijk viel hij toch in een diepe slaap en het was reeds dag voor hij weer wakker werd. Dikke sneeuwvlokken daalden neer uit de hemel; op de dekvellen van het bed lag reeds een laagje sneeuw. Weer gedwongen om rust te nemen, dacht Ren. Maar het was alsof hem alles thans onverschillig liet. Dit kon heel goed het einde voor hem worden, maar wat betekende dit? Hij lag hier rustig en was gelukkig weer warm.

De wolven hadden zich bij het aanbreken van de dag teruggetrokken, maar de man in de slede verwachtte, dat ze tegen de nacht wel zouden terugkomen.

De sneeuw bleef kalm doorvallen en Ren bleef tussen zijn bontvellen. Zo nu en dan sluimerde hij. Vreemd, hij had nu helemaal geen hongerig gevoel meer, maar het was hem alsof hij van binnen gloeide.

Toen de dag weer was vertrokken en de nacht was ingevalen, verschenen wederom de wolven. Schier werktuigelijk schoot Ren een paar pijlen op ze af, wat de beesten een eind terug deed springen.

Nog een nacht en een dag en Ren was overtuigd, dat het nu spoedig met hem zou zijn afgelopen, maar het scheen alsof er niets meer in hem was, dat zich tegen het sterven verzette. De gebeurtenissen vanaf de tijd dat Riet in de nederzetting was verschenen, gingen nog eens aan zijn geest voorbij. Het was misschien dwaas van hem geweest om als eenling de toendra te tarten, maar Ren meende ook nu nog, dat de weg die hij gegaan was, de enig juiste was. Hij had verloren, maar hij nam het verlies.

Weer kwamen in de nacht de wolven belangstellend naar de verloren man tussen de huiden kijken, maar Ren voelde zich nu te slap en te afgemat om ze met pijlen terug te drijven. De grijze rovers gingen rond hem in de sneeuw liggen of zitten. Ze dorsten de man in de slede klaarblijkelijk nog niet aan te vallen.

Deze nacht had Ren allerlei droomgezichten. Hij zag zijn moeder en vader en allen die hem lief waren geweest. Hij zag zichzelf als sierkunstenaar, eerst maakte hij allerlei kleine figuurtjes, maar daar was hij bezig om uit een geweldig blok steen een vrouwenfiguur te hakken, levensgroot. Hah, het werd Riet! En daar verscheen Riet zelf. De dromer in de slede zag haar duidelijk voor zich staan. Riet breidde de armen naar hem uit... Daarop viel Ren in een soort bewusteloosheid.

Tegen de ochtend verdwenen de wolven weer om tegen de nacht nogmaals te verschijnen. Het uitgemergelde lichaam van Ren lag nog steeds in bewusteloze toestand. De volgende nacht waagden de wolven de aanval. De jonge man van de stam van Lemming, die het gewaagd had als eenling tegen de toendra te vechten, werd door de grijze schuimers verscheurd.

Op grote afstand van de plaats, waar dit drama zich afspeelde, trok dag na dag de stam van Lemming over de toendra in zuidelijke richting. Wolf en Riet hingen beiden in de riemen van de slede. Soms tuurde de jonge vrouw met onbestemde blik naar de einder. Dan dacht ze aan de knappe jonge man met de mooie blauwe ogen. Hoopte ze, dat hij zich nog eens weer bij hen zou aansluiten?